

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

2
2022

4,20 €

TEMA MESECA
Paragornišтво

Z NAMI NA POT
V senci vladarja Visokih Tur

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – **AKCIJA**

PRAVLJICA O GAMSKU VILIJU IN GORSKIH ROŽICAH, Stanka Klakočar

Naj razložimo, kdo je naš Vili in kje živi. Nekaj je gotovo: ni podoben žabi, niti lisici, še manj pa kokoši. No, pa še marsikateri živali ni niti malo podoben. Gamski, kakršen je Vili, živijo v gorah, v strmih skalnih robovih. Spretno skačejo in tečejo. Pomlad se je prevesila v poletje in pouk v gamsji šoli se je končal. Sošolci so se razkropili. Nekateri prijatelji so se vrnili v svoje trope, drugi so se preselili, nekateri pa so le odšli s trebuhom za boljšo pašo. »Le s kom se bom zdaj igral?«

Format: 165 x 240 mm, 32 stani, šivano 2 x z žico

CENA: V času od 15. 2. do 15. 3. 2022 lahko knjižico o gamsku Viliju kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 4,95 €* (redna cena: 9,90 €*).

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

-50%

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

Z ZNANJEM DO ZVEZD:

Slovenska šola za nepalske gorske vodnike,
zbrala in uredila Mojca Volkar Trobevšek

Dvojezična monografija *Z znanjem do zvezd: Slovenska šola za nepalske gorske vodnike* je posvečena Alešu Kunaverju ter vsem vodjem, inštruktorjem, zdravnikom in podpornikom 40-letnega delovanja slovenske šole za gorske vodnike v Nepal. Knjigo bogatijo številne fotografije iz Mananga, skice in načrti o nastajanju šole, kratka zgodovina slovenskega himalajizma v Kunaverjevem obdobju in učni načrt šole.

Format: 200 x 260 mm; 304 strani, trda vezava (italijanska), raven, šivan hrbet

Cena: 39,90 €

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
122. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 42 EUR, 66 EUR za tujino, posamezna številka 4,20 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Ledeno kraljestvo: slap Peričnik

Foto Peter Štrgar

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Sem tega res sposoben?

Januarski konec tedna, ko je v enem samem vikendu v gorah umrlo kar šest ljudi, bo šel v tragično statistiko. Taki dogodki vsem tistim, ki sledimo dogajanju v gorah, nedvomno ostanejo v spominu. V reševalskih vrstah je še kako svež lanski konec tedna v februarju, ko je umrlo pet gornikov, da ne omenjam starejših tragedij: Turske gore leta 1997 (5 mrtvih), plazu leta 1977 na Zelenici (6 mrtvih), plazu pod Storžičem leta 1937 (9 mrtvih), pa še bi se našli podobni primeri. V lanski novembrski številki Vestnika je France Malešič opisal tri najhujše alpinistične nesreče v letih 1942, 1950 in 1952.

Če je le za en primer januarske smrti vzrok bolezen, lahko za vseh ostalih pet štejemo zdrs in padec. Gorske nesreče so vsekakor posledica razmer v gorah. Mediji ta konec tedna v začetku februarja, ko pišem uvodnik, poročajo o kar desetih smrtnih primerih v plazu v Avstriji. Že če le pokukamo čez mejo, je na severni strani Karavank precej več snega, kot ga je pri nas, kjer je bila zadnja obilnejša pošiljka že lanskega oktobra. Torej povsem drugače. Za severno mejo plazovito, pri nas trdo in ledeno. Zima ima pač svoje specifiko, ki jo spoznamo šele po določenem času, preživetem v gorah, in po temeljitem sledenju zimskih razmer ter podatkov – od temperatur in padavin do vetra in drugih.

Statistika gorskih nesreč zadnjega desetletja kaže nenehno rast; če jih je bilo leta 2013 še 392, jih je bilo leta 2021 že 625. V gorah je vedno več ljudi, ne le poleti, tudi pozimi. Tako je, kot pravi Jani Bele, včasih so bili pozimi v gorah le alpinisti, danes ni več tako. Planinska zveza in Gorska reševalna zveza se neprestano trudita za ozaveščanje obiskovalcev gorskega sveta, za kar jim gre vsa zahvala. Tudi pri naši reviji poskušamo z vrsto izobraževalnih vsebin prispevati k boljšemu poznavanju gora. Ravno ta nesrečni januarski vikend je bil vzrok, da smo na pogovor povabili gorskega reševalca Klemna Volontarja (glej prispevek na strani 46), ki je podal nekaj izkušenj iz svojega dolgoletnega gorskega udejstvovanja ter gorskega vodnika Miha Habjana. Predlagam tudi branje prispevka gorskega vodnika Mitje Šorna, ki smo ga poobjavili tudi na spletni strani www.pzs.si.

A nesreče se še kar dogajajo. Sprašujem se, koliko teh reči, ki jih vsi skupaj objavljamo, sploh pride do ljudi, ki hodijo v gore. Kje vsi ti obiskovalci dobijo informacije, kam na pot, kakšne so razmere, kakšno bo vreme ... Bojim se, da mnogo tega dobijo na družbenih omrežjih. Vendar so pogosto te informacije tudi pristranske, zavajajoče in s tem neobjektivne. Strinjam se s Klemnom, da so družbena omrežja prinesla vrsto koristnih reči, po drugi strani pa naredijo tudi veliko škode, saj bralci objave upoštevajo kot objektivne, čeprav v resnici niso. Poleg tega nehote in po nepotrebem v nas spodbujajo tekmovalnost, ki je Slovencem tako ljuba, in tako se lahko kaj kmalu znajdemo v okoliščinah, ki jim nismo dorasli. Res je, kot pravi Klemen, derezice niso DEREZE, pač pa so le navadne verigice. Sam jih uporabljam na Veliki planini pri reševanju na pomrzjenih poteh, nikoli pa ne za severno stran Raduhe, kjer hodiš po trdih klozah in kjer so tisti z verigicami nevarno zdrsavali, kakor sem videl nedavni vikend.

Mislim, da veliko več od tega, kar pač počnemo, ne moremo narediti: stalno ponavljati in opozarjati na razmere, na to, kako se pripraviti, kako se obnašati v gorah ... Konec koncev je odločitev o tem, kam se bo kdo podal, s kom, s kakšno opremo ..., vedno v rokah vsakega posameznika. Predlagam vam, če ste kdaj v dilemi, da se umaknete iz »trušča«, ki ga ustvarjajo Facebook in podobne strani, ter sami sebe v samoti iskreno vprašate: Ali sem te ture res sposoben? Je to res moj cilj? S to opremo, ki jo imam? S tem znanjem? Morda pa vaš notranji glas ne bo tako prepričan, kot je vaš razum. Veljalo bi ga večkrat poslušati. Notranji glas mislim.

Vladimir Habjan

1 **UVODNIK** **Sem tega res sposoben?**

Vladimir Habjan

4 **PARAGORNIŠTVO** **Imeti možnost in postati navdih**

Jurij Ravnik

8 **Bilo je vredno napornega dela**

Jurij Ravnik

13 **Jurček Nowakk, vodja Odbora inPlaninec PZS**

Zdenka Mihelič

16 **Spomin na prehojene poti**

Rok Janežič

18 **DRUGAČNE POTI** **Topli namigi za hladnejše dni**

Majda Debeljak

22 **INTERUJU** **Matjaž Jeran**

Mire Steinbuch

27 **KOLUMNA** **Triglav: promet, tretji apokaliptični jezdec**

Tomaž Hrovat

30 **DOŽIVETJE** **Naša četica koraka ... na Lourenc**

Milka Bokal

32 **Z NAMI NA POT** **U senci vladarja Visokih Tur**

Mitja Peternel

43 **PLANINČKOV KOTIČEK** **Ob polni luni**

Kristina Menih

VARNEJE V GORE

46 Pohodništvo ni gornišтво

Zdenka Mihelič

KOLUMNA

50 Eh, za fuzbal se pa tko' rab' sam' žoga

Miha Habjan

PO PLANINSKIH POTEH

52 Štiridnevno potovanje

Nino Fijačko

ZGODOVINA

56 Varstvo Alp!

Marija Mojca Peternel

SPOMINI

58 Bejbe

Lidija Honzak

HUMOR

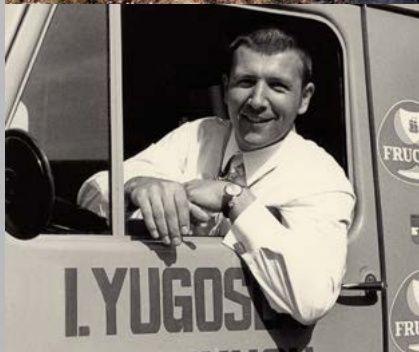
59 Eno pivo, prosim!

Dušan Škodič

GORSKO REŠEVANJE

62 Kolesarska zgodba

Vladimir Habjan

VARSTVO NARAVE

65 Zimsko cvetenje

Ivan Premrl

DOŽIVETJE

66 Pet zakladnic velikega snega

Magda Šalamon

VARSTVO NARAVE

70 Narava kliče na pomoč

Marija Lesjak

JUBILEJ

72 Izток Belehar

Franc Ekar

74 NOVICE IZ VERTIKALE

75 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

76 LITERATURA

78 PLANINSKA ORGANIZACIJA

80 FILM

80 V SPOMIN

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

**PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ
KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA
NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV
NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.**

**SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM
LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN**

NOVA KBM

0400 1004 7070 066.

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

Jurij Ravnik

Imeti možnost in postati navdih

Paraplezanje skozi zgodovino

Včasih, ko nekaj zahtevnega prvič poskusimo, se nam zdi, da je preprosto pretežko. Virtuoz na klavirju; plezalec, ki je splezal 9a; pilot reaktivnega letala; avtor nagrajenega romana ... vsi se nekemu začetniku zdijo celo vesolje oddaljeni od njega, praktično nedosegljivi. Ampak vsi so morali storiti prve korake, ki so bili daleč od končnega cilja, ko se je zdelo, da je biti res dober v nečem rezervirano za tiste redke srečneže s talentom.

Urko Carmona,
legendarni plezalec z
amputirano nogo
Foto Jurij Ravnik

Vsi so morali verjeti vase in uživati v procesu, včasih tudi trpljenju in sprejeti negotovost, kam jih bo to na koncu pripeljalo. Vsi so morali biti odprti za nasvete, pripravljeni na učenje, na vse padce, ki so osnova za vzpone. Ljudje imamo včasih rajši izgovore in udobje – kaj vse bi lahko, če bi imeli čas, denar; voljo, če bi bili 20 let mlajši. Ko pride bolezen ali poškodba, pa je lahko tudi ta razlog, da se marsikaj ne da več, ker je pretežko, ker ni več tako kot prej. In že takrat ni bilo najbolj enostavno. Kakšen smisel ima vse skupaj zdaj? V tem kontekstu lahko začnemo razmišljati tudi o parašportu.

Zakaj parašport

Odgovorov je lahko več in če začnemo pri bolj praktičnih, se moramo vrniti nekoliko v zgodovino in pogledati, kako so parašporti običajno nastajali. Posebej po drugi svetovni vojni so začeli šport in izbrane vrste

rekreacije resno vključevati v programe rehabilitacije – včasih za to, da bi se po poškodbi ali bolezni čim bolj povrnili ali izboljšali moč, mobilnost in ravnotežje. Kdaj drugič je pomembnejši socialni dejavnik, da se posameznik, ki je veliko izgubil, lahko z aktivnostjo vrne v družbo, se povezuje tudi z zdravimi ljudmi. Posebej ideja inkluzivnosti, da se neke skupine samo zato, ker imajo določeno skupno omejitev, ne marginalizira, ne postavi v svoj kot, temveč se jih premeša in čim bolj vključi v normalen tok vadbe, je v zadnjem času vse pomembnejša in zaželena. Navsezadnje sta takšna aktivnost in šport pomembna tudi psihološko za vsakega posameznika. To v skoraj nič manjši meri velja tudi za povsem zdrave ljudi, vendar je pri osebah z omejitvami toliko pomembnejše, da se zavedajo, koliko vendarle zmorejo, če se dovolj posvetijo vadbi. Najboljše stvari v življenju so pogosto težke in je zanje treba delati, preseči marsikatero oviro. Vendar če se ne potrudimo onkraj cone udobja, kako bomo izkoristili svoj potencial? Verjamem, da si vsak zasluži vsaj imeti to možnost – ostalo je odvisno od njega. Pomembno in prav je, da država in organizacije podpirajo parašport do te mere, da imajo vsi možnost vključitve, da lahko nekje začnejo. Nekateri redki izmed njih, ki bodo v vsem skupaj našli nekaj več, bodo s trdim delom, voljo, učenjem, odrekanjem in še čem dosegli rezultate, ki bodo navdih za vse, za ljudi s podobnimi omejitvami pa tudi za zdrave, ki se jim kakšni cilji prehitro zdijo nemogoči. Vem, da se sliši *pocukrano*. Morda je bolje kot skozi klišejsko filozofijo stvari predstaviti bolj enostavno na konkretnih primerih.

Na strehi sveta in v strmih stenah

Če gremo po vrsti, kot je tudi športno plezanje izšlo iz alpinizma: se vam zdi, da invalid ne more priti na Everest? Seveda se motite. Leta 1998 je vrh osvojil prvi invalid, Tom Whittaker, z amputirano desno nogo. Leta 2001 je Erik Weihenmayer stal na vrhu kot prvi slepi alpinist, pet let pozneje je bil na vrhu Mark Inglis kot prvi alpinist z obema amputiranima

*Pavitra Vandenhoeven,
plezalka brez nog,
na tekmi v Edinburghu
Foto Jurij Ravnik*

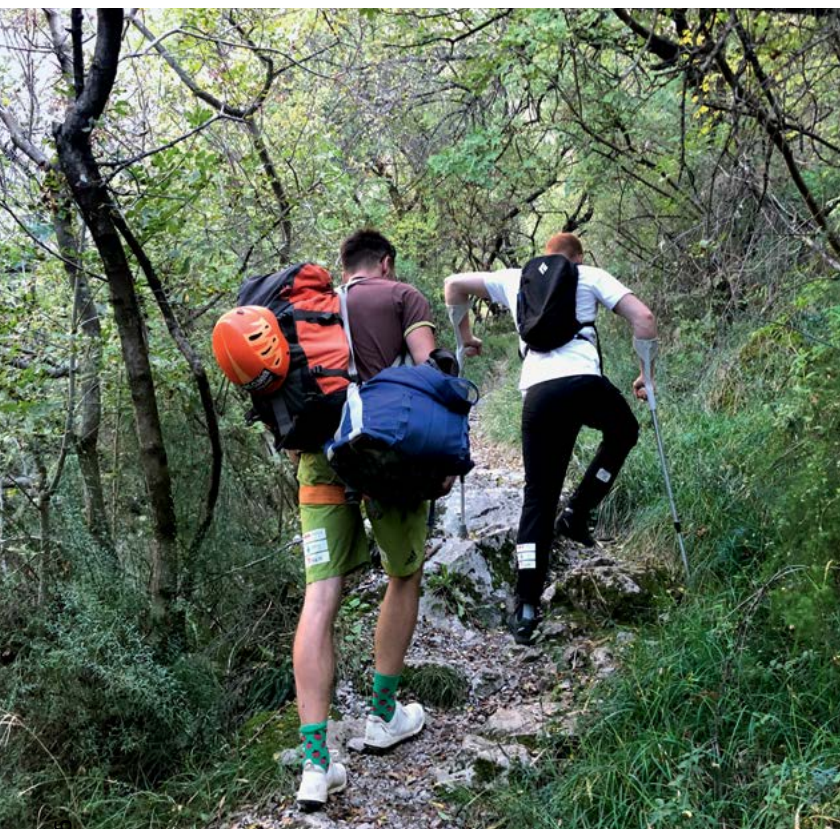

Izraelec Mor Sapir
v družbi Mance
Smrekar
Foto Jurij Ravnik

nogama. Na vrhu so bili alpinisti z multiplo sklerozo, brez roke in z drugimi boleznimi. Manjših amputacij tako ali tako ne štejemo – samo Messnerju so že v začetku bogate kariere amputirali sedem prstov na nogah.

Plezanje in gibanje v naravi zaradi poškodbe ali bolezni ne postaneta nič manj privlačna, zanimiva ali izpopolnjujoča – nasprotno, morda še toliko bolj. Le bolj je treba stisniti zobe, včasih pa tudi verjeti. Skozi celotno zgodovino plezanja se pojavljajo ljudje, ki so to storili. Jim Gorin, morda prvi plezalec amputiranec, je plezal še v času "železne dobe" plezanja, v 40. in 50. letih prejšnjega stoletja, ko so v Kaliforniji začeli teh-

Paraplezalcem je
lahko velik izziv že
dostop do stene.
Matej Arh in Jurij
Ravnik na poti do
Velike stene v Ospu
Arhiv Mateja Arha

nično osvajati El Capitan. Ko se je pozneje, v 80., začelo športno plezanje, se je v medijih pogosto pojavilo ime Hugh Herr, ki je začel za težje smeri razvijati posebne nožne proteze in zadevo pripeljal do znanstvenega doktorata na eni strani ter preplezani 7c+ na drugi (pa kopice motivacijskih predavanj). Leta 2012 je na El Capitan po smeri Zodiac priplezala prva povsem invalidna ekipa treh plezalcev – po petih dneh v steni, kar je bilo hitreje kot v času prvega vzpona.

Na sceni so danes plezalci, kot je Urko Carmona Barandiaran, ki je v avtomobilski nesreči pri 15 izgubil nogo, danes pa pleza večraztežajke, vrta nove smeri in pleza v previsih do 8a+. Podobno velja za Thomasa Meierja, ki je nogo izgubil v nesreči v hribih pri 26, danes pa je med opremljevalci v Frankenjuri, ki plezajo 8b+. Da se s samo eno nogo da odlično plezati, tako ali tako vemo – to je tudi priljubljeni trening vrhunskih plezalcev. Pa brez obeh nog? Leta 1989 je na El Capitan "priplezal" prvi paraplegik, Mark Wellman, s pomočjo posebej zasnovanega žimarja, s katerim se je vlekel navzgor, zasnovati pa je moral tudi posebno zaščito za noge v položnih delih stene. Če ne moreš uporabljati nog, je bolje, da so smeri previsne. Eden bolj priljubljenih in spektakularnih paraplezalcev, Angelino Zeller, za trening pleza ocene okrog 7b samo z ročkanjem 17-metrskega previsa. O plezalki z amputirano roko, Maureen Beck, je bil posnet poseben film *Stumped*, v katerem spremljamo njen proces plezanja smeri 7a+. To je ena izmed kategorij, v kateri so v zadnjih letih tehnično izjemno napredovali. Od hopsanja z ene šalice na drugo in nerodnega stopanja so plezalci in plezalkice tako natrenirali in naštudirali posebno dinamiko, kote stopanja, delikatne prehode iz ravnotežja v kontrolirane skoke, da včasih v svojem preciznem pristopu spominjajo na Janjo Garnbret – pa saj imajo Francozi svojo paraplezalsko Janjo – Solenne Piret, ki ne samo da z amputirano desno roko pri komolcu pleza smeri z oceno 7b, uspešna je tudi v tako težkih *bolderjih*, na primer Onde de Choc Fb 7B. V domačem Fontainebleauju ima kopico vzponov, ki se jim zdravi plezalci lahko le čudijo.

Navsezadnje se zdi, da v 3D svetu, kjer se skozi gibanje vse stalno spreminja, največjo omejitev pomeni pomanjkanje vida. Res pri dosežkih slepih ocene nekoliko padejo – pa vendar imamo slepega Angleža Jesseja Duftona, ki je preplezal znameniti 137-metrski Old Man of Hoy, in to z nameščanjem odstranljivih varoval, o čemer je bil posnet tudi film. Jesse hodi na odprave, kjer pleza 1000-metrske smeri na Grenlandiji, pleza po ledu do WI5, pa mikse in 6b+ v skali. Vedno pleza naprej. Podobni filmi obstajajo o Nicholasu Moineauju, povsem slepem plezalcu, ki šestice pleza naprej in na pogled, tiste, ki jih naštudira, pa so težke okrog 7b. V okviru podobnih ocen se gibljeta Japonec Koičiro Kobajaši ali Španec Javier Aguilar Amoedo. Ne gre toliko za to, da bi drug drugemu podirali rekorde. Plezajo tako dobro, kot pač lahko. In potem še malo bolj. In še malo. Enako kot zdravi plezalci, tisti, ki imajo voljo in motivacijo.

Tekmovanja

Pri paraplezanju je zanimivo, da omejitve niso tako preproste, enotne. Do neke mere jih poskusijo klasificirati na tekmah, kar je seveda nujno, če želimo približno normalen tekmovalni sistem. A v resnici so paraplezalci vsak svoja zgodba: nekateri po amputaciji plezajo brez uda, drugi si naredijo protezo, ki je lahko zelo enostavna ali pa specialno plezalna. Omejitve so pri nekaterih prisotne od rojstva, včasih pa so posledica nesreče ali bolezni. Včasih ne gre le za eno stvar. Včasih so tudi v parasvetu posebneži. Izraelec Mor Sapir, eden bolj simpatičnih tekmovalcev, je po neki odpravi ostal brez vseh prstov na rokah. Trenutno trenira, da bi *splezal* 8a. Nizozemka Pavitra Vandenhoven je paraplegik brez obeh nog, odrezani pa sta ravno toliko, da ima lahko oblečen poseben plezalni pas. Na prvih tekmah je naredila le po nekaj gibov in mislili smo, da bo kmalu obupala, danes pa ročka do vrha smeri in se zna vmes nekako ugnezditi na večje grife, da lahko počiva. Svoj največji minus je spremenila v plus – in naslov svetovne prvakinja. Vendar so na koncu pod steno vsi enaki. Vsi si z že znano pantomimo ogledujejo gibe, ugibajo, kako dober je grif na zadnjem volumnu in primerjajo ideje, kako bi rešili gibalne uganke.

Tekme, čeprav so včasih nepoštene – kajti težko je narediti pravične kategorije, kjer ne bi bil vsak edini predstavnik v svoji kategoriji – so zato, da se paraplezalci iz celega sveta srečajo in dobijo še dodaten motiv, skupen z zdravimi športniki. Tekmovati proti drugim. Ker je zabavno, ker je izziv, ker lahko. Do tega je prišlo počasi. Eden od pionirjev je bil gotovo Philippe Ribière, nam dobro znani Francoz s sindromom Rubinstein-Taybi, o katerem je naš Jure Brecljnik posnel film *Divji*. Morda je pač tak poseben karakter, a to, da je bil takrat, ko je začel plezati, edini invalid med plezalci, ga ni odvrnilo ali ustavilo. Na začetku je hodil na tekme skupaj z zdravimi, potem je začel organizirati tekmovanja Handi-Grimpe, kjer je obiskovalcem zavezal oči, nogo ali roko, obenem pa iskal druge invalide. Ribière je bil eden prvih, ki je kot paraplezalec dobil sponzorja in se je odpravil na Evolution – plezalsko-predavalno turnejo po Evropi.

V začetku novega milenija je bilo paraplezalcev dovolj za prve tekme. Prva mednarodna tekma je bila v ruskem Ekaterinburgu leta 2006. Nato je trajalo pet let, da so leta 2011 v Arcu organizirali prvo svetovno prvenstvo – takrat še z dvema disciplinama težavnost in hitrost (ki so jo pozneje opustili) ter z osmimi kategorijami glede na invalidnost. Te se še vedno veliko spreminjajo, deloma zato, da bi bile bolj poštene, kar se lahko naučimo le s prakso, deloma zato, ker število tekmovalcev vsako leto narašča. In ne le to – zelo podobno kot v zgodovini tekem zdravih skokovito narašča tudi nivo plezanja. Če se je še leta 2011 v finalih kategorij plezalo šestice, so deset let pozneje standardi za finalno oceno od 7b do 8a. Leta 2011 je bilo v Arcu 35 tekmovalcev iz 11 držav. Naslednje leto v Parizu se je število podvojilo. Leta 2018 je bilo v Briançonu 158 tekmovalcev iz 24 držav.

Navdihujoči trenutki

Glede paraplezanja boste lahko večkrat zasledili ikonično zgodbo, ki jo marsikdo rad pripoveduje. Trenutek, ki paraplezanje na nek način lepo zajame in predstavi. Svetovna prvenstva potekajo običajno skupaj z zdravimi, tako da se za finale paraplezanja lahko nabere kar lepo število gledalcev. Ker slepi plezalci za plezanje nujno potrebujejo navodila svojega trenerja, ki stoji pod steno, je seveda pomembno, da je v dvorani popolna tišina, brez glasbe, navijanja in klepetanja. To usmeri toliko večji fokus v plezalca, suspenz, ko se bliža vrhu, pa je napet kot v Hitchcockovem filmu. Ljudje zadržujejo dih, sliši se le drdranje navodil in spodbujanje trenerja v nekem tujem jeziku ter kriki in renčanje plezalca v steni. Do padca, ali pa morda doseženega vrha, ko v katarzičnem trenutku celotna dvorana izbruhne v aplavz, navijanje, sprostitvev nakopičenih čustev. Vprašanje, če bi vzpon tako doživeli, če jih ne bi prisilno malenkost utišali in jim usmerili pozornost.

Ampak meni je ljubša zgodba iz zakulisja. Moj prijatelj Hasan Mirzahoseini iz Irana je paraplezalec, ki so mu zaradi raka morali amputirati levo nogo. Običajno pride v Evropo na svetovno prvenstvo. Nekoč je en teden treniral pri meni v Sloveniji in s seboj je za tekmo imel veliko vrečo različnih čevljev. Po tekmi je najprej poiskal Španca Urka Carmono in po tem, ko sta se objela in pozdravila, sem opazil, da ima tudi Urko svojo veliko vrečo. Stvar pa je taka: Urko je brez desne noge in s Hasanom imata isto številko čevljev. Vsaki dve leti si prineseta različne čevlje, plezalko, copate in podobno, kar si kupita ali dobita od sponzorjev. Zamenjata leve za desne. Da ne bo kdo mislil, da se kaj vrže stran. Paraplezanje povezuje, navdihuje in preseneča na različne načine. ○

Eden prvih pobudnikov paraplezanja v svetu, Philippe Ribière, med treningom v Sloveniji
Foto Jurij Ravnik

Jurij Ravnik

Bilo je vredno napornega dela

Zgodba slovenske paraplezalne reprezentance

Prvo vprašanje, ki mi ga po navadi postavijo, je, kako sem postal trener paraplezalcev. Preprost odgovor je: ker se nihče pri nas še ni ukvarjal s tem (seveda s svetlo izjemo občasnih kratkotrajnih vadb ali programov) oziroma ni imel te želje. To samo pokaže problem paraplezanja nasploh. Mogoče obstaja strah, da bi delali z invalidi, da ne bomo znali, da bomo delali kaj narobe.

V bistvu pa so to čisto normalni plezalci. Vsak, ki je treniral kakšno skupino, ve, da so plezalci različni in vsak ima kakšno omejitev. Ene je grozno strah višine, eni imajo probleme s težo, eni so negibljivi, eni imajo slab občutek za prostor, ravnotežje. Vsak ima kakšno pomanjkljivost, šibki člen. Z invalidi je podobno, samo da jim manjka vid, roka, noga. To

Gregor Selak na tekmi za svetovni pokal v Campitellu
Foto Eva Prezelj

je samo omejitev, šibki člen kot vsi ostali, s katerimi je treba delati, poskusiti najti prilagoditve in načine, kako izkoristiti čim več potenciala, da bi plezali čim bolje in se pri tem imeli dobro.

Za trenerja je to lahko zelo velik izziv in tudi nagrada, ko se pokažejo rezultati. Sam sem se počutil zelo ponosno in počaščeno, ko je recimo gluhoslepa Tanja¹ skoraj brez napak preplezala 7a v finalu svetovnega prvenstva (in jo je ustavil šele čas) ali ko sva z Matejem,² ki hodi z berglami, ko ne uporablja vozička, saj mu dela le nekaj odstotkov mišic na nogah, splezala Veliko steno v Ospu ali pa pozneje študirala, kako narediti detajl v 6c+, ki se ga je moral lotiti pretežno z ročkanjem. Zame je to zelo zanimivo – ne to, kako meni uspe narediti neki gib z ekstremnimi rotacijami kolen, ampak kako bi prišel čez isti del stene, ne da bi uporabil noge ali da imam lahko le en točno določen stop. Včasih je to kombinacija prebijanja dveh okvirjev: Matejevega, kaj vse vseeno zmore znotraj svojih omejitev, in mojega, kako se da nekaj narediti tudi drugače. Meni se zdi to za trenerja nekaj fantastičnega. Seveda, če delaš z ljudmi, ki imajo željo in voljo delati in ti zaupajo.

Gregor

Ampak naj se na kratko vrnem na začetek. Vse se je začelo leta 2016 z Gregorjem Selakom, ki je treniral na moji domači steni in se je odločil, da bo šel na svetovno prvenstvo paraplezalcev v Pariz. Gregor je bil perspektivni mladinski reprezentant, ki je leta 2014 pri 25 letih dobil diagnozo multiple skleroze. To je bolezen živčnega sistema, ki se pojavlja v zagonih. Gregorju so čisto odpovedale noge. Potem se je začel zdraviti s kortikosteroidi in biološkimi zdravili, tako da se je zagon bolezni ustavil. Ko ima bolezen pod nadzorom, ima le nekaj težav s koordinacijo in se hitreje utruji, sicer pa pleza skoraj normalno, zato

¹ Tanja Glušič.

² Matej Arh.

je v najmočnejši kategoriji – RP3, kar je plezalsko na nivoju okrog 8a. Grega je bil že izkušen tekmovalac in je imel svojega trenerja (legendarnega Romana Krajnika), s katerim je delal že pred boleznijo, tako da sem mu jaz samo poskusil zagotoviti čim boljše pogoje za treniranje, urediti tekmovalne licence, prevoz, prenočišča in podobno, da se je lahko osredotočil predvsem na plezanje.

Zametki pararepresentance

Tisti čas pri nas paraplezanja kot takega ni bilo in posledično tudi nobene pomoči tekmovalcem, zato sem se odločil, da mu poskusim pomagati dobiti kaj sredstev od zveze. Odgovorili so, da lahko zadeva steče samo, če se ustanovi uradna pararepresentanca, ki pa mora imeti selektorja – za to pa ni nobena-ga zainteresiranega. Tako sem to postal jaz. Seveda sem paraplezanje v grobem že poznal. Kot vse ostale stvari, povezane s plezanjem, sem ga spremljal v času, ko sem urejal in izdajal plezalsko revijo *Beta*, kjer sem objavil tudi nekaj zanimivih prispevkov na to temo, največ pa sem izvedel po obsežnih debatah, ki sem jih imel s Philippom Ribierom, ki je reden gost v Sloveniji in mi je z veseljem razložil veliko o sebi in ostalih podobnih paraplezalcih. Že takrat se mi je vse skupaj zdelo zelo zanimivo.

Leta 2016 je bilo paraplezanje v okviru IFSC³ še nekoliko v povojih, vendar dokaj urejeno. Poleg svetovnega prvenstva se je tekmovalo na tekmah svetovnega pokala, včasih na istih lokacijah kot normalni svetovni pokal, včasih pa so bile tekme organizirane samo za paraplezanje. Na tekmi imajo tekmovalci običajno najprej zdravniški pregled, da se razvrstijo v kategorije. Včasih, če jih je v kakšni kategoriji premalo, se ta potem združi s katero drugo. Sledita dve smeri v kvalifikacijah in ena finalna, kamor se uvrstijo najboljši. Plezalci plezajo na *top rope*,⁴ zaradi previsa včasih z dvema vrvmi, kar je prej moteče kot varno, a pravila so pravila.

Za boljše razumevanje naj napišem nekaj besed o paraplezalnih kategorijah. RP je kategorija, v kateri so zelo raznoliki plezalci. Na splošno gre za omejitve gibanja, dosega in/ali moči. To je lahko zaradi poškodbe sklepov, hrbtenice, možganov ali bolezni (kot so npr. multipla skleroza, parkinsonova bolezen, cerebralna paraliza). Tukaj je razpon zelo velik, od takih, ki komaj hodijo ali so zelo negibljivi v določene smeri, pa do takih, ki so skoraj povsem normalni. Zato se kategorija RP deli v tri podskupine. AU je kategorija za amputacije rok. Ima dve stopnji, pod komolcem in pri rami. Take osebe imajo zelo poseben slog plezanja, tisti, ki imajo štrcelj, pa ga znajo zelo učinkovito *hakljati*, sicer pa gre za zelo dobro tehniko nog in ustvarjanje momentuma za gibe. AL je kategorija za amputacije nog. AL2 imajo le eno nogo in plezajo zelo

dobro, okrog 7c. Nekateri plezajo s posebno protezo, nekateri pa brez. Tehnika je podobna normalnemu plezanju, le bolj dinamična in utrujajoča. AL1 je za paraplegike, ki nog ne morejo uporabljati. Ti smeri ročkajo, zato so krajše, previsne in bolj intenzivne, brez počitkov. B je kategorija za slepe ali slabovidne. Mislim, da ne potrebuje posebne razlage. Najnižja kategorija je za slepe in ti morajo plezati s prevezo čez oči. Vsi ti plezalci imajo vodnika, ki jim govori gibe, eni po avdio sistemu, eni pa se derejo izpod stene. V to kategorijo sodi Tanja Glušič.

Tanja

Tudi zanjo sem slišal že prej, saj je že sama plezala in hodila na tekme skupaj s sestrama. Rojena je bila z Usherjevim sindromom, gluhoslepa. Zdaj sliši s pomočjo polževega vsadka, njeno vidno polje je okrog pet odstotkov, to je tako, kot bi gledali na svet skozi slamico, ima pa tudi bistveno slabšo ostrino ter težave z barvami in močno svetlobo. Poleg tega ima Aspergerjev sindrom, ki je oblika avtizma, zato ji je včasih kakšne stvari malo težje razložiti (recimo, zakaj ni nič narobe, če ni zmagala), je pa res, da je potem po drugi strani zelo vestna in delovna. Vse treninge opravi do giba, do sekunde natančno. Zelo sem moral paziti, kako sem ji sestavil treninge, treba je bilo paziti

Tanja Glušič in Jurij Ravnik v finalu tekme v Briançonu
Foto Eva Prezelj

³ International Federation of Sport Climbing, mednarodna zveza za športno plezanje.

⁴ Z varovanjem od zgoraj.

na razne poškodbe in podobno. Osnovne treninge je opravljala doma ali na bližnji steni, morala pa sva zelo veliko tudi trenirati skupaj, da sva se uskladila in navadila drug na drugega. Jaz sem namreč predstavljal njene oči in ji po avdio sistemu sporočal, kje je naslednji *grif*⁵ stop, kakšen je, kako dinamično mora iti, kdaj mora bolj hitro plezati in počivati. Za to je treba biti kar usklajen, stvari je bilo treba sporočiti zelo hitro

Matej Arh na tekmi svetovnega pokala v Innsbrucku
Foto Jurij Ravnik

⁵ Oprimek.

in tako, da jih ona takoj razume, moral pa sem tudi videti, kdaj ji neka moja zamisel ne odgovarja, da sem jo hitro spremenil. Treba je tudi znati dobro prebrati smer in videti kakšne trike, ki bi njenemu slogu bolj ustrezali. Zato sem bil glede nje velikokrat skoraj bolj živčen, ko je nastopala, kot za ostale, mogoče celo bolj kot ona sama. Ampak to se ni smelo videti, ko sem ji razlagal smer ...

Od sproščenih začetkov do resnega dela

Tako smo bili na začetku trije člani reprezentance. Na prve tekme smo se vozili v lastni režiji, spali tudi v avtu ali pa na svoje stroške. Je pa bilo v vsem skupaj tudi nekaj romantike in zdi se mi, da je bilo tudi vzdušje pod steno med tekmovalci veliko bolj sproščeno. Praktično vsi tekmovalci so se poznali in družili. Pozneje so se stvari malo bolj zresnile, seveda dokaj hitro tudi pri nas, ko smo za svoje delo dobili nekaj sredstev. Še vedno je to vključevalo tudi veliko promocije, pisanja člankov, urejanja predstavitev. Na začetku je bilo pomembno, da ljudje vedo, da parareprezentanca obstaja in ima odlične rezultate. Pogosto smo organizirali kakšne delavnice, kjer smo predstavljali paraplezanje zdravim, ali pa imeli športni dan za invalide. Nazadnje sva en sklop take vadbe s slepimi in slabovidnimi otroki, ki so imeli večinoma tudi kakšno obliko duševne zaostalosti, naredila skupaj z Natalijo Gros, in tudi v tem se je pokazalo, kako lahko različne izkušnje, različni pristopi in različne ideje obogatijo dejavnost, o kateri se dejansko vsi še vedno več ali manj učimo. Teh vadb se spominjam z zelo dobrimi občutki, čeprav so bile takrat kar naporene. Ampak vsak majhen korak, preboj, ki ga narediš pri takih otrocih, je resnično nekaj posebnega.

No, v reprezentanci gre večinoma za bolj resno delo, s športniki samimi tudi zelo individualno. Težko narediš dober trening z več kot dvema tekmovalcema. Roki, pravila in tekme so velika odgovornost, kot tudi sestaviti sezono z razpoložljivimi sredstvi, zadnja leta tudi ob nepredvidljivem covidu. Tako delo v reprezentanci nikoli ni postalo rutina, poleg tega pa vedno prihajajo tudi novi člani ali potencialni kandidati, ki pa jim pogosto še kaj malega manjka za udeležbo na tekmah – smeri so tako resne, da kljub invalidnosti udeležba na tekmi ni dopust. Kdor ne trenira resno, v svoji kategoriji ne bo prišel višje kot nekaj metrov.

Matej

Tretje leto se nam je tako pridružil Matej Arh. Bil je perspektiven alpinist, ki je padel pri plezanju zaledenelega slapu in si zlomil hrbtenico. Po več operacijah je prejel diagnozo "voziček do konca življenja", a se je na rehabilitacijah in fizioterapijah spet postavil na noge. Seveda brez bergel po ravnem ne gre. Deluje mu samo sprednja stran stegen, nič pa zadnje strani stegen, zadnjice in vse od kolen navzdol. Hitro sva ugotovila, da mora veliko delati na mišicah trebuha in trupa, vadila pa sva tudi ročkanje težkih gibov, kar

je njegov zasilni izhod. Matej veliko tudi pleza v skali, zdaj že kar suvereno tudi šestice, preplezala sva čez Veliko steno v Ospu, ki ima 120 metrov in potem *abzajlala*⁶ dol, pleza pa tudi druge večraztežajke in celo v hribih. Mislim, da mu to ogromno da, kaj takega si malo po operaciji ni mogel predstavljati. Poleg tega tudi aktivno igra košarko, kolesari in hodi v službo. Res me fascinira s svojo energijo in pristopom. Matej tekmuje v kategoriji RP2.

Manca

Četrto leto je prišla nova članica Manca Smrekar, ki ima *dismelijo*⁷ na levi roki – od rojstva ji manjka nekaj prstov, ostali pa so deformirani. Tudi ona je v kategoriji RP3. V začetku se mi je zdela malo nonšalantna, pa nisem bil gotov, ali s tem samo skriva, da je precej živčna zaradi potovanja in tekom, ali pa malo preizkuša, če je vse skupaj zanjo. Toda med sezono se je na novo našla v paraplezanju, zelo hitro je dobila veliko prijateljev in prijateljic v karavani in začela vse bolj resno trenirati. Menim, da mora vsak najti nek svoj zagon, razlog, da se v vse skupaj vrže bolj resno. Jaz lahko poskušam svetovati, se pogovoriti, pomagati. Siliti in pretiravati se mi zdi kontraproduktivno, posebej pri paraplezanju človek potrebuje svoj čas. Manca je vse presenetila prav na najpomembnejši tekmi, svetovnem prvenstvu, kjer je z izjemnim plezanjem prišla v finale, na četrto mesto in dobila mednarodni razred športnice. Spomnim se, kako sva se pogovarjala, kako ti včasih en gib, ki ga narediš že

skoraj iz obupa, odpre še naslednjih nekaj gibov in pot v finale; kako bi jo neka sekvenca manj *navila*, če bi bila bolj natrenirana v vzdržljivostni moči, kako se nekje sredi stene poskusiti umiriti in podobno ... potem pa se je vse tako dobro sestavilo v Moskvi.

Manca Smrekar na tekmi svetovnega pokala v Innsbrucku
Foto Jurij Ravnik

Ekipe na svetovnem prvenstvu v Moskvi 2021 Foto Eva Prezelj

⁶ Se spustila po vrvi.

⁷ Razvojná zakrnelost uda.

Ne vem, ali sem bil bolj vesel jaz ali ona, zagotovo pa čutim del ponosa vsakega člana in se počutim majhen del te zgodbe. In to je na koncu vredno narpornega dela.

Mednarodni doprinos in nov selektor

Ves čas sem bil aktiven tudi na mednarodni ravni. Pripravil sem priročnik za postavljalce smeri, ki je lani postal uradno gradivo IFSC, in upam si trditi, da je močno dvignil kakovost tekem. Z nekaterimi drugimi trenerji smo se bojevali, da bi bila pravila bolj poštena

za vse tekmovalce, a žal nismo bili vedno uspešni. Pozna se, da imajo na tekmah glavno besedo reprezentance iz velikih držav. Vseeno pa menim in upam, da se bo počasi tudi to uredilo. Konec koncev želi paraplezanje leta 2028 na paraolimpijske igre. Kot selektor sem z letom 2022 predal mesto Gregorju Selaku, ki ima dovolj izkušenj in predvsem veliko energije, da delovanje reprezentance dvigne na še višjo raven. Njemu in paraplezanju želim veliko uspeha, napredka ter lepih trenutkov in spominov. Zase vem, da jih imam ogromno. ●

Odsek Nejca Zaplotnika za ljudi različnih zmožnosti

V duhu vse večjega vključevanja invalidov in oseb s posebnimi potrebami v vsakdanje življenje in v športne aktivnosti so v Planinskem društvu Kranj oktobra 2020 ustanovili odsek za ljudi različnih zmožnosti, ki danes nosi ime alpinistične legende Nejca Zaplotnika. "Ideja o odseku za ljudi z različnimi zmožnostmi je zorela kar nekaj let. Že pred leti se je pohodov v okviru mladinskega odseka udeleževalo kar nekaj otrok z avtizmom. Jeseni leta 2019 smo na pobudo zdajšnjega predsednika PD Kranj Primoža Černilca in ob sodelovanju gorskih vodnikov ter članov gorske reševalne službe na Triglav pospremili tri slepe pohodnike. Po tistem se nam je oglasilo veliko oseb z različnimi zmožnostmi, ki bi si želeli uresničiti svoje sanje in tako je ena stvar vodila k drugi," razloži pot do nastanka Odseka Nejca Zaplotnika njegova načelnica Urška Kristina Kraševc.

V odsek se lahko vključi vsak, ki si želi gore doživeti na svoj, poseben način. "Zanimanje za članstvo v odseku je zares zelo veliko. Skoraj ne mine teden, da se nam ne bi oglasil kdo z vprašanjem, če se nam lahko pridruži. Zdaj nas je že za malo dvorano – mladih in starih, slepih, gluhih, bolnih in gibalno oviranih. Seveda so še vedno vabljeni vsi, ki se nam bi želeli pridružiti, pa tudi tisti, ki bi želeli sodelovati in pomagati pri izvedbi aktivnosti," poziva trenutna načelnica, ki bo vodstvo odseka v bližnji prihodnosti predala olimpijskemu paraplavalcu Darku Đuriču, saj se ji zdi prav, da odsek vodi in predstavlja nekdo, ki se z omejitvami srečuje v vsakdanjem življenju. "Naša vizija je, da bi na dolgi rok odsek vodili in oblikovali ljudje z različnimi zmožnostmi," pravi idejna in organizacijska vodja odseka Urška Kristina Kraševc.

Trenutno vodstvo odseka ima velike načrte. Članom nameravajo predstaviti planinstvo kot celoto – lahko se bodo udeleževali planinskih pohodov, zanje bo organizirano plezanje na umetnih stenah in v plezališčih, na tečajih se bodo spoznali z gibanjem v gorah pozimi in turnim smučanjem ter s turnim kolesarstvom. "Ne bi radi bili le še ena v nizu organizacij za invalide, ki vsake toliko organizira kakšno aktivnost zanje. Želimo si (p)ostati butični in se prilagajati posameznikovim željam, zmožnostim in potrebam. Naša prioriteta je tudi ustrezno izobraziti invalide, da bi lahko pozneje sami vodili skupine. Že letos načrtujemo, da bi gluha oseba opravila tečaj za vodnika, ki bo potem v okviru odseka vodil in izobraževal člane," razloži vizijo odseka Kraševčeva.

Začetek delovanja odseka je močno zavrlo epidemija covid-19. "Vse imamo pripravljeno, smo v nizkem startu, resnično čakamo le še na to, da se bodo razmere umirile in bomo lahko začeli delo," pravi Kraševčeva. Upajmo, da bo res kmalu prišel dan, ko bo epidemija le še oddaljen spomin in bodo prizadevni člani PD Kranj vendarle lahko začeli uresničevati svoje smeje načrte. "Nekateri gora ne vidijo, nekateri jih ne slišijo, nekateri jih brez naše pomoči ne zmorejo prehoditi, vsi pa jih enako občutimo in nosimo v svojem srcu. Želimo si, da bi sledili sanjam vseh, ki si gore želijo čutiti na svoj, drugačen način."

Mateja Pate

Trije slepi pohodniki in njihovo spremstvo na vrhu Triglava
Foto Tanja Stanič

Želim, hočem, zmorem, uživam

Jurček Nowakk, vodja Odbora inPlaninec PZS

Jurček Nowakk, član PD Moravče, je predsednik Meddruštvenega odbora planinskih društev kamniško-bistriškega območja in član Upravnega odbora PZS, predvsem pa zelo aktiven član in vodja Odbora Planinstvo za invalide PZS, ki se je v letošnjem letu preimenoval v Odbor inPlaninec PZS. Z Jurčkom smo se pogovarjali o delu odbora, različnih aktivnostih, pomenu in ciljih, prav tako pa o veselju, ki ga prinašajo med planince invalide in osebe s posebnimi potrebami. "Omogočiti gore za vse, udeležiti načelo prostega dostopa do gora in v polnosti živeti poslanstvo zdrave družbe," pravi Nowakk.

Pobudo za odbor je Planinski zvezi predstavil leta 2003, nadaljeval v letu 2006, nato pa je preteklo kar nekaj vode, ko je predsedstvo PZS na seji 29. septembra 2015 ustanovilo delovno skupino Planinstvo za invalide in osebe s posebnimi potrebami (Pin/OPP). Delovna skupina, ki je leta 2018 prerasla v odbor PZS, je bila postavljena interdisciplinarno, prav tako je odbor interdisciplinaren. Sodelovanje omogoča vez med strokami in različnimi nivoji delovanja v praksi, je nadgradnja medsebojnih razlik in vključuje tudi družbo, saj zelo na široko zaobjame različne kategorije invalidnosti in vključuje strokovnjake, kakor tudi širšo javnost. Tako so združili premagovanje razlik, drugačnosti in vključevanje različnosti v enem pogledu.

Odbor je za svoje delo, dosežke in inovativne pristope prejel več nagrad, med drugim leta 2017 prostovoljsko plaketo Olimpijskega komiteja Slovenije, nagrado Mladinskega sveta Slovenije za Naj prostovoljski projekt leta 2018 – projekt planinstvo za invalide/OPP, nagrado za družbeno odgovornost HORUS za leto 2018, priznanje za promocijo učenja in znanja ACS, predsednik odbora Nowakk je prejel leta 2019 nagrado za družbeno odgovornost HORUS v kategoriji posebno priznanje.

Kako ste dobili idejo za Odbor Pin/OPP oziroma po novem Odbor inPlaninec PZS? Kakšna sta cilj in namen odbora?

Namen je bil ustvariti spodbudno okolje za invalide/OPP in osebe na invalidskih vozičkih z inkluzijsko komponento, da bodo okusili planinstvo kot način življenja. Inkluzija je namreč proces, pri katerem se naučimo živeti drug z drugim. Cilj odbora je omogočiti invalidom/OPP spoznavanje in doživljanje gora z izvajanjem inkluzijskih pohodov, s sodelovanjem ter razvojem kadrov in zaznamovanjem planinskih poti za invalide/OPP in invalide na vozičkih kot aplikacijo. Želimo bogatiti blagovno znamko inPlaninec, jo integrirati v PZS, sodelovati z organizacijami, skupi-

nami in posamezniki. Partnerstva za doseganje ciljev je cilj trajnostnega razvoja, ki mu sledimo.

Pogosto govorite o inPlanincu. Kaj to pomeni, kdo je to?

InPlaninec je odbor, je sinonim za vztrajnost, podiranje tabujev in skupno doseganje ciljev, ko lahko vsak v svojem tempu na svoj način pride na vrh. InPlaninci so vsi planinci, ki se vključujejo v inkluzijske pohode odbora, neinvalidi in invalidi, prostovoljci. InPlaninec je vzor sodelovanja. Odbor sodeluje s posamezniki in organizacijami. InPlaninci so izjemni!

Kaj vse sodi v vaš odbor, katere vse akcije?

Naš odbor se osredotoča na inkluzijske pohode in usposabljanje strokovnega kadra za delo v planinstvu. A pri delu trčimo na veliko vprašanj in izzivov, kot so sodelovanje tolmačev slovenskega znakovnega jezika (SZJ), video vsebine, dostopne za slepe in gluhe, naročanje invalidskih sanitarij, premostitev 'linij' za

*Jurček Nowakk
Arhiv Jurčka
Navakka*

Razgled, slastna hrana in dobra družba - to je inkluzijski pohod na Planino nad Vrhniko. Arhiv inPlaninec

cestno odvodnjavanje, omogočanje dostopnosti terena s pomočjo ramp in na vsakem koraku se najde še kakšen izziv, ki na prvi pogled nima nič skupnega s planinstvom. Vse naše delovne skupine stremijo k medsebojnemu sodelovanju in skupnemu organiziranju inkluzijskih pohodov, kjer vsak lahko doprinese delček inkluzije. Nevrorazlični AMA (avtizem, motnja v duševnem razvoju, ADHD): Vključili bomo nevroražlične, da prispevajo ideje, kako narediti pohode dostopne in zanimive. Vabili bomo najrazličnejše posameznike, ki jim je planinstvo blizu ali pa bi želeli preizkusiti, kaj pomeni inkluzijski pohod.

Spletna aplikacija planinske poti, dostopne za invalide in osebe na vozičkih: Pri evidentiranju poti bomo nadaljevali dobro prakso in sodelovanje s posamezniki, društvu in občinami. Načrtujemo zapisovanje poti, ki bodo enakomerno porazdeljene po vsej državi. InPlaninec (invalidi na planinskih poteh): Invalidom bomo omogočili, da bodo uživali na planinskih poteh. Označili bomo invalidom in osebam na vozičkih dostopne poti. Vse to pa bo urejeno in predstavljeno v brezplačni spletni aplikaciji z vsemi podatki, ki jih potrebujejo invalidi za to, da bo tudi njihova pot v hribe varna in prijetna. Spletno aplikacijo bodo lahko uporabljale tudi mlade družine z vozički in tisti, ki ne zmorejo več najtežjih poti.

Gibalno ovirani gore osvajajo (GOGO): nagovarja k telesni dejavnosti vse gibalno ovirane, da zapustijo udobje kavča in enoličnega vsakdana ter se podajo v naravo, družbo in novim dogodivščinam naproti. Izvedli bomo deset inkluzijskih GOGO s podporo sponzorjev in ambasadorjev. Združevali bomo najrazličnejše gibalno ovirane in povečali raznolikost udeležencev. Gluhi strežejo v planinskih kočah (GSPK): Začeli bomo s sedmo sezono gluhi strežejo v planinskih kočah (GSPK) in se pridružili na čim več inkluzijskih pohodih.

Odločen korak: S slepimi/slabovidnimi bomo nadaljevali hojo po Slovenski planinski poti (SPP) in jo, upam, tudi končali, istočasno pa se bomo še naprej udeleževali inkluzijskih pohodov in akcij odbora. V zimskem času bomo nadaljevali učenje SZJ. Pa še marsikaj bomo uspešili!

Paraplezanje: Pod okriljem odbora se je 12. maja lani začel pilotni projekt Slepimi in slabovidni otroci na plezalni steni. Projekt vodita Natalija Gros, športna plezalca, ki je kot tekmovalka osvojila več laskavih naslovov na evropskih in svetovnih prvenstvih, in Jurij Ravnik, nekdanji selektor paraplezalne reprezentance Slovenije in član našega odbora. Tri različne starostne skupine plezalcev bomo peljali v tri različna plezališča in pripravljali oprimke inkluzije, da bodo lahko plezanje ujela tudi druga društva.

Prva odmevnejša akcija odbora je bila Gluhi strežejo v planinskih kočah. Kdaj se je začela?

Ideja o akciji Gluhi strežejo v planinskih kočah se je pojavila 30. septembra 2017 v Planinskem domu na Ustah. Takrat se je odvijalo pilotno usposabljanje za strokovni kader Planinstvo za invalide/OPP. Tam so bili trije gluhi udeleženci, in sicer Maja Kuzma, Miloš Ganič in Blaž Urh. Miloš je med krajšim odmorom izrazil svojo željo, da bi gluhi nekoč delali v kočah kot natakari. Ideja je bila sprejeta in v večernem prostem času smo snovali prve korake in premlevali, kako izpeljati akcijo. Ob Marjeti Čič sem usmerjal mlado četverico gluhih, ki so skupaj razvijali projekt od decembra 2017.

Dokazujete, da zmoremo vsi. Da smo lahko si enaki. Pa vendarle – različnost je kljub temu nekaj najlepšega. A gore nas vse združujejo, kajne?

Gore nas združujejo s svojo vabljujostjo. Gore so do vseh enake, ne delajo razlik. Vsi občutimo zadovoljstvo, ko dosežemo cilj. Če pa je za to potreben dodaten trud in veliko priprav, je sreča na vrhu še toliko večja.

Kako vas sprejemajo planinci (neinvalidi), s katerimi se srečujete na vaših akcijah? Priskoči kdaj kakšen tudi na pomoč, npr. pri potiskanju invalidskih vozičkov?

Planinci nas sprejmejo z začudenjem, z občudovanjem in spoštovanjem. Dajo nam prednost na poti in počakajo, da s svojo hitrostjo premagamo pot. Pristopijo tudi na pomoč pri potiskanju invalidskih vozičkov. Na lanskem pohodu je gluhi planinec pomagal potiskati invalidski voziček do Tončkovega doma na Lisci.

Odbor pripravlja posebna usposabljanja. Za koga so in kdo vse se jih udeležuje? Ali udeleženci to znanje potem začnejo uporabljati v društvih in organizirajo tudi posebne akcije/pohode? Dobite kakšne povratne informacije o tem?

Udeleženci usposabljanja planinstvo za invalide/OPP se nam tudi po zaključenem usposabljanju pridružijo na inkluzijskih pohodih. Nekateri najprej hodijo z nami v hribe in se nato odločijo za usposabljanje.

Pripravili ste tudi priročnik in učbenik. Kaj obsegata in komu sta namenjena?

Priročnik je delovno gradivo usposabljanja Pin/OPP, namenjen je strokovnemu kadru PZS in vsem, ki jih delo z invalidi/OPP zanima in veseli, tudi tistim, ki se na delovnem mestu srečujejo z invalidi. Učbenik je v načrtovanju in dobivamo že veliko vprašanj, kdaj

bo natisnjen. Pripravili pa smo tudi dnevnik "inPlaninec". To je knjižica za zbiranje vtisov, žigov in je, lahko rečem, skrbnik zbranih spominov. Namenjen je planincem invalidom. Vsebuje osebne podatke planinca in njegovo sliko, prostor za nalepke – letno članarino, lahko služi tudi kot planinska izkaznica. Vsaka stran ima prostor za vpis smeri pohoda, cilj, datum, podpis vodnika ali mentorja ali staršev/skrbnika, prostor za žige, stran za opis poti v besedi, risbi ali sliki ter znak za označbo vremena in počutja. Posebnim izvidom je dodana tudi pola v braillovi pisavi, ki je vložena na sredino. Na zadnji platnici je v objemu hriba, posutega z regratovimi semeni, gora, na katero se vzpenjajo planinci in si med seboj pomagajo. Obsijani so s soncem. Pod vrhom gore je regratova lučka, objeta z rdečim ovojem markacije, pod njo pa besede želim, hočem, zmorem, uživam, ki so na mestu, ko opisujemo vzdušje na pohodih. Za določeno število pohodov planinci prejmejo posamezne nagrade.

V vseh teh letih aktivnega prostovoljnega dela ste gotovo ugotovili, kaj žene prostovoljce, da se razdajajo in pomagajo izboljšati svet. Imajo kakšne zadržke zaradi oseb s posebnimi potrebami? Kako pridobivate nove prostovoljce?

Prostovoljci v sebi nosimo moč za spreminjanje sveta. Lahko spremenimo košček s svojimi dejanji, navdušimo druge in narišemo smeh na obraze inPlanincev. Prostovoljci, ki se prvič srečujejo z invalidnostmi/PP, so precej zadržani, saj ne poznajo tega področja, so pa zadosti pogumni, da se lotijo takšnega izziva. Po pohodih rečejo, da ni bilo tako strašno, kot so se bali, da bo. Njihov strah izvira iz nepoznavanja in naraven odziv na nove stvari je tudi strah. Za sodelovanje in delo v inPlaninstvu navdušujem vse, ki so pripravljene sprejeti izzive drugačnosti.

Kateri so najlepší trenutki iz dela odbora in z vaših akcij?

Ko ulovimo začudenje, presenečenje in zadovoljstvo udeležencev. Najlepše pa je, ko sreča zajame inPlanince, ki so za svoj vzpon vložili še dodaten trud, in se vsi udeleženci veselimo z njimi. Veselje je nalezljivo.

Ljudje s posebnimi potrebami in zdravstvenimi težavami si prav tako želijo hoditi v hribe, včasih pa kdo še zamolči kakšno oviro, ker se bojijo, da bi jih vodniki zavrnil. Kakšni so kriteriji, da se lahko kdo udeleži katerega izmed pohodov v okviru odbora?

Kriteriji so enaki kot za planinske pohode društev. Tako kot društva ne morejo imeti vpogleda v zdravstvene podatke posameznika, tako jih nima niti odbor. Največkrat se udeleženci prijavijo prek društev, ki združujejo posamezno kategorijo invalidnosti oz. dolgotrajne bolezni, tako dobimo tudi ta podatek. Vsekakor je za varnost treba povedati zdravstvene posebnosti, saj so tako lahko vodniki in prostovoljci bolj pozorni na znake, ki lahko vodijo v zdravstvene zaplete. Tako lahko hitro in pravilno odreagirajo, če se kaj pripeti.

Gotovo imate trdno zastavljeno pot za naprej. Se obetajo kakšne novosti v odboru v tem letu in v prihodnje? Kakšna je vizija odbora in kje vidite izzive?

Vizija odbora je ustvarjati priložnosti za inPlanince. Izzivi so vključevanje in seznanjanje o invalidnosti in o tem, da imajo tudi oni radi naravo, druženje, hojo v hribe in velikokrat mnogo večje veselje. S svojo voljo so nam vsem lahko vzor, ko vztrajajo, ko ne pokleknejo pred problemi ... Leto 2022 prinaša tečaj slovenskega znakovnega jezika za slepe, saj želijo na kočah sami naročati. Tečaj bo vodila Slovenka leta 2020 Natalija Spark.

Z odločnim korakom izzivom naproti, tokrat nas čakajo skale na poti proti Rodici. Arhiv inPlaninec

Kakšne želje ima odbor za leto 2022?

Odbor si srčno želi pridobiti sredstva, s katerimi bi za polni delovni čas zaposlili strokovnega sodelavca, saj količina in kakovost dela presega prostovoljske okvirje. Želimo tudi razširiti sodelovanje s komisijami v PZS. Tako kot je strah prostovoljce, ko se prvič srečajo na inkluzijskem pohodu z invalidnostjo/PP, strah zaznavamo tudi pri drugih posameznikih v PZS, ki ne poznajo odbora inPlaninec. ○

Priprave na naše prve kline in jeklenice po Slovenski planinski poti z Okrešlja na Kamniško sedlo. Odločnost in pogum sta premagala strah. Arhiv inPlaninec

Rok Janežič

Spomin na prehojene poti

Pogovor s Karlom Ulago

Letos mineva 60 let, odkar se je skupina štirih slepih in slabovidnih s spremljevalci odpravila na Triglav. Naslednje leto bo minilo 50 let, odkar je sedem slepih in slabovidnih prehodilo celotno slovensko transverzalo, oziroma kot ji danes rečemo, Slovensko planinsko pot. Ob tej priložnosti sem se pogovarjal s Karlom Ulago, ki se je udeležil obeh podvigov. Za prijazen in informativen pogovor se mu iskreno zahvaljujem.

Ob Aljaževem stolpu; Ulaga je na levi strani stolpa. Arhiv Karla Ulage

Kdo je dal pobudo za pohod na Triglav in pozneje po transverzali?

Najprej smo začeli smučati, potem smo se odločili, da bomo hodili še v hribe. Leta 1964 smo šli na Grintovec, smo pa že prej, okoli leta 1956, smučali na Komni in Polževem. Potem ko smo bili nekajkrat na Komni, smo se odločili za slovensko transverzalo. S pohodi po njej smo začeli leta 1965.

Kako in kdaj ste šli prvič na Triglav?

Slepi in slabovidni smo bili 12. avgusta 1962 prvič na Triglavu. Poleg mene so šli še Pavle Janežič, Anton Tomc in Dominik Strašek. Spremljali so nas Ivan Bizant, sekretar medobčinskega društva slepih Ljubljana, gospod Košenina, ki je delal v knjigovodstvu na Slovenskih železnicah, 23-letni študent kemije Hinko Ziherl in njegov 17-letni brat, poznejši psihiater in politik Slavko Ziherl. Ti štirje so zdaj vsi že pokojni. Z njimi smo bili prijatelji, zato so nas bili pripravljeni spremljati. Pred pohodom na Triglav smo si kondicijo nabirali s pohodi na Katarino.

Na Triglav smo se odpravili v petek popoldne. Obuti smo bili v neke italijanske telovadne copate, starejša spremljevalca pa sta imela že boljše čevlje. Mlajša spremljevalca sta imela s seboj vrv, na katero sta pod vrhom navezala Janežiča, ki je imel samo eno roko. Ostali trije

Na Javorniškem rovtu Arhiv Karla Ulage

smo hodili za spremljevalci in se držali za njihove nahrbtnike. Kjer je bila pot lahka, smo se slepi držali za vodnikovo palico. Spremljevalec mi je govoril, kam naj postavim nogo, kje naj se primem za jeklenico itd. Imeli smo srečo, da je bilo lepo vreme, pa tudi poškodb ni bilo – ne takrat ne pozneje; vseh osem let, ko smo *delali* transverzalo. Začeli smo z Uskovnico, kjer smo že smučali. Ker tam nismo mogli najti prenočišča, smo nadaljevali do Vodnikove kočice, do katere smo hodili tri ali štiri ure. Zato smo do kočice prišli šele okoli desetih zvečer. Tudi tam ni bilo prostora, tako da smo morali spati na klopeh. Naslednji dan smo šli do Planike in na vrh Triglava. Sestopili smo do Planike, kjer smo prespali. Pot smo nadaljevali čez Dolič in Prehodavce do Sedmerih jezer, kjer smo zadnjič prespali. Nato čez Komno do Savice in Zlatoroga, kjer smo si malce namočili noge in se z avtobusom vrnili v Ljubljano.

V sklopu pohoda po transverzali smo se leta 1968 še povzpeli na Triglav. Takrat nas je bilo sedem, vsi tisti, ki smo *delali* transverzalo. O tem pohodu sta dva snemalca z RTV posnela film, se je žal izgubil. Pred leti smo ga iskali, a ga nismo našli. Takrat smo šli na Triglav čez Prag. Prespali smo na Kredarici. Zjutraj

naslednjega dne smo odšli na vrh Triglava, kjer je bil posnet omenjeni film.

Kako je potekalo načrtovanje pohoda po slovenski transverzali?

Organizator je bilo Kulturno prosvetno športno rekreacijsko društvo (KPŠRD) Karla Jeraja. Naši stalni spremljevalci so bili znanci, sodelavci in prijatelji. Eden izmed njih je bil že omenjeni Ivan Bizant. Slepí pohodniki smo stroške krili iz lastnega žepa, spremljevalci pa so od KPŠRD dobili dnevnicó. S planinskimi društvi in planinsko zvezo nismo sodelovali, bili smo zgolj člani PD Ljubljana - Matica, tako da smo imeli v kočah cenejše prenočišče – enako kot drugi planinci. Pohodniki smo bili v celoti odvisni od javnega prevoza, torej od avtobusov in vlakov. S tem smo izgubili precej časa. Zato je bila velika večina tur večdnevni, le nekaj jih je bilo eno- ali dvodnevni. Po transverzali smo začeli hoditi julija 1965 čez Pohorje od Maribora do Slovenj Gradca, končali smo jo leta 1973. Hodili smo samo poleti.

Najprej smo šli z družino v Izolo na morje, potem pa v hribe. Hodili smo med tednom, za konec tedna le izjemoma, saj so bile takrat kočé polne. Prenočišča nismo mogli rezervirati po telefonu, ker jih takrat, razen na Kredarici, še niso imeli. V planinskih kočah smo večinoma spali na skupnih ležiščih, le pri Sedmerih jezerih in na Kredarici so bile sobe za štiri, v katerih smo spali na pogradih. S seboj smo nosili litrske čutare, v katere smo si ob odhodu iz kočé nalili čaj. Včasih smo morali ostati ves dan v koči in tam tudi prespati, ker je bilo grdo vreme, a ker smo v gore hodili poleti, se je to le redko zgodilo.

Pod Begunjščico Arhiv Karla Ulage

Kateri slepi in slabovidni so delali transverzalo?

Kot sem že rekel, je transverzalo delalo sedem slepih in slabovidnih. Poleg mene še Stane Pirc, predsednik KPŠRD Karla Jeraja, Ivan Komovec, Mirko Kumer, Dominik Strašek, Celjan Franc Mohorič, telefonist v Štorah, in Ljubo Kranjc, ki je bil najmlajši izmed nas. Od teh sedmih sva danes živa le še Ljubo in jaz. Tudi vsi naši takratni spremljevalci so že pokojni. Udeleženci teh pohodov smo bili smučarji, pevci (nekateri smo peli pri pevskem zboru KPŠRD Karla Jeraja) in šahisti. Največji zabavljac med nami je bil Franc Mohorič.

Tudi po končani transverzali smo še veliko skupaj hodili v hribe. Z Dominikom Straškom sva šla vsak teden na Katarino. Naredili smo še ljubljansko,

Na Doliču
Arhiv Karla Ulage

škofjeloško in zasavsko transverzalo, a to so bili večinoma enodnevni pohodi. Med našo hojo po transverzali so se med ljudmi včasih porajali pomisleki, češ da je to za nas prenevarno. Tudi naše žene so bile zaskrbljene.

Nam lahko zaupate utrinek ali dva z vaših poti po transverzali?

Na Jalovec, na primer, smo šli v petek popoldne takoj po službi. Iz Ljubljane smo se z avtobusom odpeljali do Vršiča, kjer smo prespali, naslednjega dne pa smo se odpravili na Jalovec. Kakšni dve uri pod vrhom smo se ustavili in se odpočili v zavetišču, nato smo se odpravili na vrh. Vsega skupaj smo hodili 12 ur, od sedmih zjutraj do sedmih zvečer. Pol ure pred vrnitvijo na Vršič, ko smo bili že vsi utrujeni, nas je dobila nevihta. Na Vršiču smo spet prespali, naslednje jutro pa na avtobus za Ljubljano. Neurje nas je presenetilo tudi tik pod vrhom Prisanka. Morali smo se vrniti do kočé in iti na vrh po drugi poti. In tako smo porabili ves dan. Ko smo nekoč, ne vem več, s katere gore, prišli v dolino, so nas napadle in grdo opikale ose, saj spremljevalci niso pravočasno opazili osirja. Ko smo sestopali z Jalovca, je enemu izmed nas padel majhen kamen na glavo, a k sreči ni bilo nič hudega. Čelad namreč nismo nosili. ●

Majda Debeljak

Sveti Duh nad
Svetim Petrom
nad Dragonjo
Foto Majda
Debeljak

Topli namigi za hladnejše dni

Po slovenski Istri

Prijetno topla jesen ali zima sta poleg ostalih letnih časov tudi pravnjini za potepanje in raziskovanje obmorskega sveta. Nagrada je vsa pestrost obale in krajine nasploh, ogledi ter razgledi s poznanih in novih razgledišč; turistov pa veliko manj. Brez oklevanja sem sklenila, da bo Koper moje začasno nekajdnevno domovanje, v pomoč pa javni prevozi, da bodo izleti še lepše zaokroženi.

V času šolskih počitnic je urnik prevozov malce prilagojen. Za začetek so me že poznane poti peljale po starih mestnih ulicah Pirana, Izole in Kopra. Strunjanski polotok s klifi in obalo vedno izpolni pričakovanja, Seča s svojo Formo vivo navdušuje polnih šestdeset let, zdaj že s 130 skulpturami. Niže leži Jernejev kanal, spremljevalec ob kolesarski in hkrati pohodniški poti Parenzani dalje proti Sečoveljskim solinam. Pravijo, da so vse dobre stvari tri, zato v prispevku predstavljam tri manj obljudene, a vse leto zanimive poti. Želim, da bi navdušile še koga!

Malo poznana Šavrinska brda

Z manjšim rednim avtobusom se odpeljem z glavne postaje v Kopru proti jugu. Govorica Šavrink ni popolnoma razumljiva, a izraža njihov res živahen temperament. Kmalu za Šalaro se začne vzpon proti razglednemu gričevju. Atraktivna vožnja po šavrinskih slemenih, mimo gručastih naselij Gažon, skozi Šmarje, mimo Pomjana, Koštabone, Puč, Krkavč, Svetega Mavra, Padne in Nove vasi s številnimi zaselki in pogledi na Julijce, se po dobri uri zaključuje v vasi Sveti Peter nad Dragonjo, kjer sem izstopila.

Hiše na flišnih slemenih so grajene iz peščenjaka, prav tako starodavne cerkve, oporni zidovi in kar je tlakovcev med hišami. Oker barva peščenjaka, travniki, vinogradi, nasadi sivke, stari in novi oljčni nasadi, prastari suhi zidovi – vse to dodaja skrivnostnost in mehko pokrajini. Vasice na strateških položajih, ki so razpršene nad strmimi grapami proti zahodu, jugu in vzhodu, se stegujejo kot prsti obeh rok v dolinski svet tja proti rekam Dragonji, Drnici, Fonedu in k morju. Več zgoraj omenjenih naselij je v koprski občini, Padna, Nova vas, Sveti Peter, Dragonja in Sečovelje pa sodijo v piransko. Obstala sem v oazi miru in zaznavala brezčasnost, moč sonca, vonj morja in soli ... Nekoč sem slišala, da je sol morje, ki ni moglo nazaj na nebo. Morda je bilo obratno?

Sredi vasi Sveti Peter, imenovani tudi Lokva, sta me presenetila ponazoritev lesorezne kartografske karte Istre izpred skoraj petsto let ter shema pretakanja vode v Lokvi. Na opisni tabli so zapisane besede v premislek: "Lokva je danes vaški trg na križišču, kjer se srečata glavna panoramska cesta, ki veže vas s svetom, ter pot, ki vodi na vrh hriba s pokopališčem pri Svetem Duhu. Svet spodaj in svet zgoraj, začetek

in konec, svetno in sveto so si tukaj najbolj blizu. Šele voda vmes je tisto tretje, ki jih zares poveže. Lokva, ki je bila včasih na robu, danes pa je v središču vasi, kaže, kako vsaka pot vodi k vodi."

Pri vaškem koritu, kjer sem pred dvajsetimi leti še videla perice prati ročno, sem zavila na pot Krkavče–Dragonja. Prijazen kolovoz nad oljčnikom se izvije na kratek asfaltni odsek in spet nadaljuje ob številnih oljčnih nasadih, čez travnate kolovoze, gozdičke z rujem in čez hudourniške grape. Samotna planinska pot se odcepi in zavije navzdol proti naselju Dragonja. Kmalu je sledilo presenečenje. Ravna kamnita pot, kot bi jo Nekdo uravnal v oporni zid, malo naprej pa plošče položil v širšo cesto. Mogoče nasul obalo? In jo oplešal z jeseni barvitim rujem, brinjem, šparglji, bodočo lobodiko, šmarno hrušico ... Skrivnostni preplet kamnite in rastoče lepote.

Presenečena sem zrla v delavnico narave in se kot po starodavni *Vii Mali* mimo obdelanega sveta malce tudi po cesti spustila v vasico Dragonjo. Med potjo so me spremljali lepi razgledi na dolino reke Dragonje, ki izvira na robu Šavrinov in Sečoveljske soline ob hrvaški meji. Očarana nad videnim sem šla še enkrat v nasprotni smeri. Prešernost je bila v meni, ki me je grela kot toplo jesensko sonce. Povzpela sem se še do pokopališke cerkvice svetega Duha, 253 m, z nasadom sivke na južni strani. Po drugi strani hriba sem se vrnila v vas. Cerkev sv. Petra je bila zaklenjena, prav tako stara podeželska hiša, Tonina hiša, imenovana po zadnji lastnici, domačinki Antoniji Goreli. Zdaj je to etnološki muzej, pričevalec o nekdanjem življenju v Šavrinih. Sledil je klepet z domačinko, ki je šla po vodo h koritu, in povedala je, da domačini naselje imenujejo Šupeter, da so že pod rajnko Avstrijo tod imeli *lokev an* špino (vodni zbiralnik in pipo), v še bolj davnih časih pa tudi *kaštel* (grad).

Kar prehitro je pripeljal popoldanski avtobus, ki vozi v Piran skozi starodavno Padno, v obdobjih med leti 1186 in 1307 imenovano tudi Pedina in Padina. Znamenito gručasto naselje s cerkvijo sv. Blaža in Galeirijo Božidarja Jakca je pravi arhitektonski biser na slemenskem pomolu nad rečico Drnico s številnimi oljčnimi nasadi. Sledil je spust po ovinkasti cesti s kar 17-stopinjskim naklonom, tako da smo ob pogledih na rodovitno pokrajino, kaj hitro *padali* čez drn in strn ... Kako bogat dan sem preživela!

Tinjanski hrib med Osapsko dolino in morjem

Prva vezna pot v Alpah, odprta 1. avgusta 1953, je 616 kilometrov dolga Slovenska planinska pot (SPP, transverzala), ki objame večino slovenskega gorskega sveta. Ko nas omamita vonj in pogled na Jadran, vemo, da se bližamo njenemu zaključku. Z zanosom sestopimo s Slavnika po zvesti spremljevalki "1" proti Petrinjam, čez Socerb v Osapsko dolino, se mimogrede povzpemo na Tinjanski hrib, skozi Škofije pa spustimo do Ankarana. Seveda si lahko na Debelem rtiču čestitamo za prehojeno pot, pa tudi osvežimo utrujene noge in obraz.

Sveti Peter–Dragonja

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot (redke Knafelčeve markacije)

Izhodišče: Vas Sveti Peter (pri koritu). Tam je na zidu nameščena rjava smerna tabla za pešpot Krkavče–Dragonja.

Časi: Sveti Peter–Dragonja 1 h

Dragonja–cerkev sv. Duha–Sveti Peter 1.30 h

Skupaj 2.30 h

Ob križišču, na vzhodni strani vasi Dragonja, je ob kažiputih tudi rjava smerna tabla za pešpot v Sveti Peter. Pot v obe smeri je možno prehoditi tudi po precej razgledni asfaltni cesti.

Namig: Krkavče, Novo vas in Padno povezuje z rjavo smerno tablo označena pot, na kateri bomo še bolje spoznali Šavrinška brda.

Zemljevida: *Primorska, Obala, Kras in Tržaška pokrajina*, turistična karta, Kartografija, 1: 40.000; *Slovenska Istra, Kras in okolica*, PZS, 1: 50.000.

Na skrajšano zadnjo etapo sem se podala na dan, ko je burja ponehala. Pomemben podatek, saj tam gori zelo rada pometa. Mlada voznica, Vojvodinka na delu v Kopru, je mene in mlajšega Makedonca, ki tudi dela v Kopru, sicer pa je navdušen planinec, namenjen na Slavnik, odložila v Rižani. Preden je mladenka nadaljevala proti Rakitovcu, je navdušeno povedala, da se prav v tistih koticikih naužije pristne lepote. Naslednji kombi je namenjen v Podgorje.

Točno pod črnokalskim viaduktom, ki se zgoraj zajeda v Kraški rob, sem izstopila. S spodnjega Črnega Kala, mimo Stare in Nove Gabrovice, do plezalnega raja v mejnem Ospu, je le slabe pol ure. Osapska dolina je zelo rodovitna in vinorodna, gručasta vasica na obronkih pa pred burjo stisnjena tesno in visoko pod mogočnimi stenami. Stene so nastale zaradi

Veduta Ospa
Foto Majda
Debeljak

Plezališča in gnezdišča v Osapski steni
Foto Majda Debeljak

udora stropa kraške jame. Spodmoli in vrtoglave stene gostijo plezalce od vsepovsod, pa tudi mnoge ptice gnezdilke, od krokarjev, skalnih hudournikov, golobov, plezalčkov, sokola selca ... Prav zaradi sokola je od marca do junija v določeni smeri prepovedano plezanje, da ptica v miru gnezdi. Velika uharica, čeravno najhitrejša bitje na svetu, ki lahko za plenom strmoglavi s hitrostjo 300 km/h, je najbolj plaha in zadnja leta, žal, ne gnezdi več.

Po ogledu zanimive vasice sem posedela pred starodavno cerkvijo Sv. Tomaža. Sonce je grelo in dišalo je po divjem šatraju, lovorju, rožmarinu ... Pozdravila sva se z angleško govorečim pohodnikom, ki jo je veselo primahal navzdol s Socerba in povedal, da gre še do morja. Odhitel je proti Tinjanskemu hribu, jaz pa tudi. Prijetna, tudi poleti senčna pot številka "1" nas dvigne na travnato pobočje Golega Brda, s katerega je veličasten pogled na Osp s plezališči Pod steno

ter Mišjo pečjo na desni. Bolj na levi se na robu dviga grad Socerb, višje pod robom nad Osapsko reko pa čezmejni vasici Prebeneg in dalje Mačkovlje. Tinjanska pot prečka asfaltirano cesto, gre mimo kapelice in vodohrama, nato pa se do vrha oprime gozdne ceste. Vmes sreča odsek Dekanske krožne poti in že smo v nekakšnem jedru vasi Tinjan z antenskim stolpom, mogočno lipo in cerkvijo sv. Mihaela iz konca 13. stoletja ter panoramsko tablo.

Visoka istrska vas na izpostavljeni legi Tinjanskega hriba je imeniten razglednik, tudi burja ga rada obiše. Razgledi so bili res širni, obračala sem se kot vrtljak ter občudovala šavrinsko zaledje, osapsko udornino, črnokalski viadukt, zadaj Slavnik, koprsko in izolsko obalo, Miljski zaliv, Trst in okolico z vasicami nad njim, nekoč slovenskim svetom. Tam čez slutimo dolino Glinščice. Tudi angleško govoreči pohodnik je bil navdušen nad panoramami. Z južne strani je sem gor prisopihalo še nekaj kolesarskih navdušencev.

Sestopala sem po cesti nasproti sonca, morju naproti. Srečala sem čredo koz s podmladkom, ki ji je prav počasi sledil ostarel pastir. Živali so se mi prijazno nastavile pred fotoaparatom. Pastirja sem povprašala, do kod bo treba po cesti, in je povedal, da kar do morja. No, mene je bolj mikala mehka travnata pot med suhima zidovoma, ki zapeljivo zavije na desno in se nazadnje izpelje nekje nad Škofijami. Še nekaj cestnih ovinkov je bilo do Hrvatinov in morje je vzvalovilo na ničti točki pri Ankaranu. Avtobus do Koprja pelje vsako uro, časa za kavo in počitek je bilo več kot dovolj. Napisana je bila še ena pravljica za odrasle.

Naravni rezervat Škocjanski zatok

Najbolj preseneča zgodovina nastanka tega območja, zato jo kratko povzemam. V kvartarju je nastajala jadranska morska obala. Iz plitvega mor-

Osp–Tinjanski hrib–Ankaran

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot (SPP). Zložna, lepo označena in vzdrževana pot je primerna v vseh letnih časih, tudi za družine.

Izhodišče: Osp, sredina vasi (kažipot)

Časi: Osp–Golo Brdo–Tinjan 1 h

Tinjan–Ankaran 2.15 h

Skupaj 3.15 h

Vzpon: Sredi vasi nas kažipot popelje proti kampu, čez mostiček in dvema razpotjema z oznakami po zložni in vzdrževani poti na Tinjan.

Sestop: Bližnjice so včasih daljše, zato gremo iz Tinjana po asfaltirani cesti z lepimi razgledi skozi Zgornje in Spodnje Škofije ter Hrvatinov do morja.

Namig: Za dostop z juga lahko poleg avtobusne povezave iz Koprja za Ankaran uporabite še veze za Elerje, Hrvatine, Škofije, Kolombar ali Dekane ali Rižano. Iz vseh naštetih naselij so poti za Tinjan označene.

Zemljevida: Primorska, Obala, Kras in Tržaška pokrajina, turistična karta, Kartografija, 1: 40.000; Slovenska Istra, Kras in okolica, PZS, 1: 50.000.

skega zaliva je moel osamelec Koprski otok, tri kilometre vzhodno pa še grič Sermin kot kakšen otok, obdan z močvirjem. Kasneje sta ta plitev zaliv za svoji delti uporabili reki Badaševica in Rižana ter na dno odlagali ogromne količine proda, peska, ilovice. Počasi sta se obsežni ravnica in delta zožili v zaliv. Že v starem veku so Rimljani v teh plitvinah urejali preproste soline, v 13. stoletju, pod Benečani, pa se je solinarstvo močno razmahnilo – v pisnih virih so omenjene Serminske, Škocjanske in Semedelske soline. Koper je še ostal otok. Po zatonu Beneške republike so počasi propadale tudi soline. Cena soli je padala, leta 1911 so bile soline opuščene ter tri desetletja izpostavljene vremenskim vplivom. Takratna italijanska oblast je v letih 1932/39 znova začela urejati varovalne nasipe solnih polj, kanale, jarke, vodne zbiralnike ter regulirati Badaševico. Hkrati so zasipavali morje in otok Koper počasi združili s kopnim. Ostal je le manjši, Škocjanski zaliv. V šestdesetih letih 20. stoletja so ob samem mestu Koper osnovali pristanišče, ki se je širilo proti Ankaranu. Škocjanski zaliv je postajal še bolj zaprt, postal je zatok. Zaradi prepleta polslanih in sladkovodnih življenjskih okolij je postajal dom različnim rastlinskim in živalskim vrstam.

Najela sem kolo in se odpeljala v topel dan. Laguna, delček morja, ki je ujet med Luko Koper in razpotegnjen med avtocesto ter železniško progo na drugem bregu, je poslednja živa priča, da je bil Koper nekoč res otok. Ob avtocesti je prostor tudi za kolesarsko pot. Za nekaj vtisov so mesta brez nasipa in možen pogled na laguno, jezerca, s slanušami porasle otočke in močvirne travnike. Žal cestni vrvež preglasa ptice.

Slabe pol ure in že sem bila pri vhodu, kjer sem pustila kolo, in se najprej razveselila kamarških konjev, tudi nekaj boškarinov je bilo na paši, za ograjo pa se je sončila nutrija. Odpravila sem se po dva kilometra dolgi učni poti, ki pa trenutno zaradi vzdrževalnih del ni prehodna v celoti. Pot je zgledno opremljena

Škocjanski zatok

Zahtevnost: Nezahtevna sprehajalna poučna pot je primerna tudi za otroke v vozičkih.

Dostop: S kolesom se peljemo po kolesarski poti iz Kopra po ankaranski cesti proti Serminu, na krožišču pa zavijemo desno do vhoda v naravni rezervat; z nekaterih mestnih koprskih avtobusnih postajališč z javnim prevozom Kurjero, linija 10 po isti poti; peš z avtobusne postaje Bertoki po nadvozu avtoceste in po pločniku do vhoda; peš z železniške postaje Koper ob železniški progi ob krajšem vzhodnemu delu zatoka.

Opomba: Odpiralni čas rezervata se spreminja glede na letni čas oziroma dolžino dneva. Cenik vodenih izletov je različen za skupine in starost obiskovalcev. V povprečju je štiri evre za uro in pol vodenja.

z opisnimi tablami in opazovalnicami z loputami. Skozi okenca sem opazovala številne pernate lepote, mnoge sem spoznavala šele z opisa na tablah. Na tem območju so opazili že 253 različnih vrst ptic! Nekaterre so bile zelo glasne v svojih preletih, črne liske so se rade družile, labod je čakal prijateljico, nekatere ptice pa so najraje lenobno izkoriščale naravno gorkoto. Koliko življenja! Za domovanja ptice izbirajo rastišča raznovrstnih toploljubnih ali slanoljubnih rastlin. V trstičju so gnezdišča čapelj, tukalic, deževnikov ... tudi žabe imajo svoje življenje. Pozimi se tu zadržujejo kormorani, martinci, več vrst gosi, cele jate vodnih in močvirnih ptic.

Kot rezervat je Škocjanski zatok zavarovan od leta 1998 in je območje varstva za ptice Natura 2000. To polslano mokrišče, imenovano zeleno srce Kopra, je z 122 hektarji največje v Sloveniji in ponudi razkošen sprehod in tudi svojstven prehod iz mesta na koprsko podeželje. Uživanje v sredozemskem podnebnju pa je dragocena dodana vrednost. ●

*Jezerca in otočki v Škocjanskem zatoku
Foto Majda Debeljak*

Mire Steinbuch

Predanost plezanju me osrečuje

Pogovor z Matjažem Jeranom

O njem sem slišal, še preden sem ga videl. Pokojni Ničo¹ in Koki² sta večkrat omenila nekega Jerryja, ki da je dober kot hudič in med najperspektivnejšimi v tedanji generaciji Kokijeve plezalne šole. Potem je nanoslo, da smo se nekega dne skupaj znašli v Rovinju, kjer sem videl tega Jerryja aka Matjaža Jerana, kako je, za ogrevanje, z odločnimi, natančnimi gibi lahkotno odskakljal po Jumpyju. Sklenil sem, da ga ne bom posnemal, pač pa bom preudarno odplezal to smer, ko sem bom primerno ogrel.

Matjaž Jeran v Dolgi nemški smeri, Triglav, 2020
Foto David Benedek

Kdaj in kako je nastala zamisel o plezalnem centru?

V osnovi je to bila praslovenska ideja, ki se je v tem prostoru vrtela že zelo dolgo. Plezalni center Ljubljana je bil moj sedmi poizkus izvedbe plezalnega centra. Projekt sva postavila z Matjažem Doljakom, enim izmed mojih tečajnikov. Ko smo šli po tečaju na

pivo, je dal pobudo: 'Pa *dej*, Jerry, ti bi moral narediti plezalni center.' Rekel sem: 'To ni tako enostavno, niti nimam toliko časa, da bi se tega lotil sam.' In sva združila moči, bilo je leta 2010. Zelo hitro sva prekllopila v polni pogon predpriprav: poslovni načrti, iskanje vlagateljev, iskanje prostora; projektiranje, izvajalci, oblike sten itd. Do leta 2013 je bilo veliko zelo intenzivnega dela.

Kako so potekali administrativni postopki? Ste tudi vi izkusili skrivnostna pota Gospodova v izvedbi dramatičnega društva slovenske birokracije?

Jaa ... v slovenskem prostoru se na splošno veliko tarna. Ko se plezalski svet loti takih stvari malce naivno, še dodatno tožimo, ko se srečamo z realnostjo, kaj vse je treba narediti ... Soočili smo se z več zahtevnimi postopki. Ko smo našli zemljo, smo morali pridobiti gradbeno dovoljenje. Med postopkom smo ugotovili, da so uradniki naredili napako, kar je odložilo začetek gradnje. Kritična napaka je bila, ker je okoljski prostorski načrt (OPN) vseboval dve diktiji o dovoljeni višini športnega objekta. Po eni diktiji, ta je bila dodana pozneje, 18 metrov, če to šport zahteva – in mi smo se oprli nanjo. Prejšnja, stara diktija je govorila o enajstih metrih. Ko so popravljali OPN, stare diktije niso zbrisali. Ta spodrsrljaj nam je vzel nekaj mesecev in lepo začinil zadevo. V tem okolju so to realne stvari, mislim, da to ni nič posebnega.

Zdi se mi, da ste kar dobro prišli skozi ...

S takimi zapletmi se srečuješ vsak dan, ne smejo te preveč prizadeti. Je pa zelo težko napovedati, v kolikem času boš nekaj realiziral, ker gre za zahtevne dolgotrajne postopke, ki so odvisni od veliko ljudi, ki imajo veliko dela.

¹ Leonid Kregar - Ničo (1940–2020). (Vse opombe M. S.)

² Andrej Kokalj.

Imate tudi tečaje, ki so prilagojeni za začetnike *oldtimerje*?

Posebnih programov za *oldtimerje* še nimamo, imamo pa nastavljen tak program. Dogovorili smo se, da ga bomo skušali predstaviti in izvesti. V resnici se mi ne zdi, da bi morali implementirati neke bistvene spremembe, ker mislim, da sta fizična pripravljenost in koncentracija pri starostnikih še vedno na ravni povprečnega človeka, kakršnega potrebujemo, da uspešno opravi spoznavni tečaj plezanja. Zdi se mi, da so danes, vsaj nekateri, *oldtimerji* v zelo dobri formi, z dobrim fokusom in tudi telesno še kar dobro ohranjeni ljudje, vsaj v tem prostoru, kjer smo mi doma.

Je mogoče velika luknja poleg PCL-ja gradbena jama za novo stavbo PCL 2?

Ne, to je mestni projekt Četrtna skupnost Golovec. Mi smo v fazi pridobivanja gradbenega dovoljenja za PCL 2.0. Predvidevamo, da bomo do naslednjega poletja začeli kopati in leta 2023 odprli še enkrat večji objekt, kot je obstoječi.

Razmišljaš o uvedbi *moonboarda*?³

Razmišljam. V prihodnjem prizidku bomo imeli *moonboard*, mogoče tudi *kilter board*.⁴

Te pa ne poznam.

Tudi odlična stvar za trening. Po celem svetu je mnogo teh identičnih sten, vse z enakimi oprimki in

identično jih postavitevijo. V računalniški sistem se vnaša smeri – kombinacije oprimkov, v bazi smeri izbereš eno izmed več tisočih, pritisneš in oprimki izbrane smeri se osvetlijo. Spreminjaš lahko naklon stene; oprimki na *kilter boardu* so manj agresivni za prste in primernejši za povprečnega plezalca, kajti *moonboard* je zelo šarf.

Kdaj in zakaj si začel plezati?

Leta 1991, slučajno. Ko sva šla z mamo z govornih ur (ne vem več, kaj sem ušpicil), sva videla moder listek AO Ljubljana - Matica z vabilom na krožek plezanja, ki ga je vodil Andrej Kokalj. Na ta krožek sva šla s sestrično, s katero sva bila kot rit in srajca. Na prvem treningu nas je bilo čez 50, po štirih, bili so enkrat tedensko, nas je ostalo okoli 15. Potem me je zagrabilo. Moram se zahvaliti Kokiju, da mi je pokazal življenje, kakršnega imam. Brez Kokija ne bi bilo krožka, a on ni bil edini trener. Drugi je bil Džoko, Dragan Todorović. Znala sta nas motivirati. Koki ima to v sebi. Zahvala gre tudi vsem ostalim, Matjažu Tršku, Tomažu Koširju, Stanku Židanu, ki so nas pozneje trenirali.

Alpinistični pristop si uporabil tudi pri študiju. Lahko malce pojasniš to metodo?

To je še zdaj nekoliko značilno za mojo bit. Stvari počnem impulzivno, ali na polno ali nič. Ko me nekaj motivira, se zelo poglobim. Pri študiju je bilo tako, da sem dvakrat na leto po en mesec zelo intenzivno študiral in naredil vse potrebne izpite. Dobil sem štipendijo Mestne občine Ljubljana, kar me je dodatno motiviralo in omogočilo soliden plezalski standard,

Matjaž med prečenjem Charmoz-Grépon, pripravljalna tura za strokovni izpit, 2019
Foto Gregor Kofler

³ Osnoval jo je angleški plezalec Ben Moon. Glej <https://www.moonboard.com/what-is-the-moonboard>.

⁴ Glej <https://gripped.com/profiles/the-kilter-board-is-the-future-of-board-climbing/>.

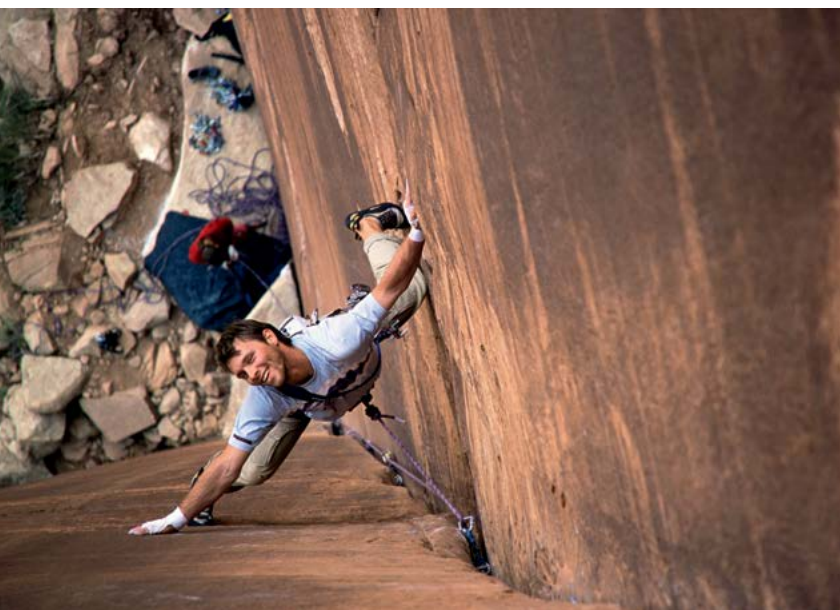
z veliko časa in gorivom v tanku. Študiral sem zelo skrbno, toda kampanjsko. V izpitnem obdobju sem bil stoodstotno študent, narejeni izpiti pa jasen cilj in pot do svobode. Plezanju sem posvetil preostalih deset mesecev. Imel sem nor plezalni apetit in fokus. Tudi danes tako pristopam, še vedno sem plezalec do kosti, a so se razmerja spremenila. Zdaj je recimo deset enot dela in družine ter dve enoti plezanja. Alpinistični pristop ostaja.

Naš kolektiv, zaposlen v plezalnem centru, lahko živi svoje plezalne sanje, ki se seveda na neki točki srečajo z realnostjo. Poskušam se kar najbolj sproščeno odzivati na te impulze. Zelo dobro jih razumem. Yvon Chouinard, ustanovitelj Patagonie, je imel prav, ko je rekel *Let my people go surfing*⁵ – z njim se maksimalno strinjam. Tu smo plezalci za plezalce, to je plezalna hiša. Kolikor se že šport komercializira, se mi še vedno trudimo; mislim, da nam uspeva, izžarevamo svojo plezalno bit, zato vse to rad počnem.

Matjaž Jeran pleza v Indian Creeku, 2005.

Foto Rok Šisernik

⁵ Pustite moje ljudi na deskanje.

Matjaž Jeran med plezanjem nove smeri v steni Mt. Poi, 2050 m, Kenija, 2020 Foto Stanko Gruden

Bil si na več odpravah. Katerih in kakšni so spomini nanje?

Odprave so zame odprave v tuja gorstva. Vso mladost sem hodil in plezal po Evropi, sicer ne toliko kot hodim zdaj, ali kot hodijo danes mladi, enako stari kot smo bili mi. S prijateljem Rokom Šisernikom sva bila člana odprave v Kenijo, ki me je precej zaznamovala. Star sem bil 21 let, prvič sem se peljal z avionom, plezali smo na robu puščave Chalbi. Tam smo bili 40 dni, odrezani od vse komunikacije – brez satelitskih telefonov in radijskih zvez. Pol leta pozneje sem bil z dobrim prijateljem Mihom Valičem v Yosemiteh, naučila sva se plezati počti. Naslednje leto sem bil z Matevžem Kunšičem, edinim, ki je še živ od trojice velikih so-plezalcev, v Pakistanu. Nepozabni so Baltistanci in njihova gorata dežela. V Pakistanu smo začutili, da z znanjem in izkušnjami še nismo kos resnemu plezalnemu okolju, kot je Karakorum. Leta 2005 sem bil s partnerko v Ameriki, izpopolnjeval sem svoje znanje plezanja počti. Naredila sva krasen *road trip*, dva meseca po severni Ameriki, plezala sva vse od *big walla* v El Capitanu do manjših sten. Leta 2006 ponovno v Pakistanu.

Sledil je premor zaradi rojstva Nejc in Ize. Leta 2010 sva šla z Rokom Šisernikom v Ameriko in Kanado – Kalifornija, Bugaboos in Squamish, zelo zanimivi konci. Nato sedem let pavze, zgodil se je plezalni center, šolanje za gorskega vodnika (z mednarodno licenco, op. M. S.). Leta 2017 sem odšel z mlado ekipo v Kirgizijo, čudoviti kraji, spominjajo me na Pakistan, ki mi je najljubši od vseh, kjer sem bil; iskreni, krasni ljudje, bil sem navdušen nad domačini. Tudi Kirgizi so zelo pristni, vendar se v mestih premočno pozna sovjetski vpliv.

Torej niste imeli take "sreče" kot Tommy Caldwell z ameriško odpravo?⁶

Ne, ne, smo pa bili točno v tisti dolini. Divja prigoda! Mislim, da je že čas za novo odpravo. Zame je bilo pri plezanju vedno pomembno prijateljstvo in neprekinjen proces zahajanja v gorski svet s posvečenimi ljudmi. To mi je bilo skoraj pomembnejše od samega alpinističnega cilja. Zelo fino se mi je zdelo, da sem svet spoznaval s plezanjem, a tudi samo plezanje mi je dajalo veliko zadoščenja. Gibanje, raziskovanje, zmeraj pa sem najbolj spoštoval prijateljstvo. Poleg spoznavanja sveta, kulture, hrane, običajev ... je ena največjih stvari ravno prijateljstvo. Zame je odprava nekakšna kontemplacija, vendar ne le poglobitev v samega sebe, temveč tudi v pristne medsebojne odnose. V zadnjih letih to najbolj pogrešam, pristno drzno navezo.

To si sicer lepo povedal, a zdi se mi, da si preskromen. Bi se ti zdelo vredno omeniti Trango Tower? Saj to je Pakistan.

⁶ Tommy Caldwell: *The Push. A Climber's Search for the Path*. Viking Penguin, 2017.

Matjaž Jeran (levo) in Matevž Kunšič med bivakiranjem v Trango Towerju, Pakistan, 2006
Foto Matjaž Jeran

Vem, vem. Ampak tam ste zlezli dobre stvari.

Povsod smo zlezli dobre stvari. V Afriki smo navrtali novo smer, Zgodba o plešočih psih (VI, 5.13a, 600 m, Mt. Poi, 2050 m, Kenija). Sicer z vrha hriba, kar je bolj jamarski kot plezalni pristop, toda v športnem smislu je bila zelo zahtevna in na fenomenalnem koncu; v Yosemiteh sva z Miho Valičem opravila prvi slovenski prosti vzpon čez osrednji del El Capa – Silvo Karo naju je enkrat popravil rekoč, da je El Capitan že dvakrat *zlezel na frej*, po East Buttress in po West Buttress. A to, kar sva preplezala z Miho leta 2003, se mi je zdelo zelo dobro. Gre za filmsko smer *Free Solo*,⁷ ki jo je Alex Honnold presoliral. V Pakistanu je bilo vr-

⁷ Originalno ime smeri je *Freerider*, 5.12d.

Najljubša glasba? Jugoslovanska, če bi moral izbrati izvajalca, bi rekel Vlatko Stefanovski.

Najljubša hrana? Pica, ki jo speče hčerka.

Najljubša pijača? Rdeče vino, teran.

Najljubši film? Šund (*Pulp Fiction*).

Najljubša vrsta počitka? Plezanje v gorah.

Kateri šport najraje gledaš? Balvansko plezanje.

Pišeš dnevnik? Pišem različne vrste plezalnega dnevnika, a ne vsak dan; pišem gibalni dnevnik in vodniški dnevnik.

Trije največji dosežki slovenskega alpinizma?

Everest 1979, zimski vzponi na štiritisočake Alp Mihe Valiča ..., niz vzponov Mire Marko Debelak in Pavle Jesih.

Trije največji slovenski dosežki v športnem plezanju, tekmovalnem ali netekmovalnem?

Olimpijsko zlato Janje Garnbret – na splošno eden največjih dosežkov slovenskega športa, smer Za staro kolo in majhnega psa Tadeja Slabeta ..., takole – ni en človek, ni en dogodek: množica ljudi, ki je udeležena v procesu organizirane športnoplezalne vadbe glede na število Slovencev in v koliko mikrookoljih se to organizirano izvaja na zelo visokem nivoju, ki je podlaga za omenjena dva – to je totalen dosežek tudi v svetovnem merilu. (Op.: Martina Čufar je bila totalno nora in je še zdaj, sprehaja se po smereh 8b.)

Kaj imaš za svoj največji plezalni uspeh? Prosti vzpon na Trango Tower v alpskem slogu.

Miha Kern v smeri *Perestroika Crack*, Kirgizija, 2017
Foto Matjaž Jeran

hunsko plezanje v norem ambientu, tudi kar visoko je že bilo, 6238 metrov, zdelo se mi je izjemno. Tja smo šli dvakrat, 2004 in 2006.

Tudi vreme je bilo pravo, hribovsko.

Ja, med prvo odpravo je bilo zelo muhasto in nas je discipliniralo. Ampak to smo potrebovali, bili smo še zelo zeleni. Pred tem nisem bil višje od Gran Capucina, 3838 metrov. Pozimi nikoli nisem bil v Alpah. Naslednji dve leti sem intenzivno pridobival izkušnje, ki so nam manjkale. Leta 2006 smo preplezali odlično smer ...

Prosto ponovili Slovensko smer Kneza, Cankarja in Šrota v Trango Towerju⁸

Ja, preplezali smo jo prosto in hkrati opravili prvi prosti alpski vzpon na goro. To je bilo kar *kul*, prosto plezanje osme stopnje na višini blizu 6000 metrov,

Družina Jeran-Pirih
na Dovški Babi, 2021
Foto Gregor Kofler

z resnično epskimi razgledi na najvišje gore sveta. Pakistana ne bom nikoli pozabil. Tam sem preživel skupno pet mesecev in sem se počutil že zelo domačega, mogoče bolj kot zdaj tu v Štepanjcu. Na ulici in bazarju v Skarduju sem skoraj že vse poznal.

Kako se spominjaš tekmovalnega plezanja?

Imel sem par svetlih trenutkov, bilo je tudi nekaj frustracij. Mislim, da nikoli nisem bil zelo talentiran za tekmovalno plezanje. Ampak imeli smo se fino. Nekaj časa sem bil član mladinske reprezentance. Potovali smo po Evropi, tekmovali in se lušno imeli. Veliko smo trenirali, sama tekmovalnost pa mi ni dajala veliko zadoščenja, verjetno zato, ker nisem bil dovolj uspešen. Osebnostno nisem napredoval, zaradi treninga sem pa plezalno. Ohranil sem pristna prijateljstva iz tistih časov.

Pred kratkim si se vrnil iz Fontainebleauja.⁹ Imas še kakšen poseben plezalski cilj?

Tega si ne upam tako na glas napovedati, kot smo napovedali, da bomo El Cap *zlezli na frej* ali za Trango. Vsekakor imam še osebne plezalne cilje, od mene je odvisno, koliko se bom sposoben povezati z motiviranimi mlajšimi plezalci, do kod bom stopnjeval posvečenost cilju. Odvisno, kje se bo zgodila kemija v plezalnem smislu. Zdaj je plezanje zame družinski šport. Družina se ima dobro, eni so bolj zagnani kot drugi, glede ambicij drug drugega razumemo. Zelo sem motiviran za trening v športnoplezalnem smislu, veselim se pa tudi snega, da bom začel turno smučati. Hribi so kot pica štirje letni časi – v vsaki sezoni nekaj počnem.

Podoba gore je odvisna od tega, kako jo človek vidi, kakšna čustva mu vzbuja. Gora je mrtva kamnita tvorba, ki ji je čisto vseeno, ali po njej leze človek ali ne. Človeka ta enostranski odnos ne moti, vedno znova se vrača k njej. Zakaj, po tvojem mnenju?

(*Premišljuje.*) Hribi so kot nekakšen tempelj. Pomirjajo, so zatočišče, kjer si vedno dobrodošel; prostor za razmislek, komunikacijo s samim seboj ali s sočlovekom; vir navdiha, izziv, zato se radi vračamo. So tam in vedno bodo, že to je privlačno, da se ti nikamor ne mudi. Hkrati so neomejen vir tako raziskovanja kot kreativnosti. Lahko se vračam v znane gore in se imam dobro z znanimi ali neznanimi ljudmi, najraje pa hodim s pravimi prijatelji v nove konce. Takrat imam vse, kar mi največ pomeni. Lahko poglobim odnose s prijatelji, kakovostno lahko raziskujem okolje; v pravo pustolovščino brez trdnega prijateljstva ne grem, sam tega ne počnem. Če pogledam steno kot tako, zame med Kraškim robom ali steno sredi Karakoruma ni bistvene razlike. Tudi kamen v Fontainebleauju je enako dober kot Trango Tower. (*Smeht.*) No, ja, malo razlike je v okolju. A tudi dobre stare domače Bodešče mi dajejo veliko zadovoljstva.

Kaj meniš o korelaciji alpinizem – egoizem?

Mislim, da med njima je povezava. Po drugi strani menim, da imajo alpinisti drugačne lastnosti kot tisti ljudje, ki večino časa preživijo v timskem okolju. Alpinisti potrebujemo mir, potem lahko izžarevamo drugačno energijo in smo za skupnost koristni na drugačen način. Zdi se mi, da je za nas značilno, da smo egoisti. To opažam. Ne morem pa reči, da je to slabo, ni nujno, da je egoizem slaba stvar. Zaradi egoizma so stvari napredovale, ljudje so se poglobili v nekaj, v kar se sicer ne bi, ker jih je pritegnilo, navdahnilo. Osebna svoboda se mi zdi zelo pomembna tako v družini kot v neki ekipi. Je pa treba imeti pravo mero, ekstremi nikoli niso dobri za skupnost.

Ne smemo biti preostri sodniki samih sebe niti drugih, zavedati se moramo, da smo del družbe. Če človek pozabi na samega sebe, tudi skupnosti kaj prida ne koristi. Kot sam vidim svet, je le-ta na pravi

⁸ Prvi plezalci leta 1987 so smer ocenili z IX, A0.

⁹ Balvansko plezališče, okoli 70 km oddaljeno od Pariza.

poti, če so posamezniki na pravi poti. V sebi morajo biti mirni, zadovoljni s sabo. Obstajajo različni nivoji, kdaj postane posameznik zadovoljen s sabo in srečen. Odvisno je tudi od tega, koliko je razvjen. Evropski človek je zelo razvjen, živi v privilegiranim svetu.

Ti je dal alpinizem kaj, česar prej nisi imel?

Plezanje na splošno mi je dalo veliko samozavest in veliko prijateljstev. Me je pa egoizem v plezanju tudi za marsikaj prikrajšal. Ker me je tako zasvojilo, me je malce oddaljilo od moje primarne družine, saj sem veliko časa in energije usmeril v plezanje. Toda – dalo mi je praktično vse, kar imam, razen talentov in osnovnih vrednot, s katerimi so me starši postavili na noge. Na kratko – dalo mi je razgled po svetu, drznost, samozavest. Plezanje je vse, kar sem, od družine, službe, hobijev do skritih želja. Je pa terjalo vso mojo energijo. Mogoče jo je ostalo premalo za kakšno drugo plat življenja, ampak to se mi zdi normalno, nimam občutka, da sem res za kaj prikrajšan. Če se ne bi toliko predajal plezanju, se mi zdi, da ne bi bil tako srečen in zadovoljen.

Bereš knjige naših in tujih alpinistov oziroma knjige z gorniško tematiko?

Nekaj preberem, na polici pa me čaka še kar nekaj neprebranih.

Si kdaj pomislil, da bi napisal knjigo?

Sem, že dolgo tega. Zdaj se mi zdi, da sem malce preveč raztresen, da bi umiril svoje misli. Poleg tega sem se od takrat, ko sem bil pristen *hribovc* oz. plezalec, precej spremenil. Zdaj sem bolj kampanjski, zaženem se podobno kot med študijem – *pizza quattro stagioni*. Enkrat na polno smučam, nato samo plezam, poleti dosti vodim; moje življenje je postalo večdimenzionalno, delovnih misli se redko otremem. Čutim, da nimam toliko nadzora nad svojim prostim časom, kot bi si ga želel. Hribom se odpoveš zaradi družine ali posla, bolj se osredotočiš na te zadeve.

Če nisi čisto v neki stvari, težko o njej napišeš knjigo. Lahko bi napisal odlično knjigo o gradnji plezalnega centra, kako ga voditi; lahko bi napisal tudi marsikaj o tem, kako je biti oče ... Ne bi pa mogel napisati knjige à la nekaj si splezal, nekaj si občutil ..., natipkaš, parkrat prebereš, oddaš, izdaš ... in greš naprej. Mogoče se bodo vrnili časi bolj osredotočenega obdobja, ko se bom lahko posvetil plezanju zase. Zdaj sem zadovoljen s tem, da malo preklapljam, to mi *paše*, v resnici nisem v stanju, da bi pisal knjigo, ker je vsega preveč ... Rad pa berem plezalske in neplezalske knjige; zdaj več berem, a še vedno premalo.

Koliko vrst gob poznaš in koliko jih ješ?

Nekaj jih poznam, definitivno jih manj jem, kot jih poznam. Glede na to, koliko jih v gozdu vidim, jih poznam zelo malo. Kot ljubiteljski gobar, še kar gurmanski navdušenec in amaterski kuhar sem zadovoljen. Videti jurčka v gozdu je kot videti klin v skali – potrebuješ sokolje oko. ●

Tomaž Hrovat

Triglav: promet, tretji apokaliptični jezdec¹

O pojavih, ki jih je mogoče določno kvantificirati, je mnogo lažje argumentirano razpravljati. Za smrad, o katerem smo govorili najprej (glej kolumno *Triglav, gora simbol in ... greznica*)², merske enote sploh nimamo. Gre za subjektivno človekovo zaznavo, vendar so nekatere vonjave za veliko večino ljudi nedvoumno odbijajoče, in zato take vrste vonj imenujemo smrad. In nasprotno, tistega prijetnega – aroma. Vonja iz greznice v planinski koči gotovo nihče ne označi za aramo. Koliko smradu pa je preveč smradu, da bi bilo dopustno? Tega zaradi odsotnosti merske enote ni mogoče določiti in tudi ne sankcionirati. Preostane nam, da vprašanje smradu pod Triglavom rešujemo v okviru družbenega konsenza. In zdrave pameti, bi dodal.

Z drugim jezdecem apokalipse – hrupom (glej kolumno *Triglav: kjer tišina šepeta*)³ je že drugače. Hrup je merljiv, enota mere je decibel (dB). Ni mi sicer poznano, da bi hrup v osrčju Triglavskega narodnega parka (TNP) dejansko tudi že kdaj merili. Če ni meritve, tudi ni numerične podlage za trditve o pretiranem hrupu, zato zaenkrat ostajamo na opisno-zaznavni ravni.

S problematiko prometa pa je vsaj s količinskega vidika bistveno preprosteje. Šteti mirujoči promet na parkiriščih in tekočega na cestiščih zna vsak otrok. Če le zna šteti v tisoče, glede na množično avtomobilsko obleganje dolin pod Triglavom. Štetje prometa so znatno olajšali avtomatski števci, kar se v TNP na več mestih tudi izvaja.⁴ Ne samo da se promet šteje, obstajajo rezultati projektov, smernice in strategije. Nakazane rešitve v teh dokumentih so prave in podrobne. Tu ni treba odkrivati "tople vode". Pravo vprašanje je, zakaj se problematika prometa ob vnožju

¹ V trilogiji v kolumnah obravnavanih tem (smrad, hrup, promet).

² *Planinski vestnik*, št. 11, 2021.

³ *Planinski vestnik*, št. 1, 2022.

⁴ Konkretnih podatkov štetja prometa za tekoče leto sicer ni najti na spletni strani TNP.

Vprašanje je, zakaj se problematika prometa ob vznožju Triglava rešuje tako polževo počasi? Počasneje, kot narašča količina prometa. V nasprotju z mitološkim Ahilom, ki nikoli ni ujel želve, a se ji je vsaj vedno bolj približeval. Karikatura Lorella Fermo

Triglava rešuje tako polževo počasi? In to počasneje, kot narašča količina prometa. V nasprotju z mitološkim Ahilom, ki nikoli ni ujel želve, a se ji je vsaj vedno bolj približeval. V čem je pravzaprav problem velike količine prometa v TNP? Odgovor lahko iščemo v viziji TNP⁵, ki med drugim pravi takole: "Vrednote narodnega parka so motiv in privlačen cilj za obiskovalce, ki spoštujejo izjemnost narave in kulturne dediščine ter mir in tišino. Obiskovalci se z različnimi oblikami trajnostne mobilnosti in z urejeno parkovno infrastrukturo usmerjajo v manj ranljive

kot surovo realistično inačico navedenega citata bi bilo mogoče zapisati tudi kot: "Obiskovalcem je osnovni cilj in motiv osvojiti vrh Triglava, izpolniti nenapisano nacionalno dolžnost in se na njem vsečkati. Prometna infrastruktura je temu cilju podrejena, tako naj se obiskovalci pipelejo kar se da blizu k cilju in osvojijo vrh čim hitreje. Izjemnost narave in kulturna dediščina sta drugotnega pomena. Mir in tišina nastopita morda v obdobju slabega vremena ali drugih neugodnih pogojev za osvojitve cilja." Konec citata. Cinično? Seveda. Žal pa mnogo bolj ustrezno stanju v naravi, tukaj in zdaj. In

predele narodnega parka, kjer se jim nudijo možnosti za doživljanje narave in sprostitve." Načrt upravljanja je datiran v letu 2016 in naj bi bil realiziran leta 2025. Zdaj smo leta 2022, torej tik pred zdajci. Oprostite, mene navedbe o miru, tišini, trajnostni mobilnosti, urejeni parkovni infrastrukturi itd. glede na dejansko stanje bolj spominjajo na pobožne želje in nedeljske priprošnje, oddaljene v neznano bodočnost, kot na operativni načrt upravljanja. Odras dejanskega stanja

bojim se, da bo tako tudi še leta 2025, torej s koncem obdobja Načrta upravljanja TNP 2016–2025. O prometu v Julijskih Alpah operativno govori projektni dokument z naslovom *Umirjanje prometa v Julijskih Alpah* (2009). Elaborat je poglobljen, podroben, z raznovrstnimi konkretiziranimi predlogi rešitev za posamezna območja. Ker je nastal pred dvanajstimi leti, bi bil potreben osvežitve, vendar je večina rešitev aktualna, ker pač niso realizirane. Morda v njem zmoti le izhodiščna grandioznost, ki pravi, da "Julijske Alpe lahko postanejo vzorčna regija za trajnostno mobilnost po zgledu občine Werfenweng v

⁵ Načrt upravljanja Triglavskega narodnega parka 2016–2025, str. 222.

Avstriji". To zbode približno tako kot tista znana o Sloveniji kot drugi Švici (celo neko narodnozabavno popevko imamo: "...imenitna sestra Švice ..."). Resnici na ljubo mnoge regije, občine, doline, parki in lokalne skupnosti v bližnji tujini, ki so uveljavile trajnostno mobilnost in jo razvijajo še naprej, postajajo vedno bolj nedosegljiv zgled za naše razmere, ki jih nikakor ne zmoremo urediti. Izvedbeni instrumentarij za urejanje problematike prekomernega prometa in njegovih posledic je različen: fizične zapore, ustrezne in učinkovite alternativne oblike javnega prometa, časovne in periodične omejitve v času dnevnih in sezonskih konic, primerno stimulativne cestnine, urejena parkirna mesta in še bi lahko naštevali.

Vsaka rešitev mora biti niansirano prilagojena konkretni situaciji. Univerzalne in posplošene rešitve so navadno slabe. Rešitve so v prilagojenih ukrepih za vsako območje, za vsako vstopno točko posebej, glede na naravo primera. To ni nič novega, to že vemo. Morda za poudarek k vsaki konkretni rešitvi tole vodilo: najti najboljši možni kompromis med cilji (mir, tišina, čuvanje naravnih vrednot ...) in interesi posamičnih skupin obiskovalcev. Rešitev nikoli ni idealna, zato tudi je kompromis. Vendar je z nekaj napora in posluha in s primerno javno razpravo mogoče v kompromis vgraditi interese posamičnih skupin obiskovalcev. Ti že dolgo niso več samo navadni planinci (*Homo alpinus vulgaris*), temveč so tu še alpinisti, gorski kolesarji, turni smučarji, izletniki, osebe s posebnimi potrebami in tako dalje.

Ravno tu poteka ločnica med civilizirano družbo, ki sistemsko rešuje konflikte in rešitve vgrajuje v družbeni konsenz, ter med slabo delujočim administrativnim aparatom, ki z malo ali brez posluha in s težavo uveljavlja rešitve, ki se potem kršijo, kjer in kakor se le morejo. In ki postavlja pravila, ki so slabo dorečena, javnost pa o njih ni obveščena, razen po ustnem izročilu. Zveni znano? Poskusite na primer poiskati informacijo, ali je cesta v Tamar zaprta za promet. Poskusite spomladi pridobiti informacijo, ali je cesta v Vrata že prevozna. Poskusite na označenem parkirnem prostoru v TNP ugotoviti, ali je vaš avto še v okviru parkirnega prostora, ki je označen s tablo. Igro si lahko dodatno zabelite in se živite v vlogo tujega obiskovalca našega narodnega parka, torej iščite informacije v angleškem jeziku.

Naslednji pomemben dokument novejšega datuma so *Smernice za vpeljavo e-mobilnosti na območje Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka* (2019). Smernice v temelju povzemajo analize in rešitve predhodnega že omenjenega *Umirjanja prometa na področju Julijskih Alp* iz leta 2009, ponujajo pa nove rešitve, ki jih je prinesel razvoj elektrifikacije mobilnosti kot zamenjavo za motorje z notranjim izgorevanjem. Tudi te smernice so smeje, odločne in določne. Samo za primer navajam: "V višjih turističnih sezonah, ko je pričakovati največji pritisk osebnega prometa, bi na območjih, kjer prometnice sežejo v osrednje območje TNP, turistični promet povsem prepoveda-

li." Predvideni zaključek aktivnosti: december 2025. Čez tri leta bomo videli, ali bo beseda meso postala ali pa bo ostala le mrtva črka na papirju.

Iz povedanega je mogoče sklepati, da smo do faze analize močni, v vizijah smeli in (pre)samozavestni, v udejanjanju pa šibki in počasni. Nekaj je bilo na temo reševanja problematike prometa pod očakom v preteklih letih kljub temu izvedeno tudi v praksi. Od sistematičnega zaprtja večine gozdnih cest na Pokljuki do ureditve plačljivih parkirišč v Bohinju, pa vzpostavitev prometnega režima ceste na Vogar in iskanje celostne rešitve za promet v dolino Vrata, ki je ravnokar v teku.

Pa vendar hudič tiči vedno v podrobnostih. Kot da je v slovenskem nacionalnem značaju res nota sadomazohistična. Pripoveduje nekdo, da se je z že plačanega parkirišča v Bohinju prestavil na drugega – in ponovno plačal. Tega še v najlepšem mestu na svetu ne prakticiramo. Pa spet drugi, ki je plačal cestnino na

Vogar, da se mu noro mudi dol, ker bo po pretečenih 24 urah moral cestnino plačati ponovno. In tretji, da je parkiral na prenapolnjenem označenem parkirišču na koncu ene od triglavskih dolin in dobil plačilni nalog, voznik avtomobila poleg njega pa ne. Vsi slabe volje in nastrojeni proti TNP, občini, državi, aktualnemu prvemu ministru, kdorkoli že to je v danem trenutku. Zakaj je videti, da gre sosedom urejanje tovrstnih zadev uspešno od rok, nam pa nikakor ne? ●

Foto Dan Briški

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Milka Bokal

Naša četica koraka ... na Lovrenc

Na hitro smo se odločili. Zgodnjejesenski dnevi so nas zvalili ven – na Lovrenc bi šli. Šest nas je, od tega štirje vnuki in dve odrasli gospe. Najmlajši vnuček še ostaja doma. On se zdaj uči: kje je nosek, kje so laski, kje ušeska, z mehko rokico se jih dotakne in zvedavo pogleda, ali ga bom pohvalila ob pravilnem odgovoru.

Parkiramo pri kozolcu na Prapročah in kar hitro jo uberemo po široki poti cilju naproti. Sonce pripeka, a četica se kljub vročini ozira okrog. Julija, edinka med mojimi fantovskimi vnuki, kar ji seveda daje ugleden položaj, takoj opazi, da se "tam vidi naša hiša". Dva starejša bratranca jo dopolnita: "Ja, od naše pa samo streha." Lepo, da si v daljavi takoj poiščejo dom. To pomeni, da se "tam" dobro počutijo. Martin še veselo doda: "Jaz sem že spal v svoji sobi." No, napredek v samostojnosti, vsakršni, je dobrodošel.

Ob poti zagledam marjeti podobno ivanjšičico. Utrgam jo in štejem cvetne listke: pekel, vice, nebesa. To smo se v otroštvu igrali in vsi smo bili razočarani, če se ni izšlo in se nismo pririnjili najviš-

Četica s praprotnimi
zastavami
Foto Milka Bokal

je, na nebesni obok. Saj smo bili tako pridni! Meni tokrat ne gre. Pristanem v vicah. Davor pa hitro skoči nazaj, utrga cvet, menjava listke in ponosno izjavi: – Meni pa je prišlo "nebesa". In takoj nato pošteno prizna, da je zapovrstje malce izigral. Široka pot nam ponuja vse polno gozdnega bogastva. Visoke močne bilke neke trave nas ščegetajo po nogah in se ponujajo, da jih utrgamo. In res. Gregor, najstarejši, jih prične vrteti v roki, Martin tudi, pridruži se Davor in nekaj časa se nadobudni fantje travnato "sablajo". A Gregor se spomni nekaj bolj miroljubnega. – Kdo bi bil tipalka? vpraša. Javi se kar nekaj glasov. Gregor na njihove bučke nastavi dolgo travo, ki se potem od tam sklanja, zato vse skupaj daje vtis prave žuželčje glavice. A bolj kot trave so zanimive visoke praproti. Že ob izletku, ko smo nabirali gozdne jagode, smo jih odkrili. V višino so segle od dva do tri metre. Rekli smo jim "praprotno zastavo". Ponosno so jih dvigovali v zrak in se postavljali z njimi. Tudi danes je tako. Kljub temu da se nekatere hitro zlomijo, je bilo zabavno vihrati z njimi.

Grejo naprej. Pred nami je dolinica, okrog pa sami bregovi, taki, da komaj stojiš na njih. Prave polhograjske senožeti, a so lepo pokošene. Ob robu gozda trojica nalaga zadnje posušeno seno; ne, pravilno se reče otava, ker ni prva košnja. Tudi mama spretno suče grablje, hrbet ji ne služi več pokončno in je že hudo sklonjena. Najbrž zavest, "da bo obdelano", odtehta vse težave. Ko se kmečki garači skrijejo našim očem, četico za trenutek ustavim in nekaj povem o trdem hribovskem delu. A glej, prej živahna mladež sedaj mirno posluša.

V roki začutim toplino. Aha, najmlajši, Martin, me je prijel za roko, svetlo me pogleda, v očeh se mu pokažejo iskricice. Ne, ne išče pomoči pri hoji, on je pri hoji pravi junak, pokazal bi mi rad, kako močno me že stisne. Zadovoljen nasmešek z luknjicami v ličkih mu spreleti obraz, ko malo zastokam.

Ob zapornici je smerokaz za zahtevno pot. Gregor se je že lani odločno postavil obenj in kazal željo, da bi se povzdignili po strmejši poti, češ da z atijem gredo v tisto smer. A kot razumevajoč fantič se je dal

pregovoriti. Tokrat mu na pomoč priskoči Davor, tudi Julija se jima pridruži. Nekaj se izgovarjam na svoj prehlad. Naposled se le zedinimo in koračimo naprej. "Zahtevna" pa pride ob prvi priložnosti.

Rahlo skaljeno razpoloženje skušam popraviti z igranjem igre "kam daš". To je otroška besedna igra, pri kateri se na vprašanja o umeščanju koga ali česa odgovarja s celo besedo, vprašuje pa se z začetnicami. Ko sem odgovorila, da D(avorja) dam na vezalko čevlja, G(regorja) pa v sredino črke A na napisu na majici, je Julija nespameten odgovor ponosno razkrila celi četici. Smeha je bilo kar nekaj. Turška dolina se bliža. To je veliko, neporaslo melišče, že od daleč vidno na lovrenškem pobočju, med domačini pa znano, da so tu pred stoletji kolo-vratili Turki in da naprej niso mogli. Otroci to mesto na poti poznajo že od lani. Spet se vname otroška domišljija. Da so tu odpodili Turke! Da so jih ženske polivale z vrelin oljem in kropom in slavile zmago-slavje. Vsemu pritrdim, da ne bi okrnila pripovedi; ljudsko izročilo z neznano logistiko konec koncev lahko zasluži dopolnitev, čeprav je folklorno ozadje nekoliko pomešano. Olje in vrela voda veljata namreč ženskam v bližnji Babni Gori. Tu so ženske opravile s Turki "samo" z valjenjem debelih skal in kamnov, ki jih je v bližini res veliko. Tako se sliši od domačinov o njihovi Gori, kot se tudi imenuje Lovrenc.

Velika jama ob robu poti še nekoliko dopolni turške vpade in spodbudi naravoslovno razmišljanje, kako je nastala, kako voda odteka iz nje, Gregor celo zleze noter. Nekaj razpravljam o spiranju kamnin z vodo, o eroziji, potem se pa četica počasi le prema-kne naprej.

Spomnila sem se na dve nenavadno združeni bukvi, ki rasteta nekoliko nižje od razpotja, kjer se pot s Praproč združi s tisto mimo čebelarškega doma. Veja prve se je posrečeno vrasla v deblo druge in vse skupaj daje videz, kot da si dajeta poljubček. Vse to dopolni še "oko". Grča v odžagani veji je zenica, loki nad njo pa kot obrvi. Ko sem mladincem omenila, da bi šli gledat, kako se bukvi ljubčkata, so se vsi strinjali, čeprav je bilo treba najprej dol, potem pa nazaj na glavno pot. Še zdaj slišim Gregorjev glas ob pogledu na posrečen splet narave: – Joj, pa res. Nato pa začudenje hitro prevzame razum: – Kako pa nastane tako oko?

Počasi se približujemo vrhu. Od daleč že zagledamo klopco ljubezni. Trije srčki so vrezani v naslonjalo. Tudi nanjo se spomnijo še od lani. Julija s svojo žensko čustvenostjo prednjači: – Mamka, pojdi sedet na klopco, ker si zaljubljena. Jaz: – Prav, kdo gre zraven? Gregor: – Ata! Aha, najbolj pravilno se je odločil, le ko bi omenjeni klopco želel videti in sesti v takem razpoloženju nanjo. A predlog velja. Pustimo se presenetiti. Pa "ata" je rekel in ne "dedi". Na začetku dobe vnukov je bilo zaradi dveh dedijev in dveh babi vse polno nesporazumov, potem smo uvedli besedno razlikovanje. Za besedne obdelave

v družini skrbim jaz; tu je pretehtala tradicija. Tudi sama sem očetu rekla ata, o starem očetu pa se je slišalo celo oča.

Tako! Vrh je naš, a občudovanje razgleda, s katerim bi rada velikodušno postregla, so zasencile Urškine palačinke. Nič ni bolj spodbudnega kot tako prese-nečenje na vrhu. Potem pa naj dela vsak, kar hoče in kakor se hoče zabavati. Pa fotografiranje ne sme umanjhati.

Tudi ob vračanju v dolino je bilo vse polno takih in drugačnih dogodivščin. Še najbolj všeč mi je bila ta. Bili smo že na pol poti do "natarjarja". Tako so najini otroci imenovali hiško, kjer nas je pričakal močan čaj iz mokovca, pobranega na Lovrencu. Tam se je Davor spomnil, da je pozabil "mojo" rožo. Vsakemu sem namreč na vrhu dala priložnostno darilo, cvet jesenskih poznih rož. Davor pravi, da bo biokemik, in njemu sem izročila rman in trenutek pospremila s kratkim "nagovorom" o njegovi poklicni izbiri. Očitno je to Davorju nekaj pomenilo. Če ne, se ne bi vračal po grenkobni rman.

Pa še tole. Svečniki so zgodnjejesensko cvetje temno modre barve. Posamezni cvetovi s precej velikimi čaškami se nizajo na upogibajočih se šopih stebel. Po navadi so sosedje praproti. No, in nenadoma se pred menoj pojavi Martin in mi utrgani svečnik z veliko hitrostjo stisne v roko. Kaj hočemo lepšega! Srečno smo prišli do avtomobila. Sem slišala, da se je potem mala četica še veselo lovila okrog Julijine in Martinove hiše. ●

*Bukvi se ljubčkata.
Foto Milka Bokal*

Z NAMI NA POT

Mitja Peternel

U senci vladarja Visokih Tur

Okolica kočé Lucknerhaus

*Idilična zimska podoba v okolici
koče Lucknerhaus, nad njo
kraljuje Slovencem priljubljeni
Veliki Klek/Grossglockner.
Foto Mitja Peternel*

Skozi okno domače spalnice opazujem divji ples snežink. Kristali ob stiku z mehko, puhasto belino izgublajo svojo prvotno obliko. Višina snežne odeje se linearno zvišuje. Preseneča me, da nas je zima letos izdatno obdarila s čudovito belo preobleko že pred meteorološkim začetkom. Konec novembra v domačih gorah že nekaj let ni bilo mogoče opraviti spodobnega turnega smuka. Naslednje jutro je sneženje le še prijeten spomin. Nekajmesečna smučarska abstinenca je pustila posledice, zato se neučakano zapeljem na izhodišče današnje ture.

Smuči enakomerno drsijo po prostrani snežni preprogi. Šelestenje premikanja turnosmučarskih koč se izmenjuje s topimi udarci okovja ob zgornjo ploskev smuči. Z enakomernim menjavanjem zvokov počasi pridobivam višino. Obrnem se. Pogledam v navpični zid Široke peči. Misli me pone-sejo v preteklost, ko sem pred več kot četrto stoletja v krušljivi smeri Ogrin-Župančič doživljal svoj alpinistični krst. Oko potuje proti belemu traku izteka Jugove grape, se nad Tremi macesni razširi ter razlije na zasnežena prodišča čarobne krnice Za Akom. Na ostankih snežnega jezika, ki se najbolj približa bivaku III, sem v mladosti večkrat sklenil turnosmučarsko sezono. Nad gozdno pregrado, ki razmejuje krnici Za Akom in pod Srcem, se v nebo dviga mogočen trojček – Oltar, Velika in Mala Ponca. Med prva dva se vijugasto zajeda Kačji jezik, po katerem poteka privlačen alpinistični spust, ki sva ga s prijateljem Rajkom Lotričem pred mnogimi leti presmučala v

*Imenitne smučarske razmere so razlog za veselje turnosmučarskih navdušencev.
Foto Mitja Peternel*

odličnih pogojih. S skrbine med Poncama se skozi Kotle spušča strmo snežišče, ki se izteče v krnico pod kraljevskim Špikom. Zazrem se v njegovo veličastno piramido. Z najvišje točke sem se na južno, pohlevnejšo stran s smučmi spustil že večkrat. Kakšen gorski ambient me obdaja in kako prijetni so spomini na aktivnosti v zame najlepšem ostenju slovenskih gora! Sled predhodnikov me vodi skozi drevored globoko zasneženih dreves. Z mislimi se preselim v preteklost. Ali je mogoče, da sem v svoji več kot tridesetletni alpinistični karieri opravil že štirimestno število turnih smukov, katerih skupna višinska razlika je preseгла milijon višinskih metrov? Veliko? Da, za nekoga, ki se je s smučmi včeraj prvič povzpел do doma na Zelenici. Malo? Vsekakor za tistega, ki v življenju nima drugih obveznosti in lahko ves prosti čas izkoristi za turno smuko. Ta lahko letno opravi tudi trimestno število spustov. Sam sem pa s povprečjem ter raznovrstnostjo svojih preteklih gornjskih aktivnosti lahko povsem zadovoljen. Letno mi, kljub številnim zahtevnim družinskim zadolžitvam, povprečno še vedno uspe več kot mesec dni preživeti na smučeh. Veseli me, da mi je predvsem v zadnjem obdobju poleg domačih gora uspelo spoznati tudi številne prelepe turnosmučarske vrhove tudi v tujini. Z mnogimi se lahko seznanite tudi vi, če prelistate obe izdaji vodnika *Najlepsi turni smuki avstrijske Koroške*. Ob intenzivnem, a prijetnem razmišljanju po položnem pobočju dosežem najvišjo točko. Čudovit, jasen dan omogoča široke razglede. S pogledom se sprehajam po Zgornjesavski dolini, v kateri prebivam

Pogled na Gredenarkopf (spredaj) ter široko paleto turnosmučarskih lepotcev nad povirjem reke Möll v ozadju Foto Mitja Peternel

*Odlično zasnežene vesine tritisočaka Schwertkopfa nezadržno vabijo, da nanje zarišemo svoj niz vijug. Levo je zahtevnejši, pretežno skalnati Schwerteck. Strma smuka z njegovega vrha poteka na nasprotno, severovzhodno stran.
Foto Mitja Peternel*

že vse svoje življenje. Ozrem se čez mejo, v Italijo, kjer sem si zadnjih štirinajst let služil kruh. Obrnem se proti severu. Tam sem v preteklosti obiskal številne imenitne smuške vrhove. Hvaležen sem vsem svojim smučarskim prijateljem, s katerimi smo skupaj velikokrat uživali v radostih vijuganja po snežni belini. Z vrha se začne poezija vijuganja v sipkem pršiču. Konici smuči pluzita mehko površino bleščečega celca. Smučanje je en sam nepopisen užitek. Smuči spustim v lahkotno drsenje po mehki snežni preprogi. Okoli mene se dviga oblak drobnih snežink, za mano pa ostaja enakomerna vijugasta sled, ki razmejuje prostrano pobočje. Prijetno krmarjenje smuči v nedotaknjemem pršiču, vrh katerega se lesketajo drobni snežni kristalčki, me polni z notranjo energijo. Zadovoljen nasmeh se mi nariše na obrazu, ko pri avtomobilu snamem smuči. Za menoj je še en izjemen dan, preživet v gorah.

Weisser Knoten

Med enim izmed mojih prvih obiskov prvaka Visokih Tur so me presenetile številne sledi, ki so nad kočo Lucknerhaus zavile ostro desno. "Le kam vodijo?" sem se spraševal tedaj. A do predlanske sezone odgovora na to vprašanje nisem poznal. Pravzaprav se z njim niti nisem pretirano obremenjeval. V glavi sem imel v preteklosti skoraj vedno le en in edini cilj – pristop do edinstvenega križa vrh Grossglocknerja ali Velike-

ga Kleka. Smučanje z vrha ledenika pod Malim Glocnerjem je bila le še poslastica tedanje dogodivščine. A z leti so se moje prioritete v gorah zelo spremenile. Ta "neznani in nepomembni vrh" se je končno znašel na mojem seznamu želja. Pravzaprav sem dodatno motivacijo dobil pri ogledu odličnih smučarskih fotografij v bogati gorniški literaturi. Te so me vedno bolj vabile k obisku. In z veseljem vam potrdim, da je bil smuk z najvišje točke te "nepomembne gore" eno mojih najboljših smučanj doslej. In ja, verjamem, da ste uganili – kakovost takratnega spusta je daleč preseгла tudi tistega izpod najvišjega vrha Avstrije. Ob tem sem prišel do pomembne ugotovitve, ki je v svoji rani mladosti še nisem poznal – da niso le najvišji vrhovi tisti, ki ti lahko ponudijo največ smučarskih užitkov. V prijetnem pogovoru Janez spretno krmaril svojega terenca proti izhodišču. Štirikolesni pogon nudi dokaj brezskrbno vožnjo glede na to, da je na ponekod strmi cesti več kot deset centimetrov novega snega.

*Optimalno utrta gaz nas nezgrešljivo vodi proti vrhu Weisser Knotna.
Foto Mitja Peternel*

*Na smučanju z
Weisser Knotna
nam pogled
pritegne neznan
vrh Rotenkogel
nad Kalsom.
Foto Mitja Peternel*

Naenkrat pa velik traktor poskrbi za izdatno dozo adrenalina v naših žilah. Z veliko hitrostjo pluži sneg navzdol in naše prisotnosti najbrž sploh ne pričakuje. Hiter voznikov maneuver in bliskovita Janezova reakcija poskrbita, da plug konča v velikem kupu snega na ovinku, mi pa nekaj deset metrov nižje na cesti. Na vso srečo se je vse skupaj končalo brez posledic za nas in jekleno pločevino!

Parkirišče ob koči Lucknerhaus je dobro očiščeno. Na njem je le nekaj vozil, ki jih je glede na zasneženost enostavno ločiti med seboj. Med proučevanjem zemljevidov in temeljito diskusijo o izbiri cilja se pripelje avtomobil z ljubljanskimi registrskimi oznakami. Spoznamo se. Skupaj razpravljamo o najboljših možnih variantah današnjega vzpona in spusta. Medtem se na izhodišče pripelje še eno vozilo, iz katerega poskočijo trije domačini. Brez odlašanja se odločijo za obisk Weisser Knotna. Glede na to, da nihče izmed nas še ni bil na njegovem temenu, je odločitev za nas kar naenkrat postala enostavna. Po opravljeni turi smo si bili vsi enotni – to je bila najboljša možna izbira v tistem trenutku. A pojdimo lepo po vrsti.

V puhasto snežno plast, ki v debelini od slabe četrtilne metra navzgor prekriva planotast teren, razprostrt med izhodiščem in vrhom, je utrta globoka gaz naših predhodnikov. Sled je imenitno speljana najprej po cesti, višje po vse redkejšem gozdu, dokler se končno ne izteče na snežnih prostranstvih. Negativna temperatura, izjemno nizka vlaga, popolno brezvetrje ter lep sončen dan, brez enega samega oblaka na nebu, poskrbijo za mehko snega. Razen na grebenu so z belim pokrivalom bolj ali manj prekrile vse skale. Čeprav je tura kratka, le počasi napredujemo. Vendar pa ne zaradi pomanjkanja kondicije, pač pa zaradi

imenitnih razmer. Intenzivnost posameznega trenutka bi vsak želel za vselej shraniti vase. Razgledujemo se na vse strani, spoznavamo nove in prepoznavamo že znane gore, ki jih s pobočja našega današnjega cilja gledamo iz povsem drugačne perspektive, ter navdušeno fotografiramo. Opazujemo vršno strmino, ki jo najprej prereže prvi turni smučar, nato drugi in kmalu nato še tretji ... Noro ... Fantazija ... Čudovito ... Ni težko prepoznati izjemnih razmer.

Fantje vriskajo na spustu. Na izteku strmine ponovno namestijo smučarske kože. Z njimi gredo do grebena in peš dostopijo do velikega kovinskega križa. Tudi mi se jim pridružimo ter skupaj prisopihamo do najvišje točke. Brezvetrje poskrbi za krajši čas brezskrbnosti. A notranji nemir v povezavi z mrazom nas spodbudi, da se kaj kmalu pripravimo na spust. Z vrha imamo pregled nad celotno vršno strmino. Le prvi zavoj terja nekaj dodatne previdnosti, nato pa hitro ujamemo pravi ritem. Smučanje je pričakovano izjemno. Vsi smo ostali brez besed in le posamezni vriski spremljajo fantastično smuko! Pod strmino se pobočje uravna in v krajših prelomnicah nadaljuje proti dolini. Tudi tu je snežna površina ostala povsem mehka, kar omogoča sproščeno vijuganje. In tako se nadaljuje vse do izhodišča. Za konec se nam odpre še sončen razgled na kralja Visokih Tur in dan je popoln!

Kastenegg

Po treh dneh smo z Janezom in Anžetom ponovno pri koči. Izjemni vtisi izpred nekaj dni so naju s smučarskim poglavarjem družine Javoršek ponovno pripeljali na Vzhodno Tirolsko. Želeli smo obiskati manj znani Gredenarkopf nad dolino Peischlachtal, a smo si med vzponom premislili. Pričakovali smo podobne

razmere kot pred tem na sosednjem Weisser Knotnu, vendar so se pogoji v nekaj dneh zamenjali. Predvsem močan veter je povsem spremenil strukturo snega. Naredile so se nevarne klože, ki smo se jim pretkano izognili z izbiro najbolj varnega poteka vzpona in spusta. Razen manjšega plazu, ki smo ga že prej pričakovali in se je sprožil na dokaj položnem terenu ob našem spustu, nismo imeli težav. Smučanje pa je bilo le povprečno in sklenili smo, da se v te kraje ponovno vrnemo po novih snežnih padavinah. Te so bile napovedane za prihajajoče dni.

Figerhorn

Za konec praznikov se z Janezom in Markom ponovno zapeljemo na izhodišče za Veliki Klek. V koči smo pri tretjem obisku v zadnjih štirinajstih dnevih že povsem domači. Naša nemščina se je v preteklosti že tako izpopolnila, da smo se o smučarskih razmerah lahko precej tekoče pogovarjali. Ker je lastnik objekta povrh še navdušen turni smučar, smo od njega dobili tudi številne koristne informacije o količini in vlažnosti novozapadlega snega ter o smereh vetra. Že prej smo imeli v mislih obisk Figerhorna. Pridobljeni podatki v koči so naš predvideni cilj samo potrdili.

Želja po obisku hišne gore Lucknerhausu zame ni bila nova. O tem cilju sem razmišljal zadnjih nekaj let. Še posebej potem, ko sem opis odkril v vodniku Lea Baumgartnerja *Schitouren – von Hohen Tauern bis zu Julischen Alpen*, v katerem je opisanih 52 vrhov med Grossvenedigerjem in Triglavom. Napisan je bil že leta 1997. Po dolgem iskanju sem knjigo pred nekaj leti končno prejel za darilo. Ker je gora opisana

tudi v številnih drugih turnosmučarskih vodnikih za to območje, odločitev zanjo ni bila težka. Tura je povsem upravičila moja pričakovanja.

Lep sončen dan je. Na parkirišču poleg našega vozila ni drugih avtomobilov. Ali to pomeni, da bomo morali sami utirati gaz v petnajst centimetrov suhega snega na izhodišču, ki z višino le še narašča? Pripravimo se. Janez se pogumno požene v breg ter po zametenih sledih predhodnikov hitro napreduje. Višje, ko stopimo iz varnega zavetja gozda, sledi zaradi vetra skrivnostno izginejo. Kljub temu je naša pot vzpona povsem jasna. Vse je zameteno, le še posamezne smreke kukajo izpod snežne odeje. Na trenutke se izmenjamo pri gaženju. Končno prigazimo do vršne strmine. Natakne dereze, v roke vzamemo cepin ter se po mestoma spihanem in predhodno že splazenem pobočju povzpne do križa na vrhu. Sami smo. Sami v izjemnem svetu razgledov, med katerim prevladuje imeniten pogled na očaka Visokih Tur. Le kdo pravi, da so samo najvišji vrhovi vredni obiska?

Pripravimo se na spust. Položen vršni greben se levo prevesi v strmino, ki v najstrmejšem delu presega 45 stopinj. Ker prave želje po alpinističnemu smučanju nismo imeli, smo se usmerili bolj desno. Tu je naklonina spusta nekoliko manjša, vendar od nas še vedno terja veliko previdnosti. Po uspešnem prehodu na širok plato se nadaljuje pravljična vijuganja v pršiču, ki se je končala šele ob parkiranem vozilu. Spet smo v gorah preživeli nepozaben dan. Veselje ob ponovni izjemni turi je na naših obrazih ostalo še kar nekaj časa. Uspešno smo sklenili božično-novoletne praznike. Tokrat za spremembo na oddaljenem Vzhodnem Tirolskem.

Za nami ostaja le še dolga sled vijug v novozapadlem snegu.

Foto Mitja Peternel

Edinstven pogled
na Veliki Klek z vrha
Figerhorna
Foto Mitja Peternel

Böses Weibl

Böses Weibl oz. Böses Weibele je tritisočak na meji med Avstrijsko Koroško in Vzhodno Tirolsko. Sodi med najbolj priljubljene in množično obiskane cilje v gorski skupini Schober. Ker pristop in spust z njegovega vrha opisujejo vse novejše turnosmučarske edicije, se je upravičeno znašel tudi v najnovejši izdaji vodnika *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Čeprav vzpon nanj poteka iz Vzhodne Tirolske (tako

kot na Veliki Klek), pa oba vrhova ležita na meji med omenjenima avstrijskima pokrajinama.

Idejo o obisku Böses Weibla mi je že leta 2015 v telefonskem sporočilu posredoval moj odlični turnosmučarski prijatelj Tomaž Hrovat. Navedel je, da imajo naslednji dan z Jožem in Tanjo v načrtu vzpon na vrh ter spust v sosednjo dolino Lesachtal. Ker smo bili sredi aprila, je bil dan že dovolj dolg za uspešno izvedbo zamišljene ture. Tomaž mi je še sporočil, da bodo zjutraj startali ob pol osmih. Žal nisem vedel, kakšno bo stanje doma, zato mu takoj nisem želel potrditi svoje udeležbe. Po tehtnem premisleku sem se odločil, da jih presenetim s svojim obiskom.

Zjutraj na parkirišču sem takoj spoznal Jožev avto. Ker je vožnja iz Slovenije do tja precej dolga, sem se na dogovorjeno mesto pripeljal prepozno, zato sem se takoj pripravil in pognal v breg. Prvi del sem zaradi pomanjkanja snega opravil peš, nad planino pa je bilo že mogoče stopiti na smuči. Sneg je bil popolnoma predelan in za varen vzpon je bilo na strmějšíh delih potrebno nataktniti srenače. Ob potoku Peischlach nezgješljivo sledim sledem predhodnikov do istoimenskega sedla ter po grabnu in prostranem pobočju nadaljujem naprej desno proti vrhu. Pod njim končno dohitim svoje turnosmučarske prijatelje. Skupaj nadaljujemo do najvišje točke. Vesel sem našega srečanja, saj s Tomažem končno lahko izmenjava nekaj besed o najini skupni priljubljeni aktivnosti – turni smuki. Na najvišji točki se moramo žal razdeliti: Tomaž s Tanjo nadaljuje s prečenjem gore in smukom v dolino Lesachtal, midva z Jožem pa se po isti poti vrneva do izhodišča. Smuka po nekaj centimetrov odpuščenem srencu je bila izjemna. Za nami je bila ponovno izredno lepa tura. Vesel sem, da mi je s pomočjo smučarskih prijateljev uspelo odkriti novo turnosmučarsko območje!

Informacije

Kako do izhodišča: Do izhodišča se iz Slovenije pripeljemo mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Z vožnjo nadaljujemo do Lienza, kjer v krožišču zavijemo desno proti kraju Matri. Po približno 20 km v naselju Huben z glavne ceste zapeljemo desno v strm klanec in sledimo oznakam za Grossglockner do vasice Kals, kjer spet zavijemo desno ter po visokogorski cesti nadaljujemo proti koči Lucknerhaus. Poleg koč je večje parkirišče. Cesta je v zimskem času redno vzdrževana in prevozna. Običajno od začetka maja naprej je treba za vožnjo plačati cestnino (pribl. 300 kilometrov, več kot 3 ure vožnje).

Vodniki: Leo Baumgartner: *Schitouren*. Carinthia Verlag, 1997.
Claudio Fava, Matteo Moro: *Da San Candido al Tricorno*. Club Alpino Italiano, 1999.
Thomas Mariacher: *Schitouren in Osttirol, Band 1*. Grafik Zloeb, 2012.
Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Genuß Schitourenatlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall Verlag, II. izdaja, 2002.
Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Genuß Schitourenatlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall Verlag, III. izdaja, 2009.
Wolfgang Pusch: *Hohe Tauern*. Bergverlag Rother, 2014.
Markus Stadler, Uta Philipp: *Hohe Tauern*. Panico Alpinverlag, 2017.
Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2019.
Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevida: *Lienz - Schobergruppe*, Kompass 48, 1 : 50.000
Glocknergruppe - Nationalpark Hohe Tauern, Kompass 39, 1 : 50.000

Weisser Knoten, 2864 m

Visoke Ture, skupina Grossglockner

Gora velja za enega paradnih turnosmučarski cilj nad Kalsom. Zato mu obiska v obdobju, ko je gora prekrita z ustrezno količino mehkega pršiča, zagotovo ne manjka. Dodatna motivacija za obisk vrha je prevoznost ceste, ki je zaradi odprte kočnice Lucknerhaus oskrbovana vso zimo. Gora

leži na Vzhodnem Tirolskem, v neposredni bližini najvišjega vrha Avstrije. Poleg prvaka Avstrije se v soseščini dvigajo še drugi zanimivi smuški cilji, ki po kakovosti spusta za njim prav nič ne zaostajajo. Velikokrat ga celo presegajo. Smučanje pretežno po smeri vzpona v ugodnih snežnih

pogojih zagotovo sodi med presežnike, zato se Weisser Knoten prej ali slej znajde na seznamu vsakega pravega ljubitelja turnega smučanja. Čeprav tura ni dolga, pa jo moramo ustrezno načrtovati. Ob tem je najslajše spoznanje, da niso le najvišji vrhovi tisti, ki lahko ponudijo najboljše smučarske razmere!

Nizanje zavojev po vršni naklonini Weisser Knotna nam v odličnih razmerah nudi nepozaben smučarski užitek. Foto Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Izpostavljen greben je v trdem snegu nevaren za zdrs, vršno pobočje pa je v novozapadlem snegu zaradi južne lege izpostavljeno snežnim plazovom. Priporočljivo je turo opraviti v stabilnih snežnih razmerah.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (žolna, sonda, lopata), cepin, dereze, čelada

Višinska razlika: 950 m

Izhodišče: Parkirišče pri koči Lucknerhaus, 1918 m. Sem se iz Slovenije pripeljemo mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Z vožnjo nadaljujemo do Lienza, kjer v krožišču zavijemo desno proti kraju Matrei. Po približno 20 km v naselju Huben z glavne ceste

Kastenegg, 2821 m

Visoke Ture, skupina Grossglockner

Kopast Kastenegg oziroma Kasteneck sodi med manj obiskane gore. Morda se tudi zaradi tega njegova nadmorska višina razlikuje glede na uporabljeni vir.

Založba Kompass navaja višini 2821 in 2824 metrov, medtem ko gora na zemljevidu avstrijskega Alpevereina meri nekoliko več – kar 2836 metrov. Kastenegg

leži na Vzhodnem Tirolskem. Zanimivo je, da del poti poteka po meji med gorskima skupinama Schober in Grossglockner. Ker ne uživa takega slovesa kot njegovi priljubljeni sosede, boste na vrhu pogosto uživali v popolni samoti. Prvi del poti do sedla Peischlachtörl, je identičen s pristopom na bolj znano in mnogo bolj obljudeno piramido sosednjega Bôses Weibla. V zadnjem delu položnega pristopa na vrh se odkrivajo ter nas vabijo številni zanimivi hribi v bližnji in daljni okolici. Med njimi izstopa mogočna silhueta Grossglocknerja s svojo prvovrstno obliko. Že zaradi tega izjemnega pogleda se je priporočljivo povzpeti do najvišje točke.

Močni vetrovi so na vršnem platoju gore Kastenegg dobro opravili svoje delo. Foto Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Strma pobočja nad planino Niggglalm so v neugodnih pogojih izpostavljena snežnim plazovom. Ti nas lahko ogrožajo tudi nad potokom Peischlach.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (žolna, sonda, lopata)

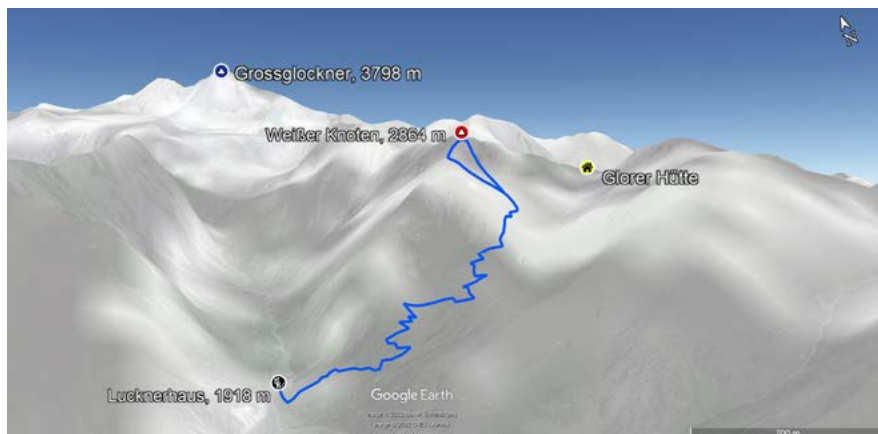
Višinska razlika: 900 m

Weisser Knoten, 2864 m

Visoke Ture, skupina Grossglockner

PLANINSKI VESTNIK | februar 2022

zapeljemo desno v strm klanec in sledimo oznakam za Grossglockner do vasice Kals, kjer spet zavijemo desno ter po visokogorski cesti nadaljujemo proti koči Lucknerhaus. Poleg koč je večje parkirišče.

WGS84: N 47,02075, E 12,68793

Koča: Koča Lucknerhaus, 1918 m, telefon +43 4876 85 55, e-pošta info@lucknerhaus.at, spletna stran www.lucknerhaus.at

Časi: Izhodišče–Weisser Knoten

2.30–3.30 h
Spust 0.30–1 h
Skupaj 3–4.30 h

Sezona: Koledarska zima. Izjemoma se obisk ob zadostni količini snega lahko podaljša v začetek pomladi.

Vodniki: Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Genuß Schitourenatlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall Verlag, III. izdaja, 2009; Wolfgang Pusch: *Hohe Tauern*. Bergverlag Rother, 2014; Markus Stadler, Uta Philipp: *Hohe Tauern*.

Panico Alpinverlag, 2017.

Zemljevid: Lienz - Schobergruppe, Kompass 48, 1 : 50.000

Vzpon: Z izhodišča takoj zavijemo desno na gozdno cesto. Na njenem začetku je kontrolna točka (*Touren check-point*), ki nam pomaga pri načrtovanju ture, uporabi turne in plazovne opreme in gibanju v gorah pozimi. Nad njo gremo severno mimo senika do gozdne meje. Po dolini nadaljujemo severovzhodno proti koči Gorer Hütte. Za orientacijo nam je v veliko pomoč tovorna žičnica, ki je namenjena njenemu oskrbovanju. Ves čas se gibljemo v njeni bližini. Preden pridemo do koč, se nam levo odpre krajša dolinica, nad katero že lahko opazimo naš cilj. Najprej gremo levo proti grebenu in po njem desno do najvišje točke.

Spust: Razen z vrha, smučamo po poti vzpona. Začetni del spusta po vršni strmini opravimo previdno, saj je zaradi naklona izpostavljen snežnim plazovom. Nato nadaljujemo po sledih vzpona proti izhodišču.

Mitja Peternel

Kastenegg, 2821 m

Visoke Ture, skupina Grossglockner

PLANINSKI VESTNIK | februar 2022

Izhodišče: Parkirišče pri koči Lucknerhaus, 1918 m. Sem se iz Slovenije pripeljemo mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Z vožnjo nadaljujemo do Lienza, kjer v krožišču zavijemo desno proti kraju Matri. Po približno 20 km v naselju Huben z glavne ceste zapeljemo desno v strm klanec in sledimo oznakam za Grossglockner do vasice Kals, kjer

spet zavijemo desno ter po visokogorski cesti nadaljujemo proti koči Lucknerhaus. Poleg koč je večje parkirišče.

WGS84: N 47,02075, E 12,68793

Koča: Koča Lucknerhaus, 1918 m, telefon +43 4876 85 55, e-pošta info@lucknerhaus.at, spletna stran www.lucknerhaus.at

Časi: Izhodišče–Kastenegg 2.30–3.30 h

Spust 0.45–1.15 h
Skupaj 3.15–4.45 h

Sezona: Konec koledarske zime oz. začetek pomladi. Osebnopriporočam marec in april.

Vodnik: Markus Stadler, Uta Philipp: *Hohe Tauern*. Panico Alpinverlag, 2017.

Zemljevid: Glocknergruppe - Nationalpark Hohe Tauern, Kompass 39, 1 : 50.000

Vzpon: Nad izhodiščem gremo desno po makadamski cesti proti planini Niggalm, 2010 m. Nad njo nas markacije letne poti popeljejo čez strm prehod, nad katerim vzhodno prečimo jugozahodna pobočja Kastenege, 2821 m. Po dolini Peischlachtal se zložno vzpnemo do strmine in čez njo po levi strani mimo značilne skalnate glave dosežemo sedlo Peischlachtl, 2484 m. Tu zavijemo levo in se severno povzpemo do neizrazitega, kopa stega vrha gore.

Spust: Smučamo po poti vzpona.

Mitja Peternel

Figerhorn, 2743 m

Visoke Ture, skupina Grossglockner

Figerhorn velja za enega najbolj znanih in obiskanih vrhov v okolici najvišjega vrha Avstrije. Predvsem v času glavne turnosmučarske sezone, torej med decembrom in aprilom, ga obiščejo številni turni smučarji iz bližnje in daljne okolice, tudi iz Slovenije. Geografsko sodi na Vzhodno Tirolsko. Upravičeno ga poimenujejo tudi hišna gora koč Lucknerhaus, pod katero leži izhodišče. Odlika Figerhorna se ne skriva le v izjemno dinamičnem vzponu ter spustu, pač pa tudi v edinstvenem po-

gledu na očaka Avstrije, ki leži severno od našega cilja. Pomembno je, da se na turo odpravimo v času, ko snežna odeja še sega do izhodišča. Ker celotna tura poteka po južnem, na sonce obrnjenem pobočju, sneg v spodnjem delu Figerhorna kar hitro skopni. Če se bomo na vrh odpravili v optimalnih snežnih pogojih, torej v mehkem pršiču ali v le za palec odpuščenem spomladanskem srencu, bomo na turi lahko doživeli enega vrhuncev smučarske sezone. Pri tem opozorimo na vršno str-

mino, ki je v trdem snegu nevarna za zdrsa, v novozapadlem pa za plaz.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Strmo vršno pobočje je v neugodnih razmerah izpostavljeno snežnim plazovom ob novozapadlem snegu, če pa je sneg že predelan, nam preti nevarnost zdrsa. To moramo upoštevati še posebej pri spustu, saj si padca zaradi strmih in odloma na zahodni strani gore ni priporočljivo privoščiti.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (žolna, sonda, lopata), cepin, dereze, čelada

Višinska razlika: 900 m

Izhodišče: Koča Lucknerhaus, 1918 m, manjše parkirišče slab kilometer pred kočjo. Sem se iz Slovenije pripeljemo mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Z vožnjo nadaljujemo do Lienza, kjer v krožišču zavijemo desno proti kraju Matri. Po približno 20 km v naselju Huben z glavne ceste zapeljemo desno v strm klanec in sledimo oznakam za Grossglockner do vasice Kals, kjer spet zavijemo desno ter po

Naporno utiranje gazi proti zaključni strmini Figerhorna Foto Mitja Peternel

Böses Weibl, 3119 m

skupina Schober

Tritisočak Böses Weibl oziroma Böses Weibele (tudi Böses Weibel) sodi med najbolj priljubljene in obiskane cilje v gorski skupini Schober. Ta je turnim smučarjem zaradi strmih, prepadnih sten in izjemno dolgih dostopov, razen redkih izjem, precej nenaklonjena. Vrh leži na meji med avstrijsko Koroško in Vzhodno Tirolsko. Nad sedlom Peischlachtörl se nam med vzponom razkrivajo širni pogledi na

prvaka Visokih Tur ter na druge vrhove v skupinah Grossglockner, Schober in Goldberg. Smučanje v smeri pristopa morda ne sodi ravno med presežnike, zato si bodo ambicioznejši turni smučarji za spust raje izbrali dolgo in samotno dolino Lesachtal. Ta nam v dobrih snežnih razmerah omogoča do 1800 višinskih metrov enkratnega smučanja. Ker pa spusta ne sklenemo na izhodišču, si moramo za vrnitev ustrezno urediti prevoz.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Strma pobočja nad planino Niggllalm so v neugodnih pogojih izpostavljena snežnim plazovom. Spust po dolini Lesachtal lahko opravimo le v stabilnih snežnih razmerah in ob lepem vremenu, saj je orientacija v primeru slabe vidljivosti v neznanem svetu zelo zahtevna, strmine pa so tudi tu izpostavljene snežnim plazovom.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, plazovni trojček (žolna, sonda, lopata)

Višinska razlika: 1210 m

Izhodišče ture: Koča Lucknerhaus, 1918 m, parkirišče 200 metrov pred kočjo. Sem se iz Slovenije pripeljemo mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Z vožnjo nadaljujemo do Lienza, kjer v krožišču zavijemo desno proti kraju Matri. Po približno 20 km v naselju Huben z glavne ceste zapeljemo desno v strm klanec in sledimo oznakam za Grossglockner do vasice Kals, kjer spet zavijemo desno ter po visokogorski cesti nadaljujemo proti kočji Lucknerhaus. Približno 200 metrov pred njo je na levi strani ceste manjše parkirišče, kjer je tudi izhodišče ture.

WGS84: N 47,01852, E 12,68810

Časi: Izhodišče–Böses Weibl

3.30–4.30 h

Spust 1–1.30 h

Skupaj 4.30–6 h

Sezona: Konec koledarske zime oz. začetek pomladi. Osebnopriporočam marec in april.

Vodniki: Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009; Leo Baumgartner: *Schitouren*.

Pred Tomažem je le še zaključek vzpona do najvišje točke Böses Weibla. Foto Mitja Peternel

Figerhorn, 2743 m

Visoke Ture, skupina Grossglockner

visokogorski cesti nadaljujemo proti koči Lucknerhaus. Slab kilometer pred kočjo je na desni strani ceste manjše parkirišče.

WGS84: N 47,01675, E 12,68533

Časi: Izhodišče–Figerhorn 2.30–3.30 h

Spust 0.30–1 h

Skupaj 3.00–4.30 h

Sezona: Koledarska zima, ki se v ustreznih razmerah in zadostni količini snega lahko podaljša v začetek pomladi.

Vodniki: Leo Baumgartner: *Schitouren*.

Carinthia Verlag, 1997; Claudio Fava, Matteo Moro: *Da San Candido al Tricorno*. Club Alpino Italiano, 1999; Thomas Mariacher: *Schitouren in Osttirol, Band 1*. Grafik Zloeb, 2012; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Genuß Schitourenatlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall Verlag, III. izdaja, 2009; Wolfgang Pusch: *Hohe Tauern*. Bergverlag Rother, 2014; Markus Stadler, Uta Philipp: *Hohe Tauern*. Panico Alpinverlag, 2017.

Zemljevida: *Lienz - Schobergruppe*, Kompass 48, 1: 50.000;
Glocknergruppe - Nationalpark Hohe Tauern, Kompass 39, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča se po gozdni cesti na levi strani ceste zložno vzpnemo do gozdne meje. Cesti ne sledimo do njenega konca, pač pa že prej zavijemo desno. Nad njo gremo sprva levo ter čez več krajših strmih odstavkov nadaljujemo severozahodno do velike uravnave pod vršno strmino. Pod njo se opremimo z derezami in s cepinom ter se ob odlomu na naši levi strani severno povzpemo do vršnega grebena. Po njem desno nadaljujemo do križa na vrhu gore.

Spust: Spustimo se po poti vzpona. Začetni del spusta po vršnem grebenu in strmini opravimo previdno. Tu je varneje, da si padca zaradi naklona ne privoščimo! Nadaljevanje po prostranih terenih v smeri izhodišča pa lahko le še uživamo v čudovitem spustu. Seveda ob ustreznih razmerah!

Mitja Peternel

Böses Weibl, 3119 m

skupina Schober

Carinthia Verlag, 1997; Claudio Fava, Matteo Moro: *Da San Candido al Tricorno*. Club Alpino Italiano, 1999; Thomas Mariacher: *Schitouren in Osttirol, Band 1*. Grafik Zloeb, 2012; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Genuß Schitourenatlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall Verlag, III. izdaja, 2009; Wolfgang Pusch: *Hohe Tauern*. Bergverlag Rother, 2014; Markus Stadler, Uta Philipp: *Hohe Tauern*. Panico Alpinverlag, 2017; Mitja Peternel: *Najlepši*

turni smuki avstrijske Koroške. Sidarta, 2019.

Zemljevid: *Lienz - Schobergruppe*, Kompass 48, 1: 50.000

Vzpon: Nad izhodiščem gremo desno po makadamski cesti proti planini Niggalm, 2010 m. Nad njo nas markacije letne poti popeljejo čez strm prehod, nad katerim vzhodno prečimo jugozahodna pobočja Kastenegga, 2824 m. Po dolini Peischlachtal se zložno vzpnemo do strmine, čez njo mimo

značilne skalnate glave dosežemo sedlo Peischlachtörl. Tu zavijemo desno in južno nadaljujemo skozi ozko in slikovito dolinico proti trikotnemu vrhu Böses Weibla. Čez širne planjave jugozahodno dosežemo krnico zahodno od vrha, od tu pa v loku proti levi vršno strmino, po kateri se vzpnemo do najvišje točke. Smuči običajno pustimo nekaj metrov pod vrhom, saj so zadnji metri do križa velikokrat kopni.

Spust: Smučamo po poti vzpona. Če se odločimo za spust po Lesni dolini, z vrha odsmučamo jugozahodno do sedla Tschadinsattel, 2993 m. Z njega nadaljujemo po kotanjastem svetu južno pod stenami Ruiskopfa, 3090 m, do kote 2534 m. Tu odsmučamo proti levi čez strm del, ki nas pripelje do širokega grabna in po njem do koč na planini Lesachalm, 2026 m. V območju letne poti se zahodno pripeljemo do kočje Lesachalm-Hütte, 1816 m. Po gozdni cesti nadaljujemo do vasice Oberlesach, 1319 m.

Mitja Peternel

Ob polni luni

V Zadnji dolini pod Triglavom se je tokratna noč prebujala že zelo zgodaj. Zima je vladala v pravljčni deželi in dnevi so se skrčili kot volneni puloverji, oprani v vreli vodi. Z mrenami prepredeno sonce se je poslavljalo prav v času, ko sta mladi veвериčki smuknili skozi zasneženo smrečje in se pognali na vrh golega kostanja pred gospodičnino hiško. Njuni srca sta utripali kot za stavo, saj sta le za las ubežali tečni sosedi, ki sta ji ob iskanju hrane pred nosom izmaknili nekaj v sneg zakopanih priboljškov.

"Hov hov hov, tokrat sta bili vidve hitrejši, a vseeno si dobro zapomnita, da jaz ne bom pozabila. Bomo vse pravično obračunale, ko se spet srečamo," je zagodrnjala psička Dixie. Z leti se je malo postarala in postala bolj nepotrpežljiva. Ker je slabše videla in tudi slišala ni več najbolje, jo je včasih presenetila celo gospodična, če je prehitro pristopila k njej. Presenečena živalca se je najprej zdrznila, potem pa jo zaprepadeno pogledala in zabrundala, da je njena skrbnica zmajala z glavo in modrovala: "Eh ja, starost niti psom ne prizanaša."

Na pobeljeni poljani pred kočjo se je prav takrat v snegu ogledovala lubenici podobna polna luna. Tako močno je svetila, da se je zdelo, kot bi sijalo sonce, ona pa se je samovšečno lesketala v prav vsakem kristalu poležanega snega. V snežnih kristalih se je ogledovala tudi vila Aliv. Majcena vilinska lepotica ni zamudila nobenega snežnega srečanja s polno luno, saj ji je ta prav na pobeljenih poljanah in poledenelih potokih podarjala popoln ogled njenega čudovitega telesca, ki ga je vila naravnost oboževala.

Veličastni Triglav se je ogledoval v mesečini in se bohotil v pobeljeni krasoti, da se je zdel, kot da bi ga velikanka na debelo premazala s stepeno smetano. Tišina je vladala v njegovem cesarstvu in vsaj na videz se je zdelo, da je nihče ne moti.

Usega je kriva polna luna!

V zavetju domačij sredi Pravljičarije pa se je istočasno marsikaj dogajalo.

"Le zakaj se nocoj tako težko topi?" se je čudila stara Volkulja. Po loncu, polnem snega, je vse bolj živčno vrtela kuhalnico.

Ves ljubi dan je porabila za tisti sneg, ki se sedaj ni in ni hotel staliti. Pred brlogom je s krem-

plji grebla po njem in ga tlačila v vedro, ki ga je potlej komaj zvelkla do doma. V kuhinji je sneg pretresla v lonec in zadovoljno podkurila v peči. Vse popoldne je sneg prenašala v svoj skalnat brlog pod zeleno smreko. Je pa zvečer, ko se sneg v loncu ni hotel staliti, postajala vse slabše volje in tudi skrbeti jo je začinjalo. Kajti v snegu pred brlogom jo je čakala zakopana divja kura, ki jo je našla mrtvo dan prej. Niti pomisliti ni hotela, kaj bi se zgodilo, če bi trofejo zavohal kateri izmed mnogih zimskih lakotnikov Pravljičarije. Prav zaradi tega si je Volkulja prizadevala, da bi se sneg čim prej utekočinil in bi kuro končno lahko postavila v krop. Napol brezzoba zverinica si je namreč strašansko zaželela sveže kurje juhice, zato je ponovno stopila ven, da se prepriča, če jo nepričakovano darilo še vedno čaka v skrivališču. K sreči ga še ni nihče odkril! V tistem se je zazrla navzgor v jasno nebo in polno luno na njem. "Auuuuuu, auuuuuu, auuuuu," je spontano zatulila v noč, zamrmrala nekaj o lunini krivdi, ker se sneg ne topi, spodvila svoj košati rep in se s plenom vrnila v brlog. Ker je bil lonec še vedno poln snega, se je naveličala čakanja, zato je kuro postavila v pečico in namesto juhe snedla pečenko.

Kuharica Uharica je prav tako stala ob štedilniku svojega doma v duplini in se trudila s kuhanjem snega. A se je le grudil in spajal v kroglice, staliti pa se ni in ni hotel.

"Hu hu, kaj za ena reč pa je to?" se je spraševala sova, ki si je zaželela tople kopeli v sveži snežnici. Pogledala je skozi lino, zagledala polno luno in takoj ji je postalo jasno, da se sneg ne tali zaradi okroglolične obiskovalke na nebu. Naveličana čakanja je s kljunom začela kljuvati po snežnih

kroglicah, ki so vendarle razpadle in se končno stopile. Ko se je ves sneg stalil, je spretna kuharica tekočino prelila v lavor in desno nožico previdno pomočila vanj. "No, zdaj pa bo," je brž postala zadovoljna, saj je bila voda ravno prav ogreta, da se je lahko potopila vanjo in uživala v toploti, ki je preplavila njeno perje in telo.

Manj sreče je imela Škratovka Aja. Ja, tudi ona je tistega večera v polni mesečini vihtela kuhalnico in opletala z njo po kotličku, v katerem se je zelo neenakomerno topil sneg. Seveda se je čudila in za povrh razmišljala, kaj bo postregla za zajtrk, če se trmasti sneg končno ne bo vdal in postal snežnica. "Mladi škratje se bodo

Lačne škrate je namesto slastne želodove mi-neštre pričakala le polna skleda posušenih želodov. Spogledali so se in najbolj bister med njimi je vzkliknil: "Se mi je kar zdelo, da ne bo nič dobrega, ker je polna luna," ostali pa so mu le nesrečno prikimali in se s kislim obrazom lotili vsak svojega želoda.

Pohod ob lunini razsvetljavi

Gospodična je prestopila hišni prag, da bi se naužila osvežujoče hladnega zimskega zraka. Ob pogledu v nočno nebo, na gosto posejano s svetlimi zvezdami, je opazila še polno luno, ki jo je pritegnila kot magnet.

Polna luna jo je pošteno zagodla prebivalcem Pravljičarije. Sneg v loncih in kotličkih se nikakor ni hotel stopiti.
Ilustracija
Jernej Myint

spet posmehovali moji nerodnosti," si je mislila. K sreči je v tistem pogledala skozi okno. Sredi neba je zagledala polno luno in si oddahnila, da bo krivdo za neuspeli zajtrk zlahka prevalila nanjo. Vsi škratje so namreč zelo dobro vedeli, na kaj vse lahko vpliva polna luna. Vesoljna bledoličnica je res povzročala kup nevšečnosti, hkrati pa jim je prav tistega večera tudi osvetljevala pot, ko so se vračali z dela v podzemlju, kjer so iskali zlato.

"Če nocoj ne bom uresničila svoje želje, je pa res ne bom nikoli," je dahnila, se zavrtela na petah in se podvzela po stopnicah v spalnico, kjer jo je na postelji že dolgo čakal napol spakiran nahrbtnik. Vanj je brž natlačila še nekaj nujnih potrebščin in se pojavila pred spečo Dixie, ki se je grela pri peči. Nežno jo je popraskala za ušesi in ji pogladila dlako na hrbtu, da se je psička zlagoma prebudila iz sanj, se pretegnila od ugodja in globoko zazehala.

"Pridi, greva na nočni pohod," jo je povabila med obuvanjem gozdarjev.

"Hov hov, zakaj pa prav nocoj?" se je začudila Dixie, ki se ji ni ljubilo prav nikamor.

"Nikar se ne pritožuj, boš videla, da ti bo vseč," ji je prigovarjala gospodična, ki ni razumela pasjega vprašanja.

Noč je legala na pokrajino, ko sta zapustili dom v Zadnji dolini in strumno zakoračili po sveže spluženi cesti, za kar je že dan poprej poskrbel Stojan. Z desne jima je delal družbo Zadnjiški Ozebnik, ki je metal globoko senco v dolino, z leve pa zaledenel potok. Malo nad Rogarjevino je spluženo pot zamenjala utrjena gaz. Opotekali sta se druga za drugo in se skozi gozd počasi prebijali proti staremu kamnitemu mostu. Na razpotju proti Dolu je tudi gaz izginila in pred njima se je zableščala nedotaknjena, v belo oblečena poljana.

Kaj pa zdaj, je pomislila gospodična, ki jo je sprememba presenetila. A se je hitro opogumila, saj je bila noč tako čarobno razsvetljena, da je bil vsak dvom odveč. Brž si je nadela dereze. Na ravno prav pomrznjenem snegu so odlično prijele, zato se je junaško namerila naprej. Dixie, ki jo je začenjalo zebsti v tačke, ji je pohlevno sledila in upala, da si bo čim prej premislila in se obrnila proti domu. A se gospodična ni zmenila za njene misli.

"Le kam ti dve silita sredi noči?" so se ob pogledu na urni gornici spraševale vile s krivimi petami, ki so visoko v skalovju namesto Zlatoroga čuvale spečo gamsjo čredo. Njihov vodnik je namreč bolan obležal. Pred dnevi je ob predolgem lizanju snežnega sladoleda staknil grd prehlad in zdaj se je zdravil s srkanjem vročega zeliščnega čaja, ki so mu ga kar naprej kuhale Krivopetnice. Zlatorogov vrat so ovile s toplim rdečim volnenim šalom, ki ga je na skali že zdavnaj pozabila neka planinka, zato se je kozorog z zlatim rogovjem in pordelim smrčkom bolj kot samemu sebi zdel podoben Božičkovemu jelenu Rudolfu. A nič zato. Samo da čim prej ozdravi, si je mislil in za hitro okrevanje poleg čaja srebal še planinski sirup.

"Da se le ne bi izgubili," so ob opazovanju polnočnih planink vzdihovale krivopete vile, ki si tiste noči res niso želele še reševalne akcije. Ampak gospodična jih ni slišala in je še naprej drzno pešačila po snegu in skupaj s psičko grizla kolena, saj je poljana postajala vse bolj strma. Luna jima je prizanesljivo svetila in kazala pot, zato v tisti imenitno razsvetljeni noči nista potrebovali svetilke.

Po nekaj urah hoje sta se pohodnici upehali in sedli na ponjavo, ki jo je gospodična izvlekla iz

nahrbtnika. Nanjo je položila nekaj dobrot in sebi iz termovke nalila vročega čaja, psički pa ponudila vodo. V divjini sta sredi noči obe tako uživali kot še nikoli. Vse naokoli je vladala pomirjujoča tišina. Pobeljeni vrhovi najvišjih gora so se nizali pred njunimi očmi kot biserna ogrlica, onidve pa sta jih nemo občudovali.

Po večerji v osrčju Zlatorogovega kraljestva sta očarano zrla v luno in mežikali zvezdam, dokler ni prevzeta gospodična radostno zavriskala v hlad, Dixie pa glasno zatulila v luno kot volk, da se jo je najbrž slišalo vse do Trente.

Na ponjavi sta vztrajali, dokler ju ni začelo zebsti, potem pa sta se po osvetljeni planinski pokrajini odpravili navzdol v dolino. Gospodična je zelo dobro poznala tiste kraje, zato sta še pred prvim svitom utrujeni, a polni čudovitih doživetij ob polni luni pristopicljali pred domačo hiško. Luna se je medtem ovila v kopenast ovoj in s tem oznanila spremembo vremena. Še preden jo je sonce skušalo zamenjati, so se na nebu pojavili snežni oblaki in začelo je snežiti. Kar pa gospodične in Dixie ni prav nič motilo, saj sta sladko spali v svoji hišici. Ko sta se prebudili, ju je pričakalo novo preseñčenje – koča, kostanj, smreke in vsa pokrajina daleč naokoli so se bahali, odeti v sveže zapadlo snežno odejo. ●

RTV
SLO

PRVI

**V navezi –
razgled na gore
vsako prvo nedeljo
ob 14.30 na Prvem**

Zdenka Mihelič

*Za varnejše
obiskovanje gora
lahko največ
naredimo sami.
Foto Zdenka Mihelič*

Pohodništvo ni gorništvo

Zmernost, postopnost in neprecenjevanje

Januarski tragični konec tedna, ko je v gorah za posledicami nesreč umrlo pet planincev in zaradi bolezni eden, smo se o varnejšem obiskovanju gora v zimskih razmerah, o primerni izbiri ture, potrebni opremi in razmerah v gorah pogovarjali z alpinistom, gorskim reševalcem, inštruktorjem alpinizma in gorskega reševanja, mednarodnim planinskim vodnikom UIMLA¹ in predsednikom Združenja planinskih vodnikov Slovenije (ZPVS) – Klemnom Volontarjem.

Klemen Volontar o tragičnih nesrečah poučarja: "Po bitki biti general in soditi, je nemogoče in ni prav. Vsakomur se lahko zgodi nesreča. Razlika pa je, ali si storil vse, da se nesreča ne bi zgodila, pa se je, ali si brezglavo rinil v nekaj, čemur nisi dorasel. Niti ni prav, da vse ljudi mečemo v isti koš. Še so tisti, ki imajo respekt, tisti zdravi odnos do gora, kar je že pol uspeha. Zadnja leta se sprašujemo, kako da na potencialne obiskovalce gora take nesreče ne vplivajo veliko ali pa zelo kratkotrajno. Kaj sploh še lahko storimo? Kajti vsi, ki se s tem ukvarjamo, smo praktično storili že bolj ali manj vse. Ali je res treba za vsako malenkost imeti zakon in kaznovalne ukrepe? Očitno je namreč, da gremo počasi v to smer. A zgodovina in zadnji dve leti kažeta, da s tem ne dosežemo veliko ali dosežemo celo nasproten učinek."

Nikdar ne vemo, kdaj nas lahko doleti nesreča v gorah. A nekaj stvari je, za katere lahko poskrbimo že v dolini, in s tem zmanjšamo tveganje na minimum. Pri tem so pomembni preventiva, usposabljanje, učenje, znanje. Gorniki lahko pridobijo ustrezno znanje za varnejše obiskovanje gora pozimi pri planinskih društvih, ki imajo dobro organizirana izobraževanja in prostovoljno vodniško dejavnost. "Ja, tam nas poučijo o osnovnih zadevah, hkrati nabiramo znanje, izkušnje. Na drugi strani pa imamo možnost najeti 'osebnega trenerja' – poklicnega vodnika, mednarodnega gorskega ali planinskega vodnika, ki je pravzaprav zavezan k temu, da poskrbi najprej za varnost, po drugi strani pa nas uči," pravi Volontar in dodaja: "Poudaril pa bi še nekaj drugega. Imeti opremo in jo znati uporabiti, je relativno lahko. In tudi hitro in ne drago. Vsa težava se začne pravzaprav v odnosu do nečesa, kar želimo početi, v tem primeru v odnosu do gora. Imeti neko

¹ UIMLA – Union of International Mountain Leader Associations (Združenje organizacij mednarodnih planinskih vodnikov).

spoštovanje, neki zdrav odnos." Izpostavlja, kako z lahkoto in suvereno najamejo ljudje učitelja za tenis ali za tek na smučeh. "Še celo pohvalijo se s tem. Pa čeprav se je pri teh dveh dejavnostih skoraj nemogoče poškodovati in tudi pomoč imamo takoj ob sebi. Se pravi, da nikogar prav posebej ne obremenjujemo, če se poškodujemo. Zato trdim, da srž problema leži pravzaprav v znanju, v izbiri in pripravi ture, odločanju o naslednjem koraku, naslednjem manevru. Zato pa ni dovolj nakup opreme in tečaj o uporabi opreme. Pogosto se zgodi, da so to tečaji z zelo dobro reklamo in zvenečimi obljubami. Na tečaju nas v najboljšem primeru poučijo, kaj naj

"Za uporabno znanje je potreben pedagoški proces, predvsem veliko časa in ponavljanja pod nadzorom, ali delamo prav ali ne. Vse to prinese tudi izkušnje."

bi znali, nam predstavijo opremo, uporabo. A zdaj šele vemo, kaj je dobro znati. Za uporabno znanje pa je potreben pedagoški proces, predvsem veliko časa in ponavljanja pod nadzorom, ali delamo prav ali ne. Vse to prinese tudi izkušnje."

Volontar poudarja, da je treba v prvi vrsti razlikovati med pohodništvom in gorništvom. Vzpon na Triglav ni pohod, je resna tura. "Ti dve dejavnosti imata skupno samo premikanje z nogami. Tako je že v začetku pomembno vedeti, s čim se bomo ukvarjali. Ko omenimo gore, bi morali biti prisotni razmisleki o opremi, vremenu, nevarnosti, vprašanju, ali bom zmogel, ali je orientacija zahtevna, kje bomo spali itn. Pohodništvo je *hiking*, mi se pa pogovarjamo o gorah. V Sloveniji pa je izraz pohodništvo dobesedno ponarodel. Pohodniške hlače, pohodniški čevlji, pohodniške palice, gremo pa na pohod na Triglav ... Triglav je zelo, zelo zahtevna gora, pozimi ekstremno zahtevna in treba je veliko znanja, da se pravilno odločimo. In nekdo, ki niti ne ve, kakšne

*"Pohodništvo ni gorništvó.
Ti dve dejavnosti imata skupno le premikanje z nogami."*

poti sploh obstajajo, ki ne pozna pomena ocen težavnosti itd, se mora vsega tega najprej naučiti." Postopnost pri napredovanju in zahtevnosti poti sta mati modrosti v gorah. Postopnost gradimo z obiskovanjem gora, najprej z društvom ali individualno z vodnikom, da počasi razumemo osnove, in nato na tem gradimo znanje, izkušnje. Turo izbiramo glede na svoje znanje in usposobljenost, čemur pritrjuje tudi Volontar: "Vse je torej odvisno od našega znanja. Ne védenja, znanja. Temu sledi načrtovanje. Izkušen gornik z znanjem bo na podlagi svojih sposobnosti, vremenskih in snežnih razmer

Klemen Volontar - alpinist, gorski reševalec in mednarodni planinski vodnik UIMLA Osebni arhiv

določil cilj. Na podlagi tega bo izbral ustrezno opremo. In seveda družbo. Ne pozabimo na faktor sopotnika, ki je izjemno pomemben. In če ugotovi, da nekega kosa opreme nima, bo presodil, ali si ga izposodi ali pa bo spremenil cilj. In zelo pomembno: med turo bo odločitve prilagajal dejanskim razmeram na terenu. Seveda če jih bo znal razbrati. In če potrebne opreme ne bo imel, bo znal spremeniti cilj ali – najbolj varno – odšel nazaj domov."

Čeprav smo v *Vestniku* že velikokrat pisali o pravilni uporabi cepina, derez in čeprav na to opozarjajo ustrezne službe in strokovni delavci, še vedno prepogosto vidimo nepravilno uporabo cepina in derez ter uporabo malih derezic na strmih pobočjih. Tudi Volontar opozarja: "To so v resnici verigice. Napačno imenovanje z besedo derezice dá neukim slutiti, da so to dereze, in si predstavljajo, da je 'to to'. Verigice preprečujejo drsenje na poledeneli cesti ali pa na potkah, ko gremo iz počitniške hišice po drva ali na Šmarno goro ipd. To ni gorniška oprema in

*Postopnost pri napredovanju in zahtevnosti poti sta mati modrosti v gorah.
Foto Zdenka Mihelič*

si ne zasluži uporabe besede dereze. Če bi ljudem jasno povedali, čemu so namenjene, bi gotovo doumeli uporabo. Največja težava je namreč, da grejo s temi t. i. verigicami skoraj kamorkoli. Tudi na Begunjsčico. S poti na Zelenico vidijo, da se na vrh vzpenjajo ljudje, a od daleč ne vidijo njihove opreme. Pomisljijo, če grejo oni, gremo pa še mi. In potem na vrhu stojita en popolnoma opremljen gornik, zraven njega pa nekdo v čeveljčkih z verigicami. Takrat me dobesedno spreleti groza."

Svoje so pri tem naredila tudi družabna omrežja, kjer objave drugih obiskovalcev gora marsikoga zavedejo v smislu: "Če je šel on, bom šel pa še jaz." A objave so lahko zelo zavajajoče. "Objave lahko zavedejo samo neukega človeka. Takega brez znanja. So pa absolutno dober vir idej. Samo to. Statistika pravi, da je največ nesreč na tako imenovanih modnih turah. A če govoriva o plazovni varnosti in danes vidimo objavo, ne moremo presoditi, ali je bilo varno ali ne, ampak vidimo samo nasmejanega človeka. Že nekaj ur vremenskega vpliva lahko spremeni plazovno ogroženost. Čez štiri dni pa je to bistveno drugače. Ponovno govorimo o znanju. Pa o preverbi stanja pri nekom, ki je tam že bil in mu zaupamo. Nato se na podlagi vseh zbranih informacij odločimo za turo ali ne. Omrežij in objavljalcev pa ne bomo ustavili. Prizadevati si moramo za ozaveščanje, da se bodo

Ko so na nogah dereze in v roki cepin, je na glavi čelada.
Foto Zdenka Mihelič

ljudje zavedali, v kaj se podajajo," je do družabnih omrežij kritičen Volontar.

Gore so preprejene z obiskovalci ne samo poleti, ampak tudi pozimi. A če nismo usposobljeni za samostojno pot v gore, lahko za vodenje najemimo gorskega ali planinskega vodnika. Tujcem je to normalno, veliko manj pa to uporabljajo Slovenci, ki se imamo za planinski narod, in mnogo jih gore podcenjuje. Čeprav, pravi Volontar, se stvari počasi spreminjajo. "Morda prepočasi, ampak se. Je pa to absolutno stvar dojemanja dejavnosti in seveda samokritike. Tako kot sem prej omenil tenis ali tek

"Objave na družabnih omrežjih lahko zavedejo samo neukega človeka. Takega brez znanja. Vremenske napovedi, razmere o snežnih razmerah in o oceni tveganja proženja snežnih plazov, preverimo na uradnih državnih portalih, v tiskanih vodnikih in pri nekom, ki mu zaupamo in je poznavalec, lokalce, vodnik, ki tamkajšnje trenutne razmere najbolj pozna in je za to usposobljen."

na smučeh, pri katerih si ljudje brez omahovanja najamejo učitelja, ki jih bo spremljal, nekoga, ki jih bo opazoval in hkrati popravljaj. Ker popravljati pomeni učiti. In nikomur to ni izpod časti. Naravo in gorništvu pa precej Slovencev podcenjuje v smislu: "To pa res ni kaj posebnega, to pa lahko sam naredim, ne potrebujem učitelja."

Volontar ob tem razloži, da obstajata dve vrsti profesionalnih vodnikov, ki so priznani po vsem svetu in lahko vodijo po vsem svetu. To so mednarodni gorski in mednarodni planinski vodniki. "Šolanje za gorskega vodnika traja osemdeset aktivnih dni, tj. približno pet let. Za mednarodnega planinskega vodnika pa šestdeset dni in približno tri leta. Prvi lahko vodijo praktično vse – plezalne vzpone, v visoke gore, zelo zahtevne alpinistične vzpone, zahtevne turne smuke itn. Mednarodni planinski vodniki smo bolj namenjeni preživljanju časa v naravi, trekingom, večdnevnim turam od kočice do kočice, vzponom po normalnih poteh na vrhove itn. In ne bi smelo biti nikomur izpod časti, če si najame nekoga, ki bo hkrati njegov prijatelj, sopotnik, ogromno ga bo naučil in ga vodil, vse organiziral. Še celo peljal ga bo, če bo treba. In če si predstavljate, da ste npr. na trekingu tri tedne ob nekom, ki se profesionalno s tem ukvarja, se v treh tednih naučite ogromno," pojasni Volontar, ki je mednaro-

Na turi imejmo vedno v mislih, da smo na vrhu šele na polovici poti. Tura traja od avtomobila do avtomobila. Sestop je po navadi še zahtevnejši. Tudi zato, ker smo že utrujeni in pri gibanju navzdol vsak padec, zdrsa potencira še naša gravitacija. Naš cilj je varen sestop in vrnitev domov. Šele doma lahko rečemo, da je tura uspešno zaključena.

dni planinski vodnik in so mu člani ZPVS na volilnem zboru januarja letos ponovno zaupali vodenje združenja.

Čeprav mediji opozarjajo na zahtevnost gorništvu pozimi, se zdi, da ljudje mnogokrat opozorila preslišijo. Volontar meni, da bi bil recept za uspešnost pri opozorilih osebni pristop. "Ljudje, razen ko je res črn konec tedna, tega sploh ne slišijo več. Pristop bi moral biti bolj osebni. In ko se pojavi kak manj posrečen trend, ki seveda ni sprejemljiv za množico, bi morali takoj na najvišjih ravneh in po vsej državi razložiti, kaj ni v redu, in hkrati povedati, kaj je pravilno. Ne more ostati samo pri prepovedi, ki je večina niti ne posluša in ima celo nasproten učinek."

Če se kljub vsej preventivi in znanju zgodi nesreča, ostanimo mirni in najprej poskrbimo za lastno

varnost, ter kot razloži Klemen Volontar, tudi sam gorski reševalec: "Postopek je jasn in se ga, če se le da, držimo. Če smo v startu ravnali pravilno, ob nesreči ne bomo sami. Torej imamo nekoga, ki lahko pokliče na pomoč. Ostanimo mirni, presodimo, v kakšnem položaju smo, poskrbimo za lastno varnost, pokličimo 112 in povejmo, kje in kaj se je zgodilo, kdo kliče, koliko nas je, kakšne so poškodbe, kakšno je vreme, kakšne so razmere ..., torej vprašalnice na K. Zelo preprosto in ne nujno v tem vrstnem redu. Skozi ta vprašanja vas bo vodil tudi operater. Dobro pa je, da najprej poveste, kje ste, če se prekine povezava, da operater in pozneje reševalci vedo vsaj za mesto nesreče."

Kot pravi Klemen Volontar, mednarodni planinski vodnik UIMLA, alpinist in gorski reševalec, so "pomembni zmernost, postopnost in ne se precenjevati. In če k opremi, ki jo že imate, dodate še obilico znanja in z vsako turo več izkušenj, imate zagotovo zmagovalno kombinacijo. V vsakem primeru vsem želim srečno na vseh poteh." ○

Za varnejšo turo v gorah je izjemno pomembna izbira sopotnika. Foto Zdenka Mihelič

Miha Habjan

Eh, za fuzbal se pa t'ko rab' sam' žoga

Napoved tekme. Zadnje čase je veliko govora o varnosti v gorah. Povod temu je bil črni vikend v januarju, ko je življenje izgubilo skupno šest gornikov. Oglasili so se strokovnjaki, gorski reševalci in gorski vodniki, strokovna služba PZS, policija. Če močno poenostavim, skupaj vsi opozarjajo, kako varno ali vsaj varneje v gore. Oglašča pa se tudi veliko posameznikov, ki so gorniki različnih profilov. Pa večinoma niso iz vrst omenjenih strokovnjakov. Predvsem družbena omrežja in različni spletni forumi so polni takih in drugačnih "gorniških modrosti" o neumnosti posameznikov, kako so gore nevarne itn.

Pravila igre. Gravitacija deluje. Če brcneš žogo v zrak, vedno pade dol. Pa čez črto tudi ne smeš in držati se je treba pravil. *Offside* ni dovoljen in prekrški se kaznujejo. V gorah ni nič drugače.

Če malo razmislimo, *na prvo žogo*, bi lahko hitro zaključili: pa saj je vseeno, kdo kaj reče, če to le pripomore k večji varnosti v gorah. Pa je res tako? Mimogrede, nikdar nisem maral ponarodelega izraza "gore so nevarne". Gore niso prav nič nevarne, zgolj so. Nevarno je naše početje tam zgoraj, torej, v prispodobni, so gore lahko nevarne zgolj, če je tam človek. Skratka, vse izrečeno, še več napisanega, da le pomaga k večji varnosti. Sliši se lepo. Ponovno: pa je res tako? Da nadaljujem v nogometnem žargonu ... Če ima izkušen nogometaš žogo v posesti dalj časa in malo poglobljeno razmisli o celoviti kompleksnosti gibanja človeka v gorah, lahko zaključi, da stvari tudi približno niso tako preproste in da se v "treh stavkih" v članku ali pa v "treh minutah" v etru ne da razložiti vsega o varnosti in nevarnosti človeka v gorah. Niti slučajno pa se ne da na hitro naučiti veččin in pridobiti izkušenj za zimsko gorništvost ali celo alpinizem.

Padec na *doping testu*. Kdaj v času se je pojavila ideja, ki se je za mnoge razvila v splošno miselnost, da je zimsko gorništvost enako letnemu planinstvu plus sneg? Od kod za vruga je med novodobnimi gorniki toliko samozavesti, da je npr. zimski vzpon na Prisojnik (da ne rečem Triglav) postal realen cilj za marsikoga, ki še pred dvema letoma niti poleti ni šel na Kamniško sedlo? A udeležba na hitrem dvodnevem tečaju res priskrbi dovolj znanja in izkušenj za resnejše zimsko gorništvost? Na varen način? Resno?

Enajstmetrovka. Zimski vzpon npr. na Prisank (da ne rečem Triglav) je alpinistični vzpon. Pika!

Polčas. Kaj se je zgodilo s spoštovanjem procesa učenja neke aktivnosti, kot je npr. gorništvost? Zlasti zimsko. Kako sem lahko prezrl, da je teleportiranje vendarle mogoče? Si (nešolani) planinec, si kupiš opremo, se jo do neke mere naučiš uporabljati, se pozanimas o cilju, najdeš somišljenika in brata v orožju, tura ali dve,

morda tri, počakaš na vreme in akcija! Če bi bil še bolj hudomušen ali celo ciničen, bi pred akcijo dodal še: si prižgeš stravo, napolniš *powerbank* (da ne bi slučajno *crknil* telefon, ko boš *live streamal*), prva slika *on line*, ko spelje avto v Ljubljani za *story* in ... In akcija!

Podaljšek tekme. To, da se nekdo nauči uporabljati opremo, je zelo relativen pojem, da ne bo pomote. Nadeti dereze, v roke prijete cepin in pridobiti osnovne veščine uporabe teh dveh osnovnih kosov opreme za zimsko gorništvost ali alpinizem so znanja, ki jih lahko človek relativno hitro osvoji. Da pa to res obvlada, so potrebni številni kilometri in *višinci* na mnogo turah, v številnih različnih snežnih razmerah, vremenskih pogojih, gorniških situacijah itn. Bližnjic ni! Pika! Pa še mentorstvo je potrebno, ne pozabimo na to. Še enkrat: opreme se zares ne da ustrezno naučiti uporabljati zgolj npr. na dvodnevem tečaju. To je lahko le osnova.

Trenerska klop. Glavni trener med tekmo kriči na igralca in mu energično dopoveduje, kaj naj naredi (bolje). Igralec pa po svoje. Ni težko opaziti, da imamo v Sloveniji več kot milijon strokovnjakov za epidemiološke razmere, kolesarstvo, zlasti nogomet in košarko, zgodovino, politiko itn. Trend se nakazuje tudi v gorništvostu. Kako si pod pravim mentorstvom pridobiti znanje in izkušnje, ne bi smelo biti vprašljivo. Pa saj imamo že desetletja vzpostavljene načine učenja, usposabljanja, druženja somišljenikov in pridobivanja izkušenj, doživljanja gorskih avantur ... Eureka! Vse to imamo! Zakaj potem taka ignoranca ustaljenih preverjenih poti, da ne rečem dobrih praks?

Podaljšek tekme. Slovenci imamo srečo, da imamo lasten del alpskega sveta ter preostalega sredogorja. Kakšen privilegij! Imamo pa tudi srečo, da imamo dolgoletno tradicijo PZS z razvejano mrežo planinskih društev z odseki, kjer se lahko ljudje primerno usposobijo in na najboljši možen način vstopijo v svet planinstva, gorništvost, morda tudi alpinizma. Edina bližnjica, kot se je lepo izrazil cehovski kolega Mitja Šorn, so gorski vodniki za resnejše ture ter

drugi licencirani vodniki za določene referenčne preostale ture. Sicer je varnost tistih, ki se v gorah tako ali drugače udeležujejo, vprašljiva.

Time out. Najtežji del planinstva, gornštva, alpinizma je prepoznavanje resnosti situacije, v kateri se znajdemo v gorah. "Brati" morebitne in konkretne objektivne ter subjektivne nevarnosti v realnem trenutku in prostoru. Ter pika na i: sprejemati prave odločitve. Tukaj in zdaj, v dani situaciji. Če se zavedamo pravih igr, vemo, da so lahko posledice napačnih odločitev v gorah tudi usodne. Vse to pa zahteva številne ture, mnogo gorske kilometrine, veliko mero odgovornosti, pripravljenosti na vseživljenjsko učenje ter zadostno stopnjo samokontrole in osebne rasti. Ne gre drugače! Ne gre! Vsaj s stališča zadostne varnosti ne. Za to pa je potreben čas. Več let pravzaprav. In spet, še ustrezno mentorstvo je nujno, preden postanemo zadostno samostojni za določeno aktivnost v gorah. Vse to je tako, če želimo gore doživljati kar se da varno. Če ne, zapisano niti ni pomembno.

Avtogol. Pisati to v *Planinskem vestniku*, ki ga berejo resni gorniki, je kot verne prepričevati o veri. Je pa res, da smo najbolj usposobljeni, od gorskih vodnikov, gorskih reševalcev, alpinističnih inštruktorjev in alpinistov, referenčnih planinskih vodnikov do ustrezno usposobljenih kadrov pri vojski in policiji, tisti, ki moramo vsaj z zgledom opraviti svoj del. Enako pravzaprav velja za vse šolane in usposobljene planince,

gornike in druge odgovorne obiskovalce gorskega sveta, ne glede na poti, ki si jih izbiramo. Pa tudi bolj konkretni in odločni bi morali biti pri opozarjanju na nespametna početja v gorah. Klišejska fraza "napake v gorah so lahko usodne" drži. Zakaj smo postali tako "politično korektni", da ne znamo bolj odločno odreagirati na neumnosti določenih obiskovalcev gora? Ja, milo rečeno, neumnosti so!

Analiza tekme. Naj mi bralka ali bralec *Vestnika* ne zameri sproščenega tona pri pisanju tega sestavka, zlasti ker je tema prekleto resna. Če je zabiti gol za nogometaša lahko vrhunec tekme, potem je lahko dosežen vrh ali nepozabno hribovsko doživetje za obiskovalca gora nekaj podobnega. Doživetje lepot gora, notranja izpolnitev, občutek veličine in hkrati majhnosti, iskren nasmeh in stisk roke, občutek sreče ter vse ostalo, kar vsak od nas na lasten način doživlja v gorah, je za posameznika še kako pomembno. Naj bo tako. Ker je vse to v življenju pomembno in nas resnično bogati. Poskrbimo pa, odločno in odgovorno, da bo manj strelav v avt, manj slabih podaj, manj *off sidov*, čim manj prekrškov, še manj rumenih kartonov in po možnosti nič rdečih. Z zrelostjo, pravo mero samokritičnosti, umirjeno, z zgledom, brez vzvišenosti itn. Ne nazadnje so lepota, sreča in izpolnitev v procesu, po Zaplotnikovo: v poti, ne zgolj v cilju. Pa lepih in izpolnjenih, predvsem pa varnih 90 minut vam želim. ●

Je na tej fotografiji kaj narobe?

Foto Oton Naglost

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Nino Fijačko

Štiridnevno potovanje

Prečenje Kamniško-Savinjskih Alp

Slovenija ima tri glavna gorovja: Karavanke, ki kot najdaljše slovensko gorovje preči Slovenijo od zahoda proti vzhodu; najvišje slovensko gorovje Julijske Alpe, ki so del obsežnih Južnih Apneniških Alp in Kamniško-Savinjske Alpe, ki so prav tako del omenjenih Alp in edino gorovje v Sloveniji, ki v celoti leži na slovenskem ozemlju.

V primerjavi s planinskimi vodniki za Kamniško-Savinjske Alpe,¹⁻⁷ ki delijo Kamniško-Savinjske Alpe v skupine, sem jih sam zaradi lažjega opisovanja razdelil na osrednji, štajerski in gorenjski del.

Štajerski del

Osrednji del Kamniško-Savinjskih Alp zajema kontrolne točke, ki so del številnih planinskih obhodnic in nosijo ime po krajih, iz katerih izvirajo (Kamniška planinska pot, Solčavska planinska pot, Jezerska planinska pot idr.). Zaradi dobrega poznavanja tega dela mu nisem posvečal posebne pozornosti. Štajercem namreč na savinjskem delu Kamniško-Savinjskih Alp doline, kot so Robanov kot, Logarska dolina in Matkov kot, omogočajo številna izhodišča za obisk visokogorja. Podobno je na drugi strani, kjer Gorenjem kamniški del Kamniško-Savinjskih Alp to

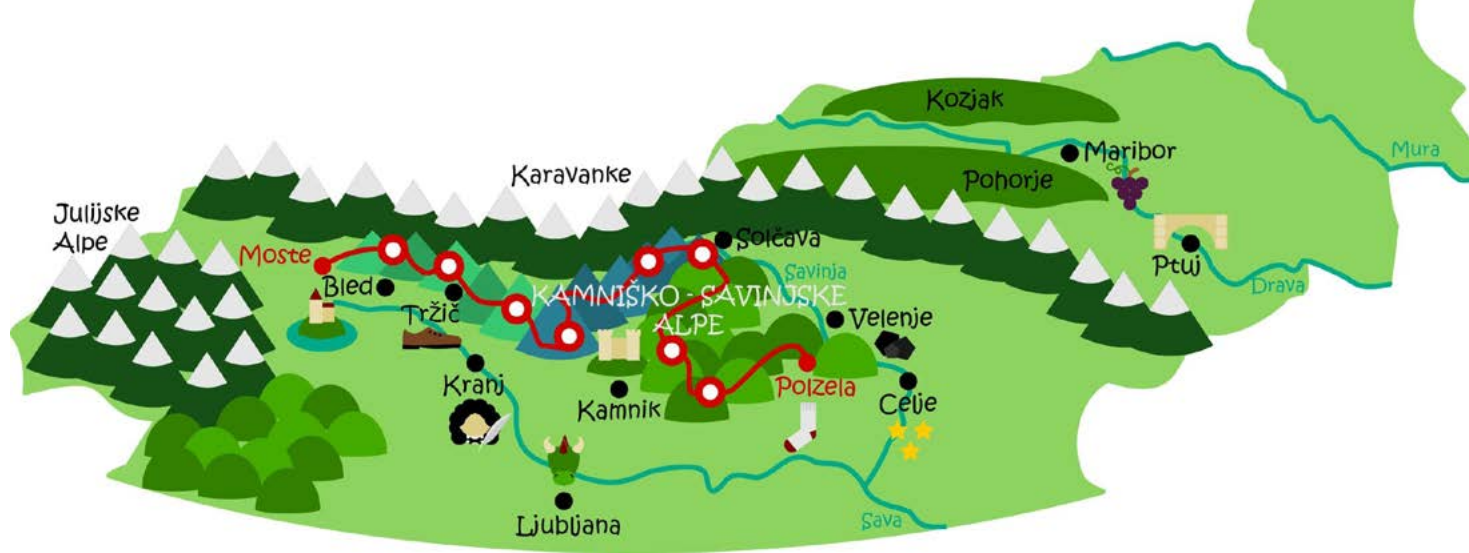
omogoča dolina Kamniške Bistrice in doline Kokre (npr. Makekova in Ravenska Kočna).

Več časa pa sem moral posvetiti raziskovanju štajerskega in gorenjskega dela Kamniško-Savinjskih Alp. Tukaj sem se lotil strategije predhodnega trasiranja krožnih tur in na ta način načrtno traso, ki sem jo na koncu uporabil za prečenje. Na štajerskem delu mi je bila v veliko pomoč Savinjska planinska pot (v nadaljevanju SaPP).

Tako se je moje prečenje Kamniško-Savinjskih Alp začelo v kraju, znanem po nogavicah, Polzeli. Od gradu Komenda sem sledil SaPP vse do razpotja, kjer SaPP zavije levo proti Motniku v Tuhinjski dolini, moja trasa pa se je nadaljevala desno proti Menini planini. Pri planinski koči na Menini planini sem se priključil na krog, ki sem ga določil v času raziskovanja Kamniško-Savinjskih Alp in poteka nad Gornjim

*Veliki Rogatec in
Lepenatka
Foto Franci Horvat*

Gradom ter zajema vrhove Vivodnik, Kranjsko reber, Lepenatko in Veliki Rogatec oziroma Mrtvega meniha.

Le redkim je znano, da lahko z malo domišljije iz zadnjih treh vrhov, vendar v obratnem vrstnem redu, prepoznamo spečega meniha, kjer Veliki Rogatec predstavlja njegov obraz, Lepenatka prsni koš in Kranjska reber noge. Če pa vključim še poklicno deformacijo, lahko ležečemu človeku (berite: pacientu) pripišemo medicinsko diagnozo *Pectus carinatum* oziroma "kurja prsa", saj tako izbočen prsni koš odstopa od normale.

Prečenje Kamniško-Savinjskih Alp sem po Velikem Rogatcu nadaljeval s krogom nad Ljubnim in povezal vrhove Boskovec, Smrekovec, Komen in Travnik. Preden pa sem lahko nadaljeval prečenje, sem moral zaključiti prvi dan. Kljub pozni uri sem bil na Mozirski koči na Golteh deležen odlične postrežbe. Iz izkušenj lahko povem, da si obiskovalec gora po celodnevem gibanju želi le tri stvari – hrano, vodo za umivanje in posteljo. S prvo napolnim porabljene rezerve, z drugo osvežim telo in s tretjo *resetiram* um. Tu bi rad dodal, da sem celotno prečenje Kamniško-Savinjskih Alp izvedel v lastni režiji in samooskrbi – brez družbe in pomoči, zato sem posledično opazil čudne poglede zaradi pripete čelade na nahrbtniku na mestih, kjer daleč naokrog ni zavarovanih poti.

V tujini takšne izzive zelo strogo ločujejo. Poznajo tri oblike, in sicer "z oskrbo" (ang. supported), "v samooskrbi" (ang. self-supported) in "brez oskrbe" (ang. unsupported). Za lažje razumevanje poglejmo prečenje Slovenske planinske poti (v nadaljevanju SPP) v enem zamahu. Vsi dosednji rekorderji na SPP so slednjo prečili "z oskrbo", saj so imeli zunanjo pomoč, na primer v obliki sotekačev, ki so jim pomagali nositi nahrbtnike, pripravljali hrano, žigosali knjižico, organizirali logistiko in drugo. Večina, ki se poda na SPP, jo izvede v "samooskrbi", saj uporabljajo planinske kočice za prehranjevanje in spanje. Brez oskrbe pa pomeni, da bi SPP prečil tako, da bi vse potrebno nosil s seboj od začetka do konca brez kakršne koli pomoči in zunanje oskrbe. Dovoljeno je samo to, da pridobivaš vodo iz vodnih izvirov. Po mojih podatkih takšen podvig še ni uspel nikomur.

Predem sem zares vklopil *reduktor* in se pognal na najvišji vrh planote Golte, Boskovec, sem se zaustavil pri spodmolu pod Javorco oziroma t. i. Janezovem bivaku. Kot zanimivost lahko napišem, da je Janezov "bivak" tretji najmlajši bivak v Kamniško-Savinjskih Alpah. Prvo mesto pripada bivaku pod severno steno Ojstrice, ki je bil postavljen v letu 2021, drugo mesto pa si delita Jamarski bivaku pod Velikim vrhom na Dleskovski planoti in Bivak pod Skuto, ki sta bila postavljena leta 2015.

Trasa do vznožja Velike Raduhe je bila ena sama poezija teka po enoslednici na mehki podlagi, ki je nastala z leti nalaganja iglic okrog rastočih iglavcev.

Osrednji del

Po Veliki Raduhi je sledil dolg spust v Luče, kjer sem na kosilu preučil možnosti prenočišča, zdaj že v osre-

Risba Nino Fijačko

Zlati macesni pod Raduho
Foto Franci Horvat

dnjem delu Kamniško-Savinjskih Alp. Načrtoval sem prenočevanje v zabojnikih na Korošici ob pogorelem Kocbekovem domu, ampak ker se je bližala nevihta, sem natakara v gostilni povprašal, ali ima mogoče telefonsko številko od kočice na planini Ravne. Naključje je hotelo, da sem drugo noč preživel prav tam, v zame najlepšem delu osrednjih Kamniško-Savinjskih Alp.

Na vrhu Mrzle gore
Foto Franci Horvat

V času določanja trase Kamniško-Savinjskih Alp sem imel dilemo, ali po Ficku vključiti k prečenju Kamniško-Savinjskih Alp še skupine Velike planine, Mrzle gore in Krofičko. Zaključil sem, da bi mi Velika planina in Krofička tako rekoč pokvarile "smiselnost" tako zastavljene poti, saj bi se moral vrniti po isti poti, kar mi ni najbolj dišalo. Zato sem Veliko planino in Krofičko izpustil in k prečenju raje dodal meni ljubše planine (npr. planino Polšak), vrhove (npr. Križevnik) in planinske poti (npr. po Kocbekovem grebenu na Malo Ojstrico). Več o tem, zakaj nisem dodal skupino Mrzle gore, sem zapisal v *Planinskem vestniku* iz leta 2017 (številka 4), kjer sem opisal prečenje slovenskih Karavank.⁸

Na tem območju sem prav tako že pred nekaj leti določil krog, ki sem ga poimenoval *Jesenski krog*, saj ga vedno obiščem v času, ko žarijo macesni. Trasa kroga na začetku vodi po izjemno lepo speljani lovski poti nad kmetijo Sedelšak do prečudovite razgledne točke na planini Ravne in naprej do planine Polšak ter se od Križevnika priključi na grebensko pot do Planjave.

Po kosilu, ki sem si ga privoščil na Kamniškem sedlu, je sledilo prečenje vseh glavnih vrhov osrednjih Kamniško-Savinjskih Alp do Cojzove koče, kjer sem v sončnem zahodu zaključil tretji dan. Da pa ne bom vedno opeval gostoljubje v planinskih kočah, moram povedati, da to ni bilo prvič, da sem bil na tej planinski koči deležen neprijazne postrežbe. Od stvari, ki prijajo po celodnevem gibanju, sem bil deležen "le" hrane. A še ta se je drugo jutro, po neprespani noči, izjalovila. Na Kalski gori sem si namreč ob pogledu na čudovit sončni vzhod želel za zajtrk privoščiti sendvič, ki sem si ga naročil v koči prejšnji večer. Ob pogledu nanj sem si mislil svoje in si na glas rekel, da si bom rajši privoščil konkretnější zajtrk v Rozki (planinskem domu na Gospincu) ter "sendvič" raje razdelil kavkam, ki so v pričakovanju veselo letale nad mano.

Na greben je posijalo močno poletno sonce in začelo segrevati ozračje. Pomislil sem, da bom tokrat še

deležen dežnih kapljic. Moram priznati, da mi vročina v času večdnevnega gibanja po gorah ne ustreza in najraje vidim na nebu sive oblake, ki zakrivajo sinje modro nebo in žgoče sonce. Po Velikem Zvohu sem se spusti proti Rozki in že od daleč videl novo "prevleko" planinskega doma. V nekdanjem domu, zdaj hotelu Rozka, ki je vzdevek podedoval po oskrbnici Rozaliji Ceferin - Rozki, sem izvedel, da ga je leta 2016 zajel požar in so ga morali v celoti prenoviti. Že drugič. Ob tem sem pomislil na številne požare, za katere vem, da so v zadnjih desetih letih, odkar redno obiskujem gore, uničili slovenske planinske kočice v Kamniško-Savinjskih Alpah. Našel sem štiri, poleg že omenjene Rozke še Frischaufov dom na Okrešlju ter Kocbekov dom na Korošici in Mozirska koča na Golteh. Drago Dretnik⁹ v predstavitvi iz leta 2018 navaja, da so v zadnjih 40 letih zgorele štiri slovenske kočice, s čimer se ne strinjam. Po pregledu sem ugotovil, da je bilo požarov več, in sicer je leta 1999 zgorel Planinski dom na Zelenici, leta 2005 Planinski dom Pristava in leta 2010 Planinski dom na Pikovem. Vseh skupaj torej šest. Za Kocbekov dom na Korošici lahko samo upamo, da obnovitev ne bo tako trajala tako dolgo, kot je trajala obnovitev Planinskega doma na Zelenici – dolgih dvanajst let.

V hotelu Rozka sem bil deležen prave pogostitve – samopostrežni zajtrk, pripravljen za obiskovalce hotela. Z natakarnjem sva se začela pogovarjati. Beseda je dala besedo in že sem imel rezerviran termin za glavni poletni dopust. Po obilnem zajtrku je sledil spust v Spodnjo Kokro. Kot markacista me vedno zmoti srečanje s kolesarji, ki uporabljajo planinsko pot za spuste v dolino in posledično uničujejo slovensko planinsko dediščino. Menim, da je za to delno kriva tudi turnokolesarska pot, ki je kljub pravilom speljana po planinskih poteh oziroma blizu le-teh.

Gorenjski del

V Spodnji Kokri sem si prav tako predhodno strasil krog, ki je povezoval vrhove od Javorniškega vrha čez Srednji vrh vse do Storžiča. Na tem delu poti je

udarila poletna vročina in posledično je sledilo ohlajanje telesa ob vsakem vodnem izviru, ki jih na srečo ni manjkalo. Pri Domu Čemšenik sem dobi sporočilo od kolega, da bo Solčavo zajela nevihta. Res sem na severu kmalu zaslišal grmenje. Vendar se je kolegova vremenska napoved razširila. Na Srednjem vrhu, ki se mi zdi poleg Storžiča najlepša gora v celotnih Kamniško-Savinjskih Alpah, me je dobila močna nevihta. Na vrhu sem na hitro odtisnil žig v dnevnik, ki sem si ga pripravil za prečenje Kamniško-Savinjskih Alp, in naredil fotografijo na novo postavljenega razpela ter nadaljeval proti Malemu Grintovcu.

Nevihta mi je po eni strani ustrezala, saj je ohlajala moje pregreto telo, po drugi strani pa me je prisilila, da sem moral po Bašeljskem vrhu zapustiti načrtovano traso in se spustiti do Koče na Kališču.

Na tem mestu moram pohvaliti markaciste različnih planinskih društev, da so planinske poti na celotni trasi Kamniško-Savinjskih Alp odlično označene s Knafelčevo markacijo in planinskimi tablami ter zavarovane s klini in jeklenicami. Edine težave na celotnem prečenju Kamniško-Savinjskih Alp sem imel na treh mestih, in sicer pri spustu v Ljubno ter pri začetnem in vmesnem vzponu iz Luč proti planini Ravne. V obeh primerih sem zaradi zaraščenosti (poseka in posledično trni, koprive ipd.) izgubil ogromno časa in energije, saj sem moral poseko obkrožiti, da sem prišel nazaj na planinsko pot. Če ne bi bilo poseke, bi jo prečil v manj kot minuti. Posledično imam na rokah in nogah že zaceljene spomine v obliki brazgotin.

Po vstopu v kočo in pozdravu sem opazil, da nisem bil edini, ki je poiskal zatočišče pred nevihto. V kotu je sedela skupinica treh, ki so v angleščini na veliko razpravljali o svojih planinskih doživetjih v slovenskem in tujem gorskem svetu. Naročil sem hrano in pijačo, se preoblekel ter začel urejati nahrbtnik, ki sem ga v ihti pred nevihto v celoti razmetal, da sem našel na dnu vetrovko in nepremočljivo prevleko. Kmalu sem ugotovil, da skupinico sestavljajo domačinka, ki je zelo dobro govorila angleško, in dva tujca. Prislju-

škoval sem in sočustvoval z njo, ko jima je poskušala razložiti avtentično slovensko hrano, kot so ajdovi žganci, v angleščini. Tujca sta nato odšla in ostala sva sama. Domačinka in oskrbnica sta me v angleščini vprašali, ali "delam SPP" in bili presenečeni, ko sem jima odgovoril v slovenščini. Mislili sta namreč, da poznam le nekaj slovenskih besed, saj me zaradi moje temnejše poti velikokrat imajo za tujca. V tistem trenutku me je prešinila misel, ali sta se mogoče počutili kot mladi Prežihov Voranc v črtici *Dobro jutro*, ki se med pašnjo živine ni mogel odločiti, kako pozdraviti mimoidočega. Na koncu ga je pozdravil v nemškem jeziku, mimoidoči pa mu je odzdravil v slovenščini in takrat si je mladi Voranc obljubil, da na slovenskem območju nikoli več ne bo pozdravljal v tujem jeziku. Po kosilu sem se poslovil in v rahlem dežju začel osvajat Storžič ter Tolsti vrh. Moj korak se je zaustavil v Planinskem domu na Kriški gori, kjer sem zaključil tretji dan prečenja Kamniško-Savinjskih Alp. Moram priznati, da sem po zaključenem prečenju Kamniško-Savinjskih Alp redno sodeloval v akciji Naj planinska kočica 2020 in z oddanimi glasovi pripomogel, da je Koča na Kriški gori postala zmagovalka v kategoriji visokogorskih planinskih postojank. Ker sem imel dovolj planinskih obar, mi je oskrbnik ponudil gorenjski krožnik, ki sem ga z veseljem sprejel. Po zelo okusni hrani sem se pripravil za naslednji dan. Ker še nisem bil zaspan, sem si naročil sirove/skutine štruklje, ki jih uvrščam med tri najboljše, kar sem jih kdaj poskusil. Najboljše štruklje sem jedel med dopustom na Krvavcu pri Rozkinih sosedih, pri turistični kmetiji Vižencar na Kriški planini. Bili so podobnega okusa kot tisti, ki jih strežejo v Planinski koči na Kofcah in jih lahko po novem kupite tudi v središču Ljubljane. Zadnji dan prečenja Kamniško-Savinjskih Alp je bil v primerjavi s prejšnjimi krajši glede na opravljene kilometre in višinske metre, ampak izjemno vroč. Po vrhu Dobrče sem se zaustavil v Planinski koči na Dobrči in si privoščil pravi planinski zajtrk ter premišljeval, po kateri smeri naj nadaljujem prečenje Kamniško-Savinjskih Alp. Imel sem dve možnosti.

Večer pod Stolom
Foto Luka Ovčar

Marija Mojca
Peternel

Odločil sem se za spust v Begunje na Gorenjskem. Tukaj sem naredil napako, ki sem jo dojel šele doma. Nadaljevati bi moral proti planini Prevala, saj je tam, pod najlepšo slovensko goro, Begunjsčico, stičišče Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank. Od tam bi se nato moral spustiti v dolino Drage in nadaljevati po poti, ki pelje mimo gradu Kamen do nekdanjega smučišča Krpin.

Po osvojenem hribu s cerkvico sv. Petra nad Begunjami, ki jo opeva v pesmi *Na Gori je pa cerkvica* oziroma *Pri Gorjaku* legenda narodne zabavne glasbe Slavko Avsenik, je sledil zadnji tisočak na samem prečenju Kamniško-Savinjskih Alp, in to je bil Smokuški vrh. Prečenje Kamniško-Savinjskih Alp sem nadaljeval po grebenu Peči (Brezniških Peči), ki ga tudi domačini nepravilno uvrščajo med Karavanke.

Da je bil tisti dan res vroč, sem na zadnjem vrhu grebena Peči, na 863 metrov visokem Malem vrhu, v senci nameril 30 °C. Zato mi ni preostalo nič drugega, kot da sem po spustu z zadnjega vrha s skokom v jezero Završnica zaključil svoje štiridnevno potovanje po Kamniško-Savinjskih Alpah. Sledil je še kratek tek po regionalni cesti mimo Most pri Žirovnici do železniške postaje v Žirovnici.

Na železniški postaji sem med čakanjem na vlak opazoval iz drugih časov zbledelo usmerjevalno planinsko tablo z napisom "Valvazorjev dom 3h" in premišljeval, kako priročno bi bilo, da bi tudi na štajerskem koncu imeli železniško progo, ki bi nas pripeljala do vznožja gora. Z vstopom na vlak sem tako zaključil svoje 240 km dolgo prečenje Kamniško-Savinjskih Alp.

Na poti v realnost sem se z enim očesom že spogledoval z Julijskimi Alpami. Leta 2016 sem prečil slovenske Karavanke, leta 2020 Kamniško-Savinjske Alpe, v bližnji prihodnosti pa sledi prečenje Julijskih Alp. Trasa je okvirno že načrtovana, ampak do takrat me čaka še obilo raziskovanja terena in raznolike literature. ●

Literatura:

- ¹ Fran Kocbek: *Vodnik po kočah Savinjskih Alp*. Goričar & Leskovšek, 1926.
- ² Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*: planinski vodnik. Planinska založba, 1973.
- ³ Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*: planinski vodnik. Planinska založba, 1977.
- ⁴ Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*: planinski vodnik. Planinska založba, 1982.
- ⁵ Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*: planinski vodnik. Planinska založba, 1988.
- ⁶ Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.
- ⁷ Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*: planinski vodnik. Planinska zveza Slovenije, 2004.
- ⁸ Nino Fijačko: S Štajerskega čez Koroško na Gorenjsko Prečenje slovenskih Karavank. *Planinski vestnik* št. 4, 2017, str. 46–49.
- ⁹ Drago Dretnik. Varstvo pred požarom na planinskih kočah (PowerPoint predstavitev). Planinska zveza Slovenije. https://www.pzs.si/javno/gk/Zbor_gospodarjev/2018/Po%C5%BEarna%20varnost%20na%20planinskih%20ko%C4%8Dah%202018.pdf

Varstvo Alp!

Na prvi pogled se naslov prispevka v zgodovinski rubriki morda zdi nekoliko neprimeren, saj gre vendarle za aktualno, če že ne akutno temo sodobnega sveta. V luči podnebnih sprememb je gotovo že vsakomur jasno, da so potrebni premiki v ravnanju in razmišljanju ljudi, tudi sodobnih obiskovalcev gora, sploh če vemo, da so obiski slovenskega vzpetega sveta iz leta v leto množičnejši.

Skrb za naravo in pozivi v tej smeri niso novotarija sodobne družbe. Že v zgodnjih številkah *Planinskega vestnika* najdemo konkretne pozive po obzirnem ravnanju z naravo. Oktobra 1895 je tako zaslediti klic razumnemu turistu, ki naj med drugim ima na umu svoje dolžnosti in naj v planinah ravna tako, da ne uničuje narave. Poziv z naslovom, ki smo si ga za članek izposodili iz *Laibacher Zeitung*, je prav tako izšel leta 1895 pred začetkom turistične sezone. Gre za objavo v osrednjem nemškem časopisu takratnega slovenskega prostora, ki je bil namenjen predvsem meščanom in ga večinoma niso brali na podeželju. A če vemo, da so takratni *turisti* bili večinoma iz vrst meščanstva, ki so za to prostočasno dejavnost imeli poleg zanimanja in časa tudi materialne možnosti, je dopis naslavljal pravo ciljno skupino.

Povod za pisanje so bile vedno pogostejše pripombe članov nemško-avstrijskega planinskega društva o slabem stanju vzpetega sveta, ki so mu botrovali vse številčnejši in neozaveščeni obiskovalci. Množično razbijanje praznih steklenic je povzročilo, da so bili zelo obiskani gorski vrhovi in njihova okolica tlakovani s črepinjami. Podobno je bilo na počivališčih ob poteh, kjer je bilo komaj najti košček tal, ki ni bil preplaten s črepinjami. Društvo je ugotavljalo, da je bil to pogosto tudi razlog poškodb. Zavedali so se, da bodo ob nespremenjenem ravnanju v prihodnje tovrstne poškodbe še pogostejše. Druga težava so bili ostanki *provianta* – hrane: številne prazne pločevinke, ribje konzerve, odpadni papir, jajčne lupine in razni olupki. Z namenom osveščanja je društvo s tem

dopisom še pred začetkom sezone želelo apelirati na vse, ki so se nameravali odpraviti v gore. Obiskovalce gora je pozvalo, naj praznih steklenic ne mečejo v prepad ali razbijajo na skalah, ampak naj jih položijo na za to določena mesta na počivališčih. Od tam jih bodo v dolino odnesli vodniki, ki bodo s tem tudi malce zaslužili. Podobno je veljalo za ostanke hrane in druge odpadke, za katere so obstajala zbirališča v bližini koč.

Današnji bralec lahko v objavljenem pozivu razbere vsaj dve informaciji. Malo manj očiten je podatek o vsebini nahrbtnika takratnih obiskovalcev gora, predvsem kaj so na prelomu stoletja v gorah jedli takratni turisti. Bolj očiten je seveda poziv oziroma nujna prošnja za varstvo narave, ki spominja na današnje tovrstne pozive. Že res, da sodobni gorohodci uporabljajo moderne materiale, ki so lažji kot na primer steklenice, a so naravi prav tako neprijazni. Glede na dejstvo, da je obisk vzpetega sveta danes zelo množičen, je seveda povsem razumljivo, da za odpadke ne morejo več skrbeti vodniki, pač pa je zanje odgovoren vsak posameznik.

Pozivi po varstvu narave so bili tudi redna točka dnevnih redov občnih zborov planinskih društev. Tako je na zboru osrednjega društva v Ljubljani načelnik dr. Tomišek leta 1913 pozdravil akcijo v zvezi z varstvom planinske flore in hkrati obljubil, "da se bode osrednji odbor vsekakor resno bavil s to zadevo in stopil rade volje v stik z muzejskim društvom in z deželno vlado ter deželnim odborom, da se doseže čimprej zakonito varstvo planinske flore, takisto upa, da se v kratkem ustanovi na primernem mestu planinski vrt."

Muzejsko društvo za Slovenijo je za "varstvo prirode" pod vodstvom prof. Seidla leta 1921 sestavilo odlok,

v katerega je privolilo tudi Slovensko planinsko društvo. Društvo je namreč ugotavljalo, da je "varstvo prirode postalo potrebno spričo nesmotrenega puštojenja in uničevanja že pred svetovno vojno". Slabe razvade "in zle posledice, ki pretijo, da oropajo naše lepe pokrajine najznačilnejšega živalskega in rastlinskega nakita, je treba s trdno voljo in z vsemi sredstvi zaježiti in ustaviti. Naše gore, naši gozdovi, naše poljane naj ohranijo kolikor mogoče svoje prirodno lice in naj ne zamro v neme pokrajine."

V ta namen je bilo predlagano zavarovanje nekaterih rastlin, divjačine, ptic ter ureditev ribolova po zgledu drugih držav, na primer Švice. Nadalje je društvo ugotavljalo, da "mnogokateri izletniki brezobzirno trgajo po cvetličnih livadah; pa preden še dospejo domov, pomečejo kar svežnje zvenelih cvetlic proč".

Na ljubljanskem trgu je bilo tako opaziti jerbese cvetlic, izravnanih dostikrat s koreninami; na gorenjskih postajah pa so ponujali šopke očnic (planik), ki so bile mnogokrat izravnane cele iz zemlje. Po naših Alpah se je nabiralo tudi cele koše zdravilnih rastlin s koreninami in koreninami. Zato v Kamniških planinah ni bilo več mogoče najti neke vrste lepih sviščev in podobno se je zgodilo tudi z alpsko možino. Društvo se je balo, da "ako bo šlo to skrunjenje prirode dalje, bodo naše krajine kmalu gole in neme". Kot vidimo, se pozivi za varovanje okolja ne razlikujejo veliko od današnjih. Tako kot danes so tudi takrat trkali na vest obiskovalcev gora. V tem vidimo visoko zavedanje o pomembnosti narave in strah pred popolnim propadom. Naj bo zaključni apel tega članka hkrati prošnja sodobnim obiskovalcem gora, naj odpadke vedno odnesejo s seboj v dolino ter vedno spoštujejo in varujejo naravo. ●

Planika
Foto Oton Naglost

Lidija Honzak

Bejbe

Stari fotri – 2. del

V alpinističnem žargonu osemdesetih smo jim rekli *stari fotri*. Seveda niso bili niti stari in po navadi tudi *fotri* ne. *Stari fotri* so bili izkušeni alpinisti, ki so nam na *ferajnu* velikodušno predajali svoje znanje, da pa bi bili pri tem tudi malo nagrajeni, so vsakič, ko se je začela nova alpinistična šola, prišli pogledat, kakšne *bejbe*, tečajnice so prišle na *ferajn*. Prišli so preverit, če jih bo kakšna prav posebno navdušila in bo kakšna prav posebno navdušena nad njimi. Izbrana tečajnica je seveda dobila več priložnosti za plezanje.

Sem in tja se je pojavila tudi takšna, ki ji za *stare fotre* ni bilo mar. Odločno in samozavestno se je postavila na čelo naveze in zaplezala v smeri, ki so veljale za najtežje. Takšni alpinisti sta bili Mariča¹ in Ana² in o njiju bo tokrat tekla zgodba. Dekleta te vrste sem po navadi narisala z *mašnico* v laseh, da bi poudarila ženstvenost, ki so jim jo nekateri oporekali. Ko sem kot začetnica prišla v Paklenico, z vsem spoštovanjem do tistih, ki plezajo velike smeri, sem na livadi v Anića lukii zagledala skupinico, ki se je drenjala okoli daljnogleda, uperjenega v steno Anića kuka.

Mašnica v laseh je poudarjala ženstvenost samozavestnih plezalk, ki so odločno vodile naveze.
Risba Lidija Honzak in Janez Marinčič

Postavila sem se zraven, da bi videla, kar se je pač dalo videti, ko je prišla zraven ženska s črnimi kitami, kot kakšna šerpani je bila.

Odrinila nas je vstran, se zagrebla za daljnogled in začela vpiti: "Eee, to ti je žensko, to ti je prava ženska, bravo, to, tooo!" Presenečeno sem gledala v to šerpani in Željko³ mi je razložil, da je to Ana Mažar, najboljša splitska alpinistka, ki povsod pelje tudi tečajnike.

"Ampak prvič sem jo pa srečal enkrat, ko jo en tečajnik ni prav dobro varoval ravno, ko se ji je odlomil *grif*," je s prikritim nasmehom povedal Željko.

"Ravno sem priplezal na polico, sedel in začel varovati svojega soplezalca, ko mi je priletela v naročje. Še v mojem naročju se je začela dreti na svojega tečajnika: "Ma kako ti osiguravaš, pala sam čovjeku u krilo!"⁴ In se je smejal in meni se je tudi zdelo smešno.

Njene glasne ovacije, ko je gledala skozi daljnogled, so pripadale Mariči, ki je s soplezalcem ves čas kot prva v navezi plezala težko smer Klin v Anića kuku.

Všeč mi je bila ta Ana in drugi dan sem sramežljivo prišla do nje in ji predlagala, da bi skupaj kaj splezali, nekaj lažjega, kot je na primer Mosoraška, ki ima oceno med 4 in 5. Zdelo se ji je v redu in takoj sva bili zmenjeni.

"Eee, pa mogle bi mi Velebitaša,"⁵ je rekla Ana, ko je videla gnečo pod Mosoraško. Velebitašaaa je izgovorila z dolgo zategnjenim a-jem, ker je Velebitaška precej težja od Mosoraške in ji tako poudarjena izgovorjava da ustrezno veličino. O tem, da kot prva v navezi nisem še nikoli plezala, sem bila raje tiho. Jaz sem bila namreč ena od tistih tečajnic, ki je začela plezati s *starim fotrom*.

Lepo sva zlezli Velebitaško menjaje v vodstvu in od takrat dalje nisem bila več skromna začetnica, ki nosi Janezu⁶ in Bešu⁷ na vrh smeri pir in upa, da bo kmalu prišla na vrsto za plezat. Začela sem plezati z ženskami, ker mi je bilo to izziv, pa tudi bolj zabavno. ●

³ Željko Perko.

⁴ Pa kako varuješ, človeku sem padla v naročje!

⁵ Lahko bi šli Velebitaško (smer).

⁶ Janez Marinčič.

⁷ Zoran Bešlin.

¹ Marija Sabolek Frantar.

² Ana Mažar.

Eno pivo, prosim!

Zabavna zgodba

Lansko vročo septembrsko nedeljo sem slabe volje sopihal proti planinski koči v sredogorju. Ideja za izlet ni bila dobra. S tem nisem mislil na planinsko kočo, temveč svoj cilj. Mar bi jo raje mahnil kam v visokogorje, kjer ni tako vroče, sem godrnjal, ko mi je znoj zalival čelo. Niti najmanjša sapica ni zganila lista na drevju.

Ko sem stopil iz gozda, sem se ozrl proti jugu, kamor se je širil razgled, vendar zaradi sopare v zraku, razen silhuet najbližjih hribov, ni bilo videti ničesar. Nekje iz doline se je oglasilo pridušeno pozvanjanje in kot po čudežu se je tedaj na drugi strani velike jase prikazala odrešilna kočica. V razsušenih ustih sem že okusil grenkobo hladnega piva. Pogojni refleksi, da se človeku kar same pcedijo sline, očitno ne deluje samo v povezavi s hrano.

Debele lesene klopi pred kočico so samevale. Sonce je pripekalo, zato so se verjetno vsi zatekli v notranjost, kjer niso izpostavljeni pripeki.

"Dober dan," sem odrinil težka vrata in vstopil. Prostor je bil popolnoma prazen. Iz zvočnikov v kotih jedilnice je odmevala domača melodija lokalne radijske postaje, za šankom pa je ob pomivalnem koritu stala ženska in pomivala velik kup kozarcev. Na kratko me je ošinila s pogledom in se ponovno posvetila opraviilu.

"Dober dan," sem ponovil pozdrav, na katerega v prvo nisem dobil odgovora. Položil sem roko na šank, da bi jo malce opozoril nase, saj mi kljub izrazu trpljenja, ki ga je zdrava planinska žeja zarisala na moj obraz, ni posečala pozornosti.

"Eno pivo bi prosil. Lahko je laško ali pa union, ni pomembno. Samo da je mrzlo."

Odložila je kozarec, ki ga je ravno splaknila na odcejalnik poleg ostalih, in me pogledala. "Hladno pivo ste

verjetno mislili, ne mrzlo. V hladilniku imamo primer- no ohlajenega, tako kot je po predpisih. Mrzlo pa je pri nas samo pozimi. Če imamo odprto, kajti v glavnem smo pozimi odprti le ob vikendih, kadar je napovedano lepo vreme ..." Pri tem se ni niti nasmehnila niti mi ni pomežiknila, tako da nisem bil prepričan, ali se z menoj šali v maniri dobre oskrbnice planinske kočice, namazane z vsemi žavbami, ali me je zgolj v enem stavku seznanila o pravilni rabi slovenščine in spotoma dala informacijo o odprtosti svojega delovišča.

"Se strinjam, seveda, hladno pivo bo bolj pravilno kot mrzlo," sem popustil, s pogledom išoč tisti hladilnik, v katerem so zložene steklenice, primerno ohlajene in ne mrzle. Samo da me že enkrat odreši teh muk in da bom lahko razmišljal še o čem drugem kot o žeji.

"Kaj pa PCT? Ga imate?" je vprašala s spušenim pogledom, ker se je že lotila pomivanja naslednjih dveh kozarcev.

"Hmmm, ja, seveda," sem prikimal in iz žepa izvlekel telefon. Pogledala me je, kot da sem padel z Marsa in odkimala.

"Pa ne meni! Nejcju ga pokažite. A ga ni zunaj? Rekla sem mu, naj gre malo po dvorišču in okoli klopi. Saj veste, eni mečejo čike po tleh, čeprav imamo tiste lepe *tegelčke* po mizah. Me prav zanima, če kdo od njih vrže čik pod mizo na svojem dvorišču? Prepričana sem, da ne!"

Risba Milan Plužarev

S telefonom v roki sem stal pred šankom in čakal. Oprana kozarca je odložila na odcejalnik.

"Nejc pravite?" sem izdaval, ker je pograbila naslednja dva in se jima posvetila tako temeljito, kakor bi bila del kirurške opreme. Nepopustljivo je prikimala, s pogledom uprtim v pomivalno korito. Ker se je na radiu ravno začel nov uspešen štikelc, je v ritmu zazibala z glavo skupaj s frajtonerico in zvonkim glasom mladih fantov, ki so polni navdušenja prepevali:

*"Natakar'ca mlada,
me pogleda vedno rada,
lepo se mi nasmeje,
z dekoltejem me ogreje..."*

Pogoltnil sem cmok in odšel ven. Iskal sem tistega Nejca, ki naj bi zunaj okoli klopi pobiral čike nekulturnih planincev. Že ko sem prišel, nisem videl nikjer nikogar in tudi zdaj, ko sem se razgledoval naokoli, ni bilo videti presnetega poba, ki jo je očitno pocvirnal, kdo ve kam, da si malo spočije živce od svoje šefice ali mame ali kar koli mu je že predstavljala ženska za šankom. Prav mogoče, da je mama, sem pomislil. Mogoče ji je izginil izpred oči, se potuhnil kje ob robu gozda in zdaj tam na samem vleče svojo cigareto in se smeji, ko me skrit opazuje žejnega in v nemilosti pred njo. Ves jezen sem se zasukal in znova vstopil.

"Ni ga."

"Torej ga nimate? Se mi je kar zdelo," me je pikro pogledala. "Saj, o tem govorim že ves čas. Ljudje pridejo, rečejo ja, molijo mi telefon pred nos, na koncu pa se vse izkaže za navaden blef," je na koncu blefa razpotegnila fffffff, da se ji je od prezira malo pocedila slina.

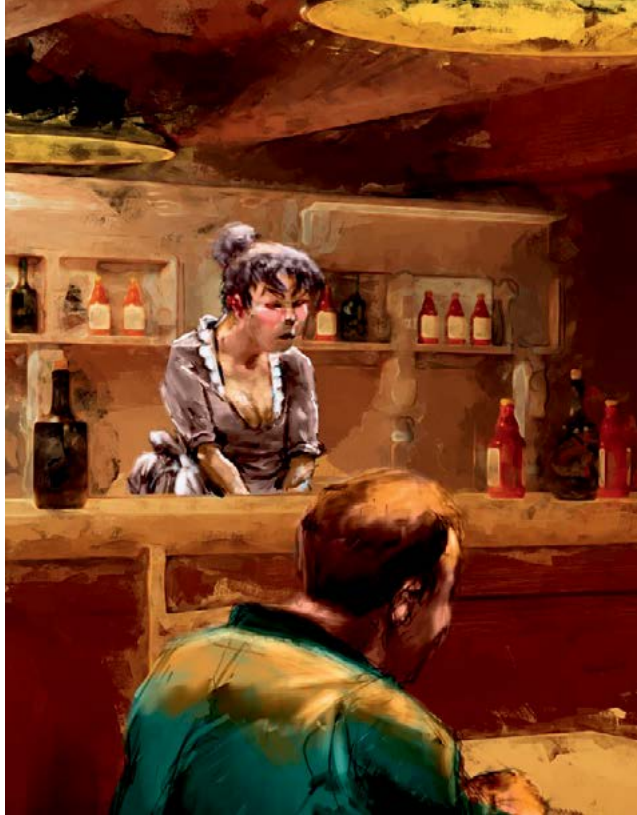
Odkimal sem. "Ne, ne, Nejca ni nikjer. Gledal sem po dvorišču in okoli koč, ni ga!" sem pribil in skušal požreti slino, ki pa je ni bilo. Usta sem imel tako razsušena, da sem razločno čutil, kako imam razmake med zobmi vsaj pol večje, kot sem jih imel doma pred odhodom.

Tedaj je nehala s pomivanjem kozarcev, dvignila obrvi in me prebodla s pogledom.

"Ja, kako ga ni. Kam pa je šel?"

Bil sem vesel, da sem ji uspel pritegniti pozornost, ampak a zdaj naj ugotavljam, kam se je zavlekel tisti mulec? Saj bi ji rekel, naj ga bolj drži pod kontrolo, ne pa mene, ki v resnici imam preklemani PCT, in ne maham za blef s telefonom pred njenimi očmi. Najraje preveri, kaj počne smrkavec takrat, ko se ona ukvarja s pomivanjem kozarcev (šele zdaj me je presunilo, da je pravzaprav čudno, ker ima pred seboj tak kup *gláževine*, če pa ni nikjer nobenega gosta). Ja, lahko bi ji rekel marsikaj, tudi na slepo obtožil mulca, da zdaj sedi skrit na robu jase in uživa v trenutku, ko jaz zaradi njega trpim grozno žejo in psihični pritisk ženske, ki je prej pritiskala nanj. Pa seveda tega nisem rekel, ker potem bi me gotovo vprašala, od kdaj Nejc kadi. Jaz tega ne vem in me tudi nič ne briga, samo ... te preklete žeje naj me odreši!

"No, v redu. A lahko zdaj že dobim tisti *pir*?" sem izdaval slabe volje. Saj sem bil upravičeno, mar ne? Lahko bi bil celo užaljen, vendar žejen nisem zmozel gojiti teatralne užaljenosti.

"Gospod, saj ne rabite biti užaljeni. Jaz sem bila do vas ves čas korektna in to pričakujem od vseh gostov, ki pridejo v našo planinsko kočo." Razkrila je, da ima sposobnost razumevanja neverbalne komunikacije, jaz pa da očitno slabo prikrijem slabo voljo. Nadaljevala je z oštevanjem. "Res, da smo tu malo nad tisoč metri, ampak tisto mantra, da nad tisoč metri ni več greha, si lahko vsak, ki misli biti nesramen, zatakne za klobuk. In to velja za vse, brez izjeme," je stresla z glavo po prostoru, da je zaobjela s pogledom vse prazne mize, in z ihto pograbila dva še neoprana in z detergentom poškopljena kozarca. Spustila je curek vroče vode iz pipe, da je kar špricalo po koritu.

O, mati moja! Saj bi že zdavnaj odšel naprej, vendar vode v nahrbtniku nisem imel, zadnji požirek sem spil pred dobro uro in se tolažil, da mi bo kasneje pivo v koči toliko bolj prijalo. Tu pa, kot da sem se zaletel v zid. Nekaj sem moral ukreniti, sicer bom še umrl od žeje za šankom, kar se menda še nikomur ni zgodilo. In prav jaz naj bi bil v tem prvi? Mislim seveda zaradi žeje, ne zaradi drugih vzrokov, a pri drugih vzrokih ni šlo za to, da jih za šankom niso hoteli postreči. Če pome kot žrtev pride Gorska reševalna služba, bodo moj primer še vsaj naslednjih petdeset let vlačili v svojih zbornikih, da se bodo režali na moj račun. Zato moram biti ponizen in prijazen, pa naj me stane ves ponos, kolikor ga razsušen kot kresilna goba še premorem.

"Gospa, saj nisem užaljen, prav zares da ne. Današnja soparna vročina me je izmozgala in žeja me muči. Ali lahko torej prosim za tisto hladno pivo?" Gledal sem jo milo kot telček, ki ga je krava že tretjič odrinila od vigena.

Pihnila si je lase z orošenega čela, ker jo je segrela vroča voda, s katero je pomivala kozarce.

"Torej. Kje sva ostala? Imate tisti PCT ali nimate? Nihče mi ne jamči, da niste inšpektor in mi ne boste potem,

Risba Milan Plužarev

ko boste pili pivo, tule na šanku napisali kazen zaradi moje prevelike zaupljivosti."

"Imam, imam," sem hitel zagotavljati in ponovno izvlekel telefon ter aktiviral aplikacijo, v kateri se je skrivala moja neponovljiva koda QR. Samo skenirati jo je treba z drugim pametnim telefonom in na njem se bo zeleno narisalo in napisalo, da imam oblastveno potrjeno pravico, da me sme postreči s steklenico hladnega piva. Ali pa kar dvema, ker eden za mojo silno žejo sploh ne bo dovolj. Če bi ga dobil takoj, bi bil zdaj že na poti v dolino, tako pa ... Telefon s kodo sem ji potisnil pred nos. Za hip je obmirovala, potem pa stopila pol koraka nazaj.

"Človek božji," je zavpila začudeno in dvignila roki s kozarcema, od katerih se je odcejala voda, pomešana z mehurčki detergenta. "Mar res ne vidite, da imam samo dve roki in obe do komolcev v vodi? Kako naj spotoma še kode odčitavam? Telefon pa se mi polni zadaj v kuhinji. Rekla sem, da vam bo kodo pogledal Nejc. Po tem pa lahko, zaradi mene, spijete tudi celo *gajbo* piva, če vam *paše*. Saj imamo prenočišča in vi ne bi bili prvi takšen. Toda pravila so pravila ... da se ne ponavljam."

Ker sem že popolnoma obupal, da bom v koči, kjer streže ženska, ki ima samo dve roki, postrežen, sem se odločil oditi, dokler še lahko hodim. Misel, da bi jo prosil, naj mi v steklenico natoči liter vode iz pipe, sem opustil. V korito je tekla vroča voda, v kateri je s svojima edinima rokama pomivala kup kozarcev, ki nikakor ni skopnel. Bogve, koliko kozarcev premore manjša planinska kočica? In koliko šele večja, v kateri se tare planincev, če jih že v tej, v kateri ni nikogar, ne morejo spraviti v red?

Obrnil sem se, da bi odšel brez pozdrava, ko so se odprla vhodna vrata in vstopil je poba okrogle postave, star kakšnih osemnajst let, v majici in kratkih hlačah.

Ker ni imel nahrbtnika in ni bil segret od hoje, mi je bilo takoj jasno, da je Nejc.

"Nejc, preveri, no, pri gospodu PCT, jaz ne utegnem," se je oglasila. Čeprav sem bil že odločen, da protestno zapustim ta kraj mučenja, sem ob misli na pivo hitro pozabil na to in ponovno izvlekel telefon. Poba se je prijel za žepe in preveril, v katerem ima telefon. Izboklina na drugem je s svojo obliko potrdila moje domneve, ampak to, da hodi na skrivaj kadit med tem, ko bi moral pod klopni pobirati čike nemarnih planincev, pač ni moja stvar.

Odčital je kodo, nato zahteval še osebni dokument in glasno potrdil, da izpolnjujem PCT. Ženska je prikimala, zaprla vodo in obrisala svoj edini par mokrih rok v predpasnik ter izginila nekam zadaj. Čez nekaj sekund je zavpila: "Nejc, kje pa je *pir*? Ali ga nisi prinesel iz shrambe?"

Poba se je namrdnil. "Zmanjkalo ga je včeraj. V ponedeljek ga bodo pripeljali."

Ženska se je ponovno prikazala pred šankom. "Gospod, iskreno se vam opravičujem. Včeraj smo imeli v koči praznovanje abrahama (oh bog, če bi vsem sitnarila za PCT, bi verjetno ostali tu do šestdesetletnice). Zato pa imam danes, kot vidite, toliko dela s pomivanjem. Piva nam je zmanjkalo, kot ste slišali fanta. V ponedeljek ga pripeljejo." No, krasno. Mar naj zdaj rezerviram prenočišče in počakam do jutri, ko bo vse drugače, kot je danes?

"Ali bi mogoče ledeni čaj? Teга še imamo. Samo ni bil v hladilniku, zato je verjetno malo sparjen."

Odkimal sem. Tudi če bi bil tisti osladni ledeni čaj hladen, me ne bi mikal. Razočaran sem zamrmral v pozdrav in stopil ven na vrelo sonce. Dolina pod menoj se je še bolj kot prej izgubljala v sparini. Po nekaj minutah, ko je bilo prepozno, mi je padlo na pamet, da bi jo lahko prosil, naj mi natoči vsaj vodo iz pipe. Ker je ravno prenehala s pomivanjem kozarcev. ●

Varovan sestop
z zgornjim
ponesrečencem
Foto Vladimir Habjan

Kolesarska zgodba

Noč pod Kamniškim sedlom

Čez enajst ponoči je, ko se približam ravnici Pri pastirjih. Na sebi imam pol UT-nosil in še nekaj dodatne opreme, ki me kar obremenjuje, zato pri vzpenjanju nisem najbolj hiter in me mladci za menoj že prehitujejo. 23. december je, zame obletnica – pred 14 leti smo vso noč reševali dva alpinista na Grintovcu in se po 40 centimetrih novozapadlega snega in po več plazovih komajda izvlekli. Nekaj, česar zlepa ne pozabiš. Mraz je in popolna tema, le na prostranem snežišču, ki vodi do Kamniškega sedla, se v daljavi vidi nekaj lučk. To je naša prva skupina, ki je že pri ponesrečencu. Pravzaprav pri dveh. Sporočila tistega dne, ki sem ga dobil, še dolgo ne bom pozabil: "Reševanje padlega kolesarja pod Kamrico iz Kamniskega sedla – padel cez Grico" 23. 12. 2017, 18.33.

Decembra, ko je povsod zasneženo, kolesar na Kamniškem sedlu? Saj ne morem verjeti. Pa je bilo točno tako. Kot se je kasneje izkazalo, se je Matevž, s katerim občasno tudi skupaj turno smučamo, pripeljal s kolesom (bolj verjetno hodil ob kolesu) do Kamniškega sedla, se tam malo pomudil in se nato odpeljal dol. Ker pa decembra temperatura hitro pada in sneg zmrzne, prej, ko je prišel gor, pa je bilo verjetno na južni strani še mehko (in bi se morda še dalo peljati?!), ga je odneslo in je odletel čez Gornjo Gričo, to je strmi del pod kočo, po bregu navzdol.

V tistem času sta se naključna pohodnika Bojana in Stane, dva kolega iz turnokolesarskega odseka pri Planinskem društvu Kamnik, vzpenjala na sedlo. Slišala sta nekakšen ropot in kasneje tudi videla sled, a sta mislila da gre za snežni jezik od plazov. Imela sta slabe svetilke, zgoraj pa sta videla dokaj močno luč. Sprva sta mislila, da je to že kočica, a ko sta prišla bližje, sta ugotovila, da gre za kolo, na katerem sveti luč. Stanetu, ki

je tudi načelnik turnokolesarskega odseka, je bilo nemudoma jasno, za koga gre, saj je kolo poznal. Ker je bil teren vedno bolj leden, si je nataknil dereze (cepin je imel v rokah že prej) in se spustil po sledi navzdol, Bojana pa je odhitela navzgor proti koči, med hojo pa pokkicala na 112. Zvezali so jo s predsednikom GRS Kamnik Srečem Podbevškom in mu razložila, da sicer ne ve, kaj se je zgodilo, a da gre gotovo za nesrečo. Dala mu je še Stanetovo številko.

Ta je že prej snel svetilko s kolesa in z njo tekkel navzdol po "špuri", a naletel na strmino, kjer so skoki. Klical je in svetil, videl kapo in nižje pod skoki tudi nekaj temnega. Ob robu skokov se je pomikal na stran in prišel v lažji teren, nižje pa pod stenami spet prečil nazaj do "špure", kjer je kmalu naletel na ponesrečenega Matevža. Ta je bil krvav po glavi, precej zmeden, že malce podhlajen in tudi slečen. Stane ga je zavoroval (zvezal z vrvico na cepin), saj je bil še vedno v strmem svetu in ga poskušal čim bolj obleči (kapa, rokavice, astrofolija). Bil je pri zavesti in je povedal, da je pokkical hčerko in ji rekel, da ne ve, kje je, niti kaj se je zgodilo. Ker je bil kar malce preveč zaspan, ga je Stane bodril in ga s pogovorom poskušal držati budnega, vmes ga je tudi masiral.

¹ Napisano za zbornik gorskega reševanja ob 110-letnici organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji, ki bo pri GRZS izšel v letu 2022. Za potrebe objave so bila spremenjena imena oseb.

Bojana je medtem prišla do koč, kjer je bil vršni del, tudi stopnišče povsem v ledu. V koči je povedala, kaj se je zgodilo in vsi so bili presenečeni, saj so malo prej z Matevžem govorili in mu celo pomahali v slovo, ko se je odpeljal. Vzela je tri odeje, jih naložila v nahrbtnik in prosila za pomoč. Vsem je tudi pojasnila, da je zunaj povsem ledeno in brez derez in cepina ni varno nikamor. Nekateri niso mogli pomagati, ker so bili brez derez in cepina, za pomoč pa se je ponudila planinka Natalija in skupaj s šestimi odejami v nahrbtniku sta se odpravili.

Medtem ko sta Stane in ponesrečeni Matevž čakala na pomoč, je nenadoma kakšna dva metra od njiju nekaj priletelo mimo. Stane se je ustrašil, da je Bojana in je na glas klical njeno ime. Kaj se je zgodilo? Kot je povedala Bojana, sta bili z Natalijo kakih 30 metrov iz koč, ko je tik mimo njiju po trebuhu priletel možakar, ki je očitno v želji po pomoči stopil korak preveč iz koč ter se zapeljal po ledu.

Bojani in Nataliji ni preostalo drugega, kot da sestopita nazaj do Staneta in Matevža. Tam so Matevža ovili v odeje, Stane pa je spet sestopil ter svetil po pobočju. Precej nižje, kakih deset metrov pod Kamrico, to je velik balvan, je naletel na drugega ponesrečenca, ki je bil precej potolčen in krvav. Oskrbel ga je, kolikor je bilo možno in ga tudi oblekel, da je bil sam le v tenki majici. Če je bil zgornji ponesrečenec celo preveč miren, je bil spodnji bistveno glasnejši, najbolj je jamral, da ga zebe. Vreme je postajalo vse slabše, pihal je veter, pojavile so se megle. Stane ga je poskušal prestaviti proti skali v zavetrje, a ni šlo. Z masiranjem ga je grel, kolikor je pač mogel. Čez čas je do njiju prišla tudi Bojana, ki je šla po nove odeje v koči. Skupaj sta v snegu skopala toliko zavetja, da sta ga zavarovala pred vetrom, ulegla sta se ob njega in ga grela ter čakala na pomoč. Kot smo kasneje ocenili, je zgornji ponesrečenec drsel in padal dobrih dvesto metrov, spodnji pa krepko čez 400 metrov.

Vsega tega, ko sem se vzpenjal, še nisem vedel, videl pa sem več lučk v spodnjem delu pobočja in hitel tja. Hoja in plezanje ponoči je nekaj povsem drugega, kot je podnevi. Vse je spremenjeno, včasih se še na znanih poteh loviš. V dolgih letih reševanja ponoči pa se izuriš tudi v tem. Zgodilo se mi je že marsikaj. Enkrat sem se pri avtu na Veliki planini malce preveč zamudil in so mi vse lučke kolegov ušle iz zornega kota. Kje so zdaj? Kam zdaj sredi noči, sem se spraševal. Potem sem ugotovil, da sem zašel v snežno konto in seveda nisem videl nič okoli sebe. Ko sem se izvlekel iz nje, so se v daljavi pokazali kolegi. In sem jih ujel. Težke razmere so tudi pozimi, ko ni snega, a je teren trd. Tako smo trije ponoči čez Najnar štant plezali z derezami na nogah po trdi zemlji, če bi bili brez, tam čez ne bi niti mogli priti. Težko je tudi preiskovanje terena, še posebno, če je zahteven. Tako smo pred časom iskali ponesrečenega pod Skokom, kjer je precej strmo, in ga tudi našli.

Čim sem prišel do ponesrečenega, so mi sneli nosila z ramen in začeli sestavljanje. Kot sem videl, je bil po-

nesrečni že za silo oskrbovan in zavrt v odeje, je pa precej stokal. Razumljivo, ob tako dolgem padcu po ledu je tako to kot bi padal po asfaltu ... Naših fantov je bilo precej ob njem, zato me je vodja skupine poslal na zgornje delovišče. Na hitro sem naredil par posnetkov, ti vedno prav pridejo za arhiv, če ne drugega, si zapišeš uro dogajanja, nataknil dereze in vzel v roke cepin. Na glavo sem posadil sposojeno čelado, kajti ko sem se že odpravil na pot, sem ugotovil, da mi manjka in so mi kolegi dali rezervno. To se mi ne zgodi prav pogosto, a v naglici je vse možno. Še dobro, da je imel nekdo dve pri sebi.

*Pri spodnjem ponesrečencu
Foto Vladimir Habjan*

*Pregled stanja ponesrečenca Pri Pastirjih
Foto Vladimir Habjan*

Na Jermanci sredi noči
Foto Vladimir Habjan

Zapodil sem se v temo in se v četrte ure vzpenjanja približal zgornji skupini. Javil sem se vodji skupine Jaku, ki je razporejal kolege na sidrišča za štafetni spust. Matevža sem na hitro pogledal, pa je bil dokaj miren. Očitno je stoično čakal, da ga odpeljemo. Jaka je dajal ukaze. Pomaknil sem se niže ob spodnje sidrišče in počakal. Kmalu se je začel spust. Izmenično smo spuščali sprva počasi, potem pa vedno hitreje.

Ob spodnjem ponesrečenem smo se za kratko ustavili. Ob njem je bil zdravnik Peter, ki ga je oskrboval. Ko je bil gotov, smo krenili. Ura je bila ena. Razporedili smo se v dve skupini. Nekdo je ugotovil, da nam manjka eno kolo od nosil in poslali smo nekoga ponj do avtov na Jermanci. Saj po snegu sanke dobro drsijo, le nižje, kjer ni snega, ne gre več in jih je treba nositi. Do Pastirjev je šlo dokaj hitro. Tam smo se na kratko ustavili, da je zdravnik ponovno preveril stanje obeh ponesrečenecv. Nato smo zastavili po klancu navzdol. Snega je bilo vedno manj in treba je bilo začeti nošnje. Obe nosili smo imeli dodatno zavarovani na vrveh, da spust ne bi bil prehitel. Kakor se je kdo utrudil, je prišla zamenjava. Nerodno je bilo hoditi z derezami, ker so se nam zapletale v dračje in so nam padale z nog. A drugače ni šlo. Vsake toliko časa je kdo od naših vprašal ponesrečenega, če je v redu in venomer smo slišali enak odgovor: Dobro sem, v redu sem. Pod Klinom je iz doline prišlo kolo, ki smo ga namestili kar stoje. Nekaj zapletov ob tem je bilo, a smo jih uspešno rešili. S kolesom je šlo potem precej lažje. Vedno me impresionira, s kakšnim veseljem ljudje pomagajo, kako se trudijo, kako gredo do svojega maksimuma in včasih še dlje. Lepo je v tej družbi v takih trenutkih, res

čutiš povezanost in enotnost ekipe. Točno vem, da bi tudi meni priskočili na pomoč, če bi jo potreboval.

Ura je bila tri, ko smo z obema nosiloma prispeli na Jermanco, kjer sta že čakala dva rešilca. Pospremili smo oba v notranjost in ju spodbujali. Kar naenkrat je bilo hitenja konec in končno smo se malo sprostili. Ko rešenca prinesemo v zdravniško oskrbo, je našega dela in posredovanja konec, v bistvu nam takrat kar "dol pade". Potem pridejo občutki zadovoljstva. Priznam, da so se mi tu in tam takole v pozni nočni ali zgodnji jutranji uri ob takih trenutkih tudi orosile oči. Tako močna čustva te prevevajo, ko pomagaš.

Po gozdni cesti smo se odpeljali proti Kamniški Bistrici in še naprej do naših prostorov v Kamniku. Ko smo pospravili opremo, smo na hitro analizirali situacijo kot vedno. Kaj je bilo dobro, kaj bi lahko še izboljšali. Potem smo se odpravili k Marjanu Pri Jurju na pozno večerjo, nato pa do naših prostorov, takrat še na Veterini. Odprli smo si vsak svoje pivo in beseda je dala besedo. Kakšna intervencija, smo si bili edini. Kaj takega si težko zamisliš, prava drama. Ko sem naslednjic pogledal na uro, je bilo pol petih! Kar ura in pol je minila v razgovorih. Nič, treba se je bilo odpraviti. Še sreča, da so bili predpraznični dnevi in da zjutraj ni bilo treba v službo ...

Stane je prespal v koči in naslednji dan kolo, ki je bilo še vedno vozno, ob nekaterih ne najbolj prijaznih pogledih planincev, odpeljal v dolino. Oba ponesrečenca sta se izvlekla, Matevž pa se je aprila naslednje leto spet polomil, ko je letel z Brane čez celo steno proti Logarski dolini in po čudežu ta padec tudi preživel. Ampak to je že druga zgodba. ●

Zimsko cvetenje

Tommasinijev prstnik

Z leti vedno manj zahajava v gore, zato pa ne mine dan, da se ne bi povzpela na eno ali dve vzpetini v okolici doma. Razburljivih doživetij je za ščepec manj, je pa zato za veliko žlico več tistih malih odkritij, ki nama polepšajo dan, pohajkovanjem pa dajo vsaj nekaj raziskovalnega pridiha.

Predlansko jesen je žena opazila kak ducat ne- navadno pozno cvetočih tommasinijevih prstnikov. Obdobje rasti se je bližalo koncu, zato so bile rastline bolj klavrnega videza. Blazinice so bile že porumenele, le tu pa tam je ostalo še nekaj zelenih pritličnih listov. Nanje so bili tesno prislonjeni posamezni cvetovi, kot da ti ne bi imeli pecljev. Nekaj popkov je nakazovalo, da bo to posebnost mogoče opazovati vse tja do zime.

Decembra so nizke temperature ugonobile vsak z vodo prepojen del rastline, popki pa so se razpirali le toliko, da je bilo v notranjosti videti popolnoma razvite rumene prašnike. Z novim letom so blazinice pod snegom porjavlele. Zadnji cvetovi so vztrajali vse do začetka februarja. Ponovno so se pojavili v marcu, kar je povsem običajno za nižje ležeča rastišča. Cvetna sezona se je na soncu izpostavljenem kamnitem pobočju končala po prvem daljšem sušnem obdobju. Minulo jesen so bile porumenele blazinice brez okrasja.

Vsako leto nekaj nestrpnih znanilk pomladi začne cveteti že v pozni jeseni in poskuša nekako preživeti zimo. To pa je pravi izziv za male zvončke in črne telohe, ki veljajo za prave mojstre preživetja pri nizkih temperaturah. Redno množično vzcvetijo sredi zime in do pomladi razvijejo obilo plodov z zdravimi semeni. Izzivalke se nič kaj ne menijo za potomstvo, ampak so pripravljene žrtvovati vse za zastavljeni cilj. Tommasinijevi prstniki so pri tem posebneži, ker se zatekajo k zvijačam. Nabriteži se skriti med posušeni- mi pritličnimi listi izogonejo zmrzali. Iz varnega zavetja nastavljajo morilskemu mrazu le trdožive popke na neobičajno kratkih stebelcih. Tudi ta ukana jim ne pomaga precveteti zime. Doslej sva z ženo opazovala le grmiček žanjevca in trobentico, ki jima je to že uspelo.

Na mnoge mikavne in poučne ture se lahko odpravimo kar izpred domačega praga, ne da bi pri tem uporabili avtomobil. Območje gibanja si tako močno omejimo, vendar bomo na to pomanjkljivost kmalu pozabili, ker nam narava na vsakem koraku ponuja številne zanimivosti, le poiskati jih moramo znati. Za morebitno pomanjkanje adrenalina bo prej ali slej poskrbela kakšna zverina, ki nam bo prekrizala pot. Meni gredo kocine pokonci že ob srhljivem rukanju jelenov. ●

Jalovo cvetenje tommasinijevega prstnika v januarju
Foto Ivan Premrl

Magda Šalamon

Pet zakladnic velikega snega

Mati in domovina celo bolj dragoceni kot nebesa

Čas, obdan z jesenskimi barvami, med prosojnimi odprtini krepí moč novih odkritij. Romanje pod tretjo najvišjo goro na Zemlji se preliva v pretakanju življenja. Dotik posebne zgodbe pogorja Kangčendzeng, kar pomeni v tibetanščini "pet zakladnic velikega snega", je prisoten med njenimi petimi vrhovi: Kangčendzengo, Jalung Kangom, Srednjim in Južnim vrhom ter Kangbačenom. Med vsemi himalajskimi velikani je to kraljestvo gora najbolj bogato obloženo s skladi ledu in snega. To je svet z mnogimi ledenimi podori, razpokami, ledenimi odlomi, plazovitimi vesinami in opastmi. Videz posebne, a nevarne lepote se vleče v dolgih verigah daleč proti Indiji, Sikimu in Tibetu.

Pokončnost molčečih vrhov dviga v človeku spoštovanje in zavedanje majhnosti v veličastnem najvišjem gorovju v Nepal, deželi, kjer je v ospredju spoznanje, da sta mati in domovina celo bolj dragoceni kot nebesa. To potrjuje bogata jesenska trgatev suntu¹ in ostalega sadja, že druga žetev riža, ter pogledi pridnih ljudi, ki nosijo v sebi vero in zaupanje. Sončni obrazi sevajo prijaznost blagih potez, njihov svet je kočica z njivo na oni strani reke in še nekaj drobnice. Dovolj za preživetje.

V Katmanduju se vkrcamo na avtobus s sirdarjem Padamom Tamangom in štirimi nosači. Kar osemnajst dni bo trajala pot pod Kangčendzengo in nazaj. Cela dva dneva vožnje po cesti potrebujemo, da dosežemo izhodišče poti. Peljemo se na zahod do Munglinga, stičišča rek Marsiandi in Trisuli. Naprej teče reka Narajani. Tu se cesta obrne na jug in kmalu nato na vzhod do večjega mesta Hetavde. Prečimo reko Bagmati in že se vozimo po ravnici v vlažni pragozdni Teraj, kjer močvirnati travniki, savane in gozdovi pokrivajo osrednji in južni del Nepala. V poznem večeru se ustavimo, svetloba polne lune podari nov

Žetev

Foto Magda Šalamon

¹ Vrsta mandarin v Nepal (op. ur.).

dan, da se lahko v zaspanem jutru peljemo naprej do Sapt Kosija, sedmerorečja velikih rek, ki se stekajo od središča do vzhodnega dela Himalaje. Ta ogromna vodna gmota teče naprej v Ganges.

Svežina jutra nas obda z novim pričakovanjem, avtobus se vzpenja med nasadi banan proti Birtamodu in dolini Ilam, ki se ponša s čajnimi plantažami. Velika nadmorska višina, zelo rodovitna zemlja in idealne klimatske razmere botrujejo pridelavi visoko kvalitetnega čaja. Vzhodno od doline Ilam domuje druga zakladnica čaja, Dardžiling v Indiji.

Pogledi ozelenijo kot vršički čajnih grmičkov, saj v daljavi z južne strani ponuja svoje obrise mogočna Kangčendzenga. Spretni šofer avtobusa nas v temini noči pripelje v Tapledžung. Naslednje jutro odločno začnemo s prvo etapo hoje do Mitlunga v dolini Tamurja. Pokaže se nam pogorje pet- in šesttisočakov Lumba Sumba pred območjem Everesta, kjer izvira reka Arun. Spustimo se za skoraj sedemsto višinskih metrov. Ob poti nas ob božajočem toplen vetru obdajajo v pobočje vkopane terase z rižem in visoki bambusi. Nepalci so predvsem hribovski kmetje, ki morajo prekopati, posejati in namočiti terase, če želijo, da je žetev dobra.

Hoja ob reki Tamur

Gladke, lesene deske nam ponudijo v Mitlungu skromen počitek. Svetloba obdaja korake mimo rodovitnih polj proti Čirvi. Življenje domačinov opa-

zujemo, kot da bi šli na izlet v zgodovino. Ob poti so nasadi kardamoma, ki ga imajo Nepalci večinoma za izvoz. Raste do tri metre visoko, v gozdovih in na jasah z vlažnimi tlemi. Plod kardamomovca vsebuje semena, bogata z eteričnim oljem in ostrimi snovmi. Semena sušijo, pražijo in meljejo. To je tretja najdražja začimba na svetu takoj za žafranom in vanilijo.

Čirva je nenavadna vas, ki čepi med ogromnimi skalnimi bloki. Tukaj se bregovi Tamurja zelo zožijo. Limbuj, najstarejši prebivalci Nepala, so skalno previsno ploščo pred leti uporabljali za obredno plesišče ob polni luni.

Pri Tapetoku prestopimo na drug breg reke in nadaljujemo po utrjeni stezi skozi gozd proti Sekatumu.

Smerokaz Foto Magda Šalamon

Pangpema pod Kangčendzengo
Foto Magda Šalamon

Sence dreves so videti kot šotori v puščavi, ko se dvigamo proti sotočju Gunza Kole in Tamurja. V Sekatumu, v edinem skromnem objektu, se ponovno srečam z nepalskim parom, ki mi je pred leti nudil prenočišče. Takrat sem njunim otrokom prinesla nekaj plišastih igračk. Popijemo *dud ča*, nepalski čaj z mlekom. Topel dan mehča korake in seveda vnaša utrujenost. Zapustimo Tamur in se dvignemo tisoč metrov nad dno soteske Čar Ču. Te strme bregove so poselili Raji, enako stari sorodniki Limbujev. Zemljo obdelujejo s pomočjo ognja, *kukrija* in motike. *Kukri* je nepogrešljivo orodje za obdelavo lesa in za nekatera gospodinjska opravila.

Odpočijemo si v koči v Amdžilesi, ki je opremljena za gostinstvo. Usoda gospodinje, ki bo skoraj zagotovo do konca življenja ujeta v strmini visoko nad divjo reko pod višinskim pragozdom, je ni delala prijazne. Nato se tri dni dvigamo skupaj s sotesko, potem se odpre dežela nepalskih Tibetancev.

Harmonija miru

Strmine s kamnito in preplavljeno potjo niso obzirne do obiskovalcev. Pokončno se dvigajo pod zasnežene vrhove Lapsanga. V harmoniji in miru nas pod mo-

Himali Čunda z družino v Gunzi
Foto Magda Šalamon

Obiranje čaja Foto Magda Šalamon

lilnimi zastavicami pozdravi ravnica pred vasjo Pole. Tu so lepo obdelane njive, ki kažejo, koliko več volje imajo ljudje, ko pridejo iz Tibeta in težjih naravnih pogojev v lažje, čeprav za naše pojme višina tri tisoč metrov ni noben blagoslov. Oblaki so pluli z vetrom in odstirali ter zastirali sonce na poti proti Gunzi. Nad vasjo Pole stopimo v čaroben gozdiček – tamkajšnjim prebivalcem mora biti ta kraj svet. Po jasi vijuga bister potoček, po grmih so obešene molilne zastavice in *kate*, ki izražajo dobrodošlico ob vrnitvi. Ob poti je spomenik žrtvam, ki se niso nikoli več vrnile. Namreč leta 2006 so v Gunzi pri domačinu Himali Čundi, kamor gremo danes mi in ki velja za pomembnega Gunzarja, namestili satelitski telefon. Po otvoritvi se je helikopter z udeleženci med vračanjem nedaleč pod vasjo zaletel v pobočje in vseh dvaindvajset potnikov je bilo mrtvih.

Tik pred Gunzo, že 3400 metrov visoko, je star, zapuščen budistični samostan. Smrti zapisana zgradba brez utripa življenja. Trdne in prostorne hiše, zgrajene iz kamnja in lesa v zadnji, stalno naseljeni vasi Gunzi na naši poti, so estetsko postavljene druga ob drugi. Skozi Gunzo je še v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja vodila trgovska pot v Sikim in Tibet. Potem so se dolinski ledeniki znizali, bočne morene zrušile in po podrtih bregovih jaki niso mogli več hoditi. Trgovine je bilo konec, prav tako občutka za zaslužek in prihodnosti.

V večernem soncu so stroge in veličastne okoliške gore zažarele. Vmes so hladne meglice prekrivale njihova pobočja, ko smo zmagoslavno, a težjega diha vstopili v urejeni lokal Himali Čunde na višini 3800 metrov. Plemeniti spomin na čas, ko sem bila tu s Tonetom na ogledni turi za vodenje njegove zadnje odprave leta 2007, mi je vzbudil dragocene občutke. Preudarno romamo naprej, saj se približujemo meji štiri tisoč višinskih metrov. Naša volja je okrepljena z zaupanjem. Z notranjimi očmi čutimo poglede na slapove, bela pobočja gora, olesenela stebila in lete osamljenih ptic. Prečimo zahtevno pobočje nad reko in se strmo vzpenjamo. V poznem popoldnevu pridemo v vas Kambačen na višini štiri tisoč metrov, kjer se nam pred počitkom prileže večerja v zakurjeni, a precej zadimljeni jedilnici. Zgodnja svetloba nas po mrzli noči prebudi v novo jutro. Opojni zrak z vonjem vstajajočega sonca prodira v naša pljuča, ki že pogrešajo razkošje kisika. V vsej svoji lepoti nas pozdravita vrhova Šarpu in Džanu ali Kumbakar-na s svojim ostrim zahodnim grebenom, kjer so v navpični rožnati granit vdeleni turkizi ledu. V tišini hodimo ob rečici Čar Ču proti Lonaku, vsak v svojem ritmu. Prehodi nad ledeniškim rekami in morenami so neprijazni. Prečimo še podor kamnja z levega brega Prečimo še podor kamnja z levega brega in se zavemo, da je življenje takšno kot nam je dano. In to vedenje nam polni srce ter daje moči, saj se bomo danes dvignili za osemsto višinskih metrov. Tišina objema okoliške vrhove, ki se prepletajo s svojimi, na debelo zasneženimi nagubanimi pobočji. Odlomki

ledu, prave ledene pregrade, visijo nad globino ob naši poti, ko se dvigamo proti Lonaku. Srce razveseli tudi pogled na planike, ko v višinah grozeče zahrumi snežni plaz.

Kamniti menih

Pogled s planine Ramtang na kamnitega meniha nad ledenikom Kangčendzeng je prijazen, saj se odpre ravnica, iz katere se desno kaže ledenik Ramtang pod mogočnim Kangbačenom, visokim le slabih sto metrov manj kot osem tisoč. Tone Škarja je zapisal: "Z vsako odpravo sem Kangčendzengo bolj poznal in privlačila me je prav njena zagonetna narava, neznanke njenih prepadov in grebenov, posebnost njene lege, njen dvig iz tropskih gozdov nad oblake. Noben himalajski velikan nima toliko svoje gmote, dvignjene nad osem tisoč metrov."

Ravnica Lonak je v poletnih mesecih naseljena z živino in pastirji. Tu so revne pastirske barake, kjer je mogoče prenočiti in dobiti topel obrok. Precej utrujeni se namestimo v skromnih zatočiščih, mrz sega do kosti. V tišini, ki nas obdaja, poniknemo s pogledom v okoliške strmine in čutimo skupno tovarštvo. Odmik od okolja, ki daje varnost, kaže, da smo si v takih razmerah vsi enaki, zato je bližina še bolj prijazna. V hladnem večeru se s pašnikov vračajo jaki, mi pa se stiskamo ob peči, ki nas greje s posušeni jakovimi iztrebki. Dobra volja domačinov še bolj ogreje prostor; blagodejno zazveni njihova pesem.

Pozdravi nas sivo svitanje, ko z glavoboli in višinskimi težavami odpiramo oči. Ja, veliko je vsebine za razmislek v teh zaresnih razmerah, ko se začnemo vzpenjati proti baznemu taboru pod Kangčendzeng, to je proti Pangpemi na višini 5100 metrov. Od Lonaka

naprej so pašniki večinoma last *baralov*, modrih ovc. Cele črede se še brezskrbno pasejo po pobočjih. Izločki in odtisi šap kažejo, da imajo tudi snežni leopardi tu dovolj hrane. Ampak naša prizadevanja pri vzponu so odrinila misli na nevarnosti. K spomin-skemu obeležju naših dveh preminulih himalajcev, Andreja Markoviča in Boruta Berganta, nesemo suh aranžma. Zmagoslavje doseženega cilja je bilo za vse globoka izkušnja.

Daleč spredaj nekje so meje, ki jih je treba prestopiti in živeti svoj trenutek v času,

ki prehaja v večnost, iz katere me nostalgичno spremlja glas vodje številnih odprav v Himalajo in alpinista Toneta Škarje. Prav on mi je razkril velik del Himalaje. V knjigi *Kangčendzenga – gora usode* je mogoče prebrati njegove besede: "Z rekami, gozdovi, gibanjem zračnih gmot, ledovjem, z gorami in še najbolj z ljudmi je Himalaja mogočna podoba stvarstva. Dotakne se te, ko najmanj pričakuješ, nepripravljenega te spravi na kolena, iztrga ti dušo in jo dvigne v nedosegljive višine, v istem hipu ti pokaže tvojo lastno moč in ničevost, veličino in nepomembnost, tvojo minljivost na uri večnosti. In zakaj moramo vedno znova po ta spoznanja? Zakaj se ne usidrajo v človeku enkrat za vselej? Kot da so odgovori zakopani v zakladnici himalajskih snegov, pa jih skušamo iztrgati, čeprav nedosegljive."

V zavedanju, da so Slovenci v Himalaji 'osvojili' veliko zahtevnih in veličastnih vrhov, ponosno in hvaležno stopamo nazaj v življenje, toplim vetrovom naproti. Življenje vedno zmaga, ko nas počasi sprejema in spreminja. Himalaja je mogočna kulisa spominov in želja; oblaki molče odgrinjajo nove in nove brezkončnosti nad Petimi zakladnicami velikega snega. ●

Kangbačen
Foto Magda Šalamon

Marija Lesjak

Narava kliče na pomoč

Posvet ob mednarodnem dnevu gora

Komisija za varstvo gorske narave (KVG N) Planinske zveze Slovenije (PZS) je mednarodni dan gora 11. december zelo uspešno in za vse nas koristno obeležila s kakovostnim posvetom. Zaradi ukrepov zaježitve koronavirusa so posvet izzivi, prognoze in rešitve varstva gorske narave v povezavi s podnebnimi spremembami in povečanim obiskom gorskega sveta v obdobju 2021–2030 izvedli na daljavo.

Namen posveta je bil predstaviti in zbrati najširši zbir pogledov komisij in odborov PZS ter zunanjih strokovnjakov na problematiko varstva gorske narave v prihodnjem desetletju, zlasti pridobiti načrt in predloge (operativnih) rešitev posameznih komisij glede na tematiko. Cilj posveta pa je bil na podlagi prispevkov in sklepov oblikovati strategijo, organiziranost ter način delovanja KVG N, predvsem v smeri aktivnejšega sodelovanja z ostalimi organizacijskimi enotami PZS na vseh nivojih njenega delovanja in širše.

Posvet je po pozdravnem govoru predsednika PZS Jožeta Rovana, ki je podal smernice in osvetlil namen srečanja, intenzivno potekal s predavanji devetnajstih udeležencev z različnih področij in bil hkrati obogaten z besedili in slikami dejanskega stanja v gorski naravi. Te najbolj ponazorijo sedanje dogajanje in omogočajo predvidevanja za prihodnost. S predstavitvami so med drugim sodelovali načelnik Gospodarske komisije PZS, najemnik planinske kočice, predsednik Komisije za evropske pešpote v Sloveniji (KEUPS), predstavnik Zavoda RS za varstvo narave (ZRSVN), predstavnik Mednarodne komisije za

varstvo Alp (CIPRA), svoj pogled na obravnavano temo so predstavili tudi urednik kartografije PZS, predstavnik Zavoda za gozdove Slovenije, načelnik Komisije za planinske poti PZS, načelnica Mladinske komisije PZS, načelnik Komisije za turno kolesarstvo PZS, predsednica Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev (SMDO PD) in številni varuhi gorske narave. V razpravi so sodelovali tudi podpredsednika PZS Irena Mrak in Roman Ponebšek ter predsednika PD Nova Gorica in PD Senovo.

Vsebina posveta bo v najkrajšem času izšla v digitalnem zborniku, ki bo odlična osnova za delovanje in oporo v planinskih društvih, kjer delujejo odseki za varstvo gorske narave (VGN). Te odseke sestavljajo usposobljeni gorski stražarji (GS) in z nadgradnjo znanja opremljeni varuhi gorske narave. Najdaljši staž med odbori VGN ima Meddruštveni odbor planinskih društev Dolenjska in Bela krajina, kjer že od vsega začetka neumorno deluje Rozalija Skobe. Njihovo izobraževanje novih GS in varuhov gorske narave poteka pod okriljem Centra biotehnike in turizma Grm Novo mesto. Na posvetu so še posebej poudarili, da veliko planinskih društev še nima to-

*Les za "ozdravitev"
planinske poti proti
Lovrenškim jezerom
na Pohorju
Foto Marija Lesjak*

vrstnih odsekov in da jih bo nujno vzpostaviti. Vsi imamo enako poslanstvo, ki je bilo vrsto let postavljen ob stran, saj je bil njihov glas neslišen. Zdaj ko nam narava že kaže svojo pot v negativno smer, gre zares. Izpostavljeno je bilo, da mora vsebino VGN, pa čeprav le delček, vsebovati tudi vsak planinski pohod. Predlagali so še, da bi bilo pri usposabljanju za vodnika PZS v bodoče med drugim pogoj opravljeno izobraževanje za GS.

Največji uničevalec narave je človek, ki ji s svojim ravnanjem in množičnostjo ter neozaveščenostjo dela največjo škodo. Čas koronavirusa in vedno večjih človekovih potreb po stiku z naravo povzročata, da gore obiskujejo tudi še nevzgojeni obiskovalci, ki se ne zavedajo svojih negativnih vplivov. Tu so še tekmovalnost, nepremišljenost v odločitvah, neodgovornost itd. Treba bo ljudi vzgojiti, da planinske kočice niso hoteli, kjer je možna vsakršna ponudba (tuš, pestrost gostinske ponudbe itd.). Vse to namreč za sabo potegne različne težave, ki pogosto sploh niso rešljive. Tudi naše bližnje Pohorje kliče na pomoč, saj zaradi prikladnosti terena in njegove dostopnosti išče vsakdo svojo zadovoljitev, ki ni vedno prijazna do narave. Premalo se zavedamo vrednosti gozda in njegovih zakladov. Pogled na podobo Slovenije čez petdeset let je šokanten. Gozdovi bodo prekrivali le še koticček ob tromeji z Italijo in Avstrijo ter severni del meje z Avstrijo.

Srce posveta sta bila Dušan Prašnikar, strokovni sodelavec KVG N PZS, in Marijan Denša, načelnik KVG N PZS, ki sta posvet tudi vodila. Zadnji opravlja sočasno še naloge načelnika Odbora VGN pri SMDO PD. V posvet sta vložila ogromno truda in energije, za kar jima gre vsa pohvala in zahvala. Enako velja za vse predavatelje, ki so s svojimi skrbno pripravljenimi predavanji in strokovnim znanjem vsem udeležencem posveta vlili dodatno moč za delo pri našem poslanstvu. Ob tem naj poudarim tudi pripravljenost

strokovnjakov, da stopimo skupaj in sodelujemo na področju varstva narave. To bi moralo postati stalnica na vseh nivojih odločitev pri posegih v naravo na državni in svetovni ravni. Kar imamo, ne bomo imeli nikoli več, če ne bomo na to pazili na vsakem koraku in pri vsaki odločitvi. Gre za naše bogastvo, naše preživetje, a se žal tega premalo zavedamo.

Vsakomur priporočam ogled in seznanitev z vsebino bodočega digitalnega zbornika. Le s skupnimi močmi bomo ohranili, kar se še ohraniti da – za nas in naše zanamce. Pri tem imam pred očmi zelo posrečeno ilustracijo velike okrogle mize, ob kateri sedijo izvrstno naslikani vsi ustvarjalci sedanjega in bodočega ohranjanja narave – od ribičev, lovcev, planincev, kolesarjev, voznikov motornih vozil, nabiralcev zelišč in drugih, ki se bomo primorani dogovoriti o skupni strategiji za obiskovanje narave, da po drugi strani ne bo nihče prikrajšan za svoj delček uživanja njenih lepot. Veliko prijaznega dogovarjanja želim prav vsem! ●

Če pod Ribniško kočico na Pohorju podreš steber z opozorili, je planinska pot za motorna vozila "odprta".

Foto Marija Lesjak

"Bežite, tecite, motokrosisti gredo!"

Na Ramšakovem vrhu v Vinski Gori

Foto Marija Lesjak

Franc Ekar

Iztok Belehar

Osemdesetletnik

Konec leta, 27. decembra 1941, se je v Ljubljani rodil Izток Belehar, družina pa se je po drugi svetovni vojni preselila v Kranj. Starša, mati Danica in oče Anton, sta bila učitelja, oče se je že leta 1947 vključil v Planinsko društvo Kranj. Že pred vojno je bil oče aktiven hribovec in solastnik planinske kočice na Zelenici ter učitelj v Trziču. Imel je znanje, izkušnje in dobro poznavanje planinskega gospodarstva. Kot eno prvih zadolžitev v planinskem društvu je Anton Belehar sprejel oskrbništvu Češke kočice. Tako se je poleti, vsak konec tedna, dokler je bila Češka kočica še "kranjska", vozil s kolesom na Zgornje Jezersko in nato šel peš "na kočico". Kar velikokrat je bil očetov "sopotnik" na kolesu Izток. In tako so se začeli prvi Iztokovi koraki v gore, v okolici Češke kočice. Pri še ne šestih letih je z očetom že stal na vrhu Triglava.

Izток Belehar
Foto Franc Ekar

Izток je kot gimnazijec praktično vsak dan živel za šport, košarko, odbojko, rokomet, atletiko ... Športu se je posvečal z vztrajnostjo, elanom, razvijal je motoriko in dinamiko. Svoje duhovno in športno aktivnost je nadaljeval in utrjeval s študijem, diplomno in specializacijo na Visoki šoli za telesno kulturo. Kot študent je bil tudi trener košarke na Koroškem, v Beljaku in v Nemčiji. Po diplomi se je zaposlil na domači Prešernovi šoli v Kranju in šoli Helene Puhar. Nato pa je bil več kot dvajset let zaposlen na Filozofski fakulteti v Ljubljani kot višji predavatelj telesne kulture.

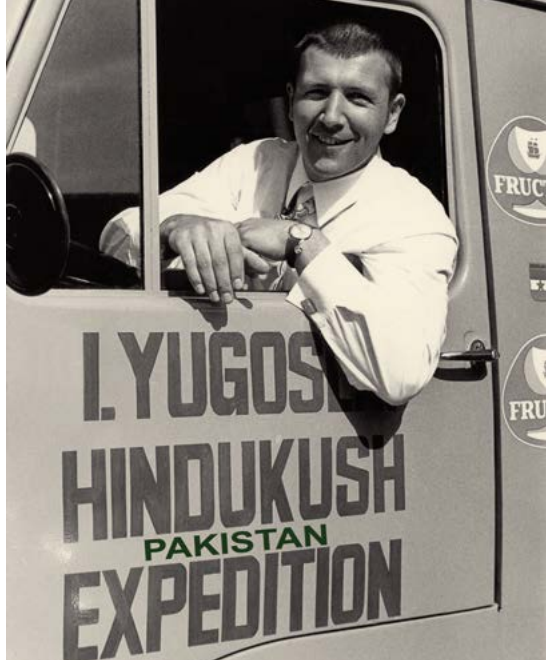
Njegov moto je bil izoblikovati in utrditi se kot atlet, smučar, košarkar in alpinist. Bil je tudi eden najvidnejših smučarskih pedagogov, sodeloval je tudi v državni reprezentanci kot demonstrator. Je prava strokovna smučarska avtoriteta alpskega smučanja. Je soavtor

priročnikov *Spet zavoj k bregu – ne hvala!* (Knjižna zadruga, 1995), *Po Rokovih smučinah* (Agencija za tržišne komunikacije, 1987), strokovnih in poljudnih člankov ...

Da je Izток zašel med vrhunske alpiniste v Alpinističnem odseku Kranj so botrovali v začetku 60-let vse večji uspehi kranjskih alpinistov. V Triglavski severni steni so preplezali simbolni Čopov steber leta 1961, nato se je, kot je zapisal Marjan Keršič - Belač, znašel tudi slovenski alpinizem v mednarodni areni, ko so Kranjčani opravili vzpone zgornjih težavnostnih stopenj leta 1962 v Zahodnih Alpah. Leta 1965 mu je kot prvi kranjski navezi uspelo preplezati Pallavicinijev ledeni ozebnik v Grossglocknerja.

Alpinizem je Iztoka je vse bolj osvajal in ga tudi "zasvojil", pridružil pa se nam je tudi, ko smo nosili deske za gradnjo Prešernove kočice na Stolu. Takrat se ga je "prijel" vzdevek "ta navaden" Belehar, kajti brat Borut je bil zdravnik, ki je tudi preplezal nekaj plezalnih smeri. V rekordnem času je Izток splezal Čopov steber v Steni, Ašenbrenerja v Travniku, Zajedo v Šitah, Rumeni raz v Koglu ... v Zahodnih Alpah je preplezal nekatere prve slovenske ponovitve zahtevnih plezalnih smeri, ravno tako v Dolomitih v skupini Civette. Na alpinističnem taboru Planinske zveze Slovenije na Češki koči je leta 1967 sodeloval in predaval, pomagal je tudi pri gradnji prve helikopterske ploščadi pri Češki koči. Izbrani je bil v prvo odpravo v pakistanski Hindukuš Istor-o-Nal leta 1971. Na tej odpravi je z vso humanostjo in močjo dokazal, da je srčen gorski reševalec, ko je z nadčloveškimi napori pomagal in aktivno sodeloval pri reševanju ponesrečenih na gori. Spet drugič je z vznožja triglavskega ledenika s soplezalcem "prinesel" ponesrečenko čez Prag do vznožja stene, kjer so jo "prevzeli" ravno tam prisotni alpinisti tečajniki in jo prenesli do Aljaževega doma ... Tudi na krvavškem smučišču je nemalokrat opravljal delo dežurnega gorskega reševalca v primeru smučarskih nesreč.

Tudi njega so varovali "bogovi", ko je doživel strašen "smrtni" padec in po "čudežu" vstopil v novo življe-

Leta 1971 je iz Kranja z avtomobili odpotovala alpinistična odprava na 7000 kilometrov dolgo pot do Pakistana, Iztok je bil voznik kamiona. Foto Franc Ekar

Franc Ekar, Tomaž Jamnik in Iztok Belehar na vrhu Prisanka po preplezanem Hudičevem stebru Foto Franc Ekar

nje na izstopu Peternele s smeri v Severni triglavski steni. Rešila ga je moč in prisebnost. Opis te nesreče je zapisan v knjigi Jožeta Miheliča *Vprašaj goro*.

V vsem tem obdobju se je Iztoku, legendi in veteranu slovenskega alpinizma kot tudi veteranu gorskemu reševalcu, nabralo kar nekaj sto preplezanih smeri in

nekaj turnih smučarskih ekstremnih spustov. Vendar pa nikoli ne pozabi obuditi spomina na plezanje z bratoma Tinetom in Jožetom Mihelič, ko so 13. in 14. avgusta 1968 z "bivakom" preplezali Centralno smer v severni steni Vršaca, katerega 1100 metrov visoko vertikalno ostenje spada med velike plezalske "zvezdnice" Posočja. Prav v tej in pod tem ostenjem, kot pravi Iztok, si je zamislil in bi si želel imeti zadnji počitek.

Ob jubileju Iztoku želimo še obilo zdravja, veselja in sreče v družini in med prijatelji, nekdanjimi soplezalci. 📍

Več informacij na alpeadria.si

Mednarodna nagrada za inovativnost, kakovost in odličnost v turizmu

Jakob 2022

Tema 2022:
Inovativna kolesarska doživetja
Prijave na alpe-adria.si

Alpe-Adria

32. sejem za zeleni in aktivni turizem

23.–26. marec 2022 | Gospodarsko razstavišče

VZPOREDNI DOGODEK:

NOVICE IZ VERTIKALE

Konec lanske jeseni je ljubitelje zimskega alpinizma razveselil zgodnji sneg. No, pozneje pravega mraza ni bilo več in tudi snežna odeja se je le počasi debelila. Dobrih razmer za zimske vzpone ni bilo še dolgo v januar. V tednih pred novim letom in po njem so bile v naših gorah preplezane predvsem snežne smeri nižjih naklonin in lažje kopne smeri. V običajno lahkih snežnih grapah je bilo treba stopiti tudi na skalo in poprijeti

Anja Petek
(AK Rinka) v
smeri Parížanka
v Debeli peči
Foto Gregor Kristan

zanjo, tako da so od plezalcev zahtevale nekaj dela več kot običajno. Najzahtevnejši opravljeni smučarski spusti so potekali po smereh, ki ob dobri zasneženosti ravno še spadajo v okvir alpinističnega smučanja, v bolj suhih razmerah pa je bila kakšna izmed njih ravno prav zasoljena za zahtevnejše smučarje. Nekaj za začetek, okušanje, uživanje v zimskih radostih in psihofizično pripravo na morebitne razmere v prihodnje. Na mraz so dolgo čakali predvsem zagrizeni ledni plezalci. Med prvimi zamrznjenimi in preplezanimi slapovi je bil slap **Čedca** oziroma n-ta verzija tega vseskozi spreminjajo-

čega se podora. Podor Čedce so 19. decembra verjetno prvi v tej alpinistični sezoni preplezali Andrej Jež (AK Črna), Anja Petek (AK Rinka), Denis Arnšek, Marko Jelen in Davo Mihev (AK Ravne). Namesto padajočih koščkov ledu in vodnih kapljic, ki pogosto spremljajo ledno plezanje, so plezalcem v tem primeru po čeladah topotali koščki skale. Sledilo je več ponovitev. Lokalni gorski reševalci opozarjajo, da sta območje slapu in širša okolica precej nestabilna. Območje slapu uvrščajo med objektivno zelo nevarna območja, kjer poznavanje lednih razmer ni dovolj. Upoštevat je treba še padajoče kamenje, možnost skalnih odlomov, plazove in še kaj drugega, kar lahko preseneti med vzponom.

Pod Prisojnikom tudi letos led ni razočaral. Možno je bilo plezati v ledu ob upoštevanju, da v njem ne bomo sami. Znani so vzponi v **Desnem slapu** (WI4, 150 m) in okoliških lednih tvorbah. V dolini Beloških jezer je zamrznil **Damoklejev meč** (IV/5, 250 m). Prvi letošnji znani vzpon v slapu sta opravila Tine Cuder in Florian Erlach, ki sta konec decembra preplezala **Božično varianto** (IV/5). Varianta poteka po lednem traku levo od originalne linije. Prva sta jo preplezala Tine Cuder in Tina Korinšek leta 2016, pozneje je bila večkrat ponovljena. Originalna linija Damoklejevega meča je bila še sredi januarja zaradi pomanjkanja ledu zelo zahtevna. Ponovilo jo je več navez. Sredi januarja so bili preplezani še **Kiks** (WI4, 55 m), **Slap na Klemenči jami** (WI2/3, 130 m), **Avtocesta** (WI2, 100 m), **Palenk** (WI3, 100 m) in **Slap pod Sušico** (WI4, 150 m) v Logarski dolini.

V skali so se cepini večkrat iskrili v smeri **ZZ** (IV+/II-III, 125 m) v Mali Raduhi. Delno je bila preplezana **Parížanka** (VI+/IV-VI, 300 m) v Debeli peči. V njej sta plezala Gregor Kristan (AO Cerkno) in Anja Petek (AK Rinka). Dan sta začela pozno, zato sta se raztežaj pod Severozahodnim razom obrnila. Detajl smeri sta ocenila z zimsko M7, preostale raztežaje pa med M6 in M6+. V Ojstrici je bila preplezana **Leva smer** (IV+, III, II, 300 m). Nad Zelenico in Vršičem je bilo kot vedno največ dogajanja, le

Prvenstvena *Los Facenderos* v severni steni Srednjega Vršiča
Foto Enrico Mosetti

izbira s snegom zalitih smeri ni bila tako velika kot običajno.

Edini prvenstveni vzpon v naših gorah sta opravila italijanska plezalca v severni steni Srednjega vršiča, enega izmed sosedov Visokega Kanina. Enrico Mosetti in Davide Limongi sta preplezala prvenstveno **Los Fascenderos** (M5, 90°/65–80°, 230 m), ki poteka večinoma po snegu in ledu, skalni odsek sta preplezala v tretjem raztežaju.

Kot rečeno, so bili opravljeni smučarski spusti večinoma na mejnem območju med turnim in alpinističnim smučanjem. Znani so spusti po kombinaciji **Centralne grape** in **Desnega rebra** v Begunjščici, severni steni **Vajneža**, direktni va-

rianti **Široke riže** v Stolu, pobočjih **Vrtaškega slemena** nad Vrati in **Grapi med Palcem in Zelenjakom**. V Viševniku je bila presmučana **Zahodna grapa**, v Ablanci **Gamsova grapa**. Večkrat je bilo presmučano **vzhodno pobočje** Prestreljenika. Na začetku januarja je v **Jalovčevem ozebniku** ležal pršič, posledično je bilo kmalu po prvih spletnih objavah v njem ogromno obiskovalcev. V Malem Jalovcu je bila obiskana **Grapa na SZ-greben**. Nad Belopeškimi jezери je bila presmučana **Grapa ob Gamsovem robu**. Z najvišje točke, kjer je običajno začetek, ni bilo mogoče začeti smučanja. V Zajzeri so bili večkrat presmučani **Žleb Hude police** in žlebova s **Škrbine prednje** in **zadnje Špranje**.

Novice je pripravil
Mitja Filipič.

Leto se še ni dobro začelo, pa ima slovenski 9a klub že novega člana. Matjaž Zorko je uspel v osapski luknji splezati previsno Halupco 1979, Bečanov projekt, ki ga je prvi splezal Matej Sova. Ker je bila luknja dovolj suha, je Zorko dodal še bližnji Helihopter v pošast 8c. Domen Škofic se medtem mudi v Španiji, kjer je uspel povezati nekoliko lažji Pati Noso 8c+ v Siurani. Naš vzpon lanskega leta pa je uspel Jerneju Krudru v Valle Bavoni. Jernej je po napornem poizkušanju in v težkih razmerah splezal bolder La Rustica 8C.

Super Adam

Drugod je covid že pošteno načel živce najboljšim plezalcem. Potem ko so znižali oceno smeri Erebor na 9b in užalostili Stefana Ghisolfija in Lauro Rogora, se je konec leta zgodil pravi festival zbivanja in previdnega ocenjevanja težkih smeri. V akciji so bili ta čas verjetno najboljši plezalci na planetu. Tako je Ghisolfi preplezal novo, težjo varianto Ereborja, Lonely Mountain, a jo previdno ocenil z 9b. Še dobro. Adam Ondra jo je ekspresno ponovil in se z oceno strinjal. Potem je dokončal nekaj svojih projektovna češkem Moravskem krasu. Najprej je povezal gibe v Kout Pikle in jo ocenil z 9a+, čeprav se mu zdi verjetno težja. Tej je sledil Taurus na istem območju, ki se začne s Fb 8C+ bolderjem in nadaljuje z 8b plezanjem. Adam ga je ocenil z 9b. V Siurani je nato na pogled splezal še Palindrom 8c. Adam ima zdaj na pogled splezanih že skoraj 100 takšnih ali težjih smeri, najbližji zasledovalec pa 11.

Še iz Siurane

Siurana je bila konec leta glavno središče dogajanja, natančneje sektor La Capella. Tam je lani angleški plezalec Will Bosi ustvaril nekaj novih linij, med drugim tudi svojo prvo 9b+. Ne za dolgo, kot

bomo videli. Prvi je na sceno prišel Nemeč Alex Megos in po hitrem postopku splezal La Capello 9b, Furio de Jabali 9b in King Capella 9b+. Sumljivo hitro, čeprav ocen ni želel komentirati. Jih pa je Avstrijec Jakob Schubert, ki je prišel za njim; še hitreje je ponovil vse tri naštete smeri, jih zbil za eno oceno in dodal *flash* vzpon v Jungle Speed 8c+/9a, nato pa je skočil še v Arco in ponovil najbolj "vročo" smer de-cembra, Erebor.

Zbirka 9a

Pri dekletih je dogajanje bolj mirno, vendar nekdanja uspešna tekmovalka Anak Verhoeven uspešno zbira 9a-je. Na svoj seznam je dodala Joe Cita v Oliani in Escalata-masters v Perlesu. Zadnjega je najprej *splezala* s ščitniki za kolena, potem pa se ji je zdelo, da bi šlo tudi brez in je isti dan vzpon ponovila še enkrat.

Balvani

Pri bolderiranju se je očitno ocena Fb 8C+ ustalila in ni več tako bogokletna kot včasih, ko so jih nižali kot po tekočem traku. Samo na Japonskem sta mladi Kazuma Ise s Hal-lucination in Rjuiči Murai s Floatin *splezala* kar dve. Eden bolj priljubljenih problemov s to oceno je v Valle Bavona in je sedeča verzija bolderja Off the Wagon. Drug za drugim sta ga premagala Sergej Topiško in Yannick Flohe. Zdaj se že govori, da morda ni tako težek.

Poč pod viaduktom

Za konec pa še malo bolj nenavaden vzpon iz Anglije. Pete Whitaker in Tom Randall, specialista za plezanje počí, ki delujeta pod imenom Wideboyz, sta pod avtocestnim viaduktom *splezala* 750-metrsko poč in jo poimenovala The Great Rift. Za podvig sta porabila štiri dni, spala sta v *portaledgih* pod avtocesto in raztežaje zaključevala, ko sta pač postala utrujena. Tako se jih je nabralo čez 60, težki pa so tja do 8a+. Seveda je zadeva popolnoma bizarna, ampak če smo "kupili" trboveljski dimnik, lahko pa tudi to.

*Novice je pripravil
Jurij Ravnik.*

LITERATURA

Guhl Wolfram: Soča – Isonzo. Juwel zwischen Alpen, Karst und Adria. Styria Verlag, Wien – Graz 2020. 223 str., 25,00 EUR.

Vedno znova se razveselim, ko mi pride v roke kaka knjiga tujega avtorja, v kateri opisuje naš gorski svet. Najpogosteje so to izbirni gorniški ali gorniško-turistični vodniki z nemškega govornega območja. V Nemčiji take knjige izdajata predvsem založbi Bruckmann in Rother iz Münchna, v Avstriji pa Styria Verlag iz Gradca. Avtor ličnega pohodniškega vodnika Wolfram Guhl, ki dela na Bavarskem geološkem zavodu v Münchnu, je odličen poznavalec Posočja, in kar bralca še posebej navduši, izkaže se kot pravi zaljubljenec v naš gorski svet okoli Soče, ki jo označi kot "najlepšo, smaragdno zeleno in divje romantično evropsko reko, dragulj med Alpami, Krasom in Jadranom".

Guhl je prvič prišel v Posočje sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja in od takrat redno obiskuje ta prelepi konec naše dežele. V vodniku, ki je namenjen predvsem planinskim pohodnikom, je opisanih 34 izletov, ki v Zgornjem Posočju potekajo po hribovitem svetu, v ravninskem delu, kjer Soča postane Isonzo, pa nas avtor popelje skozi kraje, kot so Nova Gorica in italijanska Gorica, Gradež in Oglej (Aquilaia), večinoma kar s kolesom. Izbor tur v visokogorju je na prvi pogled nekoliko nenavaden in svojevrsten, saj avtor išče manj znane cilje, ki so izredno zanimivi in

vredni obiska. Od Julijskih dvatisočakov opiše le vzpone na Mangart, Krn in Stenar iz Zadnjice (?!), v sredogorju na Sabotin, Sveto Goro in Škabrijel. Pri večini tur gre za pohodništvo po dolinah, prečenja po pobočjih, obiske zgodovinsko pomembnih lokacij, ogleda slapov na pritokih Soče, jezer v njeni okolici in njenih slikovitih korit; vse to po večinoma nezahtevnih, dobro označenih planinskih poteh.

V vodniku so močno poudarjeni zgodovinski dogodki na tem območju, že v samem začetku vodnika je podana zgodovinska časovnica od ustanovitve Ogleja leta 181 pr. n. št. do današnjih dni. Posebej so seveda poudarjeni dogodki iz 1. svetovne vojne, ko je bila soška fronta eno pomembnejših bojišč. Zgodovinska dejstva so prikazana zelo natančno in objektivno, brez vsakega političnega "navijaštva", tako značilnega za številne sodobne "zgodovinarje". Seveda so v vodniku opisani pristopi do pomembnih krajev iz tistih časov, kot je npr. cerkva na Javorci, zgodovinsko ozadje soške fronte pa nas skoraj vedno spremlja na številnih opisanih pohodih.

Avtor, ki je po poklicu geolog, pri opisih večkrat nameni nekaj besed geološkimi značilnostim območja, očitno pa je tudi velik ljubitelj planinske flore in favne. Tako npr. na celih dveh straneh knjige opiše, kako jim je uspelo rešiti in ohraniti slovito soško postrv. Guhl se na številnih mestih v knjigi zavzema za ohranitev naravne dediščine, posebej omeni in pohvali naravovarstveno zavest prebivalstva, ki mu je že v petdesetih letih prejšnjega stoletja uspelo z enotnim in ostrim nastopom preprečiti gradnjo velikega akumulacijskega jezera med Bovcem in Kobaridom, norim projektom, ki bi povsem uničil našo lepoto.

Opis vsakega pohoda se začne s kratkim uvodom, ki mu sledi zelo natančen opis poti, pri čemer so imena toponimov napisana s krepko pisavo, tako da takoj pritegnejo oči. Slovenski toponimi so zapisani brezhibno. Zanimivo je, da se nemškim imenom dosledno izogiba (npr. Flitsch za Bovec, Karfreit za Kobarid), italijanske pa uporablja zgolj na italijanskem državnem ozemlju. Na

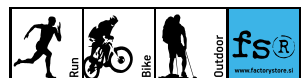

POVSEM NOVI **STRATOS**

www.factorystore.si

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital, Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan, Amfibija

koncu vsakega opisa je še krajši tehnični del, kjer navede splošne značilnosti pohoda, njegovo zahtevnost in priporočeno opremo, višinsko razliko, čas hoje, kočje ob poti in najboljši letni čas za turo.

Vsako poglavje spremlja tudi ličen reliefni zemljevid in več fotografij, ki jih je posnel avtor sam. Tu bi lahko našli edino zamero v vodniku, saj nekatere fotografije niso ravno tehnično brezhibne. Toda ta nepomembna malenkost nikakor ne zmanjšuje odličnosti celotnega vtisa, ki ga ta tematski pohodniški vodnik naredi na bralca.

Andrej Mašera

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Osemnajsta seja Upravnega odbora (UO) PZS je bila 27. januarja, potekala je na spletni aplikaciji Zoom. Med točkami dnevnega reda so bili sprejemanje podrobnega vsebinskega in finančnega načrta PZS za letošnje leto, informacija o članarini v letu 2021, včlanitev novih društev v PZS in sodelovanje s Slovenskim gorniškim klubom Skala.

Odbor in Planinec. Slepi in slabovidni planinci, ki osvajajo Slovensko planinsko pot, so se na kočah že večkrat srečali z akcijo Gluhi strežejo v planinskih kočah in so predlagali,

da bi se tudi sami naučili slovenskega znakovnega jezika (SZJ), da bi lahko hrano in pijačo naročali s kretnjami. Ideja je padla na plodna tla, tako je tečaj SZJ, ki ga je vodila Slovenka leta 2020 Natalija Spark za slepe, potekal 2. februarja.

Vodniška komisija je na zboru predstavnikov vodniških odsekov 11. decembra v Ljubljani predstavila nova pravilnika VK s spremembami programov usposabljanj. Oba pravilnika, Pravilnik o organiziranosti VPZS in Pravilnik vodnikov PZS, sta bila sprejeta. Na zboru so potrdili program dela in finančni načrt VK PZS za leto 2022, podana je bila tudi pobuda, da bi bil ponovno javno objavljen seznam vodnikov PZS kot nekdanj. Načelnik VK Franc Gričar je ob prisotnosti predsednika PZS Jožeta Rovana podelil najvišje priznanje častni vodnik PZS, ki so ga prejeli Marjan Golja (PD Gornja Radgona), Darij Kenda (PD Tolmin), Jožko Kodermac (PD Kobarid), Tonček Mlinarič (PD Gornja Radgona), Roman Močnik (PD Črna na Koroškem), Jože Sedevčič (PD Nova Gorica), Martin Šolar (PD Bohinjska Bistrica) in Lidija Vončina (PD Nova Gorica). Namestnik načelnika VK, inštruktor planinske vzgoje in predsednik PD Fram Jožef Bobovnik je bil gost Radia Slovenija; poudaril je, da so organizirane in strokovno vodene ture najboljše zagotovilo za varnejše obiskovanje gorskega sveta, prav tako pa izpostavil pomembnost pridobivanja različnega gorniškega znanja, postopnosti in izkušenj.

Gospodarska komisija (GK). PD Nova Gorica išče osebje za delo v njihovih planinskih kočah v Lepeni, pri Krnskem jezeru in na Krnu. PD Dovje - Mojstrana razpisuje več mest za delo v Aljaževem domu v Vratih. Rok prijav za oba razpisa je 28. februar. PD Podbrdo išče oskrbniški par za oskrbovanje Doma Zorka Jelinčiča na Črni prsti, PD Paloma Sladki vrh pa najemnika ali oskrbnika Ribniške kočje na Pohorju. Rok za oddajo vlog za Črno prst in Ribniško kočjo je 31. marec. PD Radovljica je objavilo razpis za delovno mesto oskrbnika Roblekovega doma na Begunjščici, PD Žirovnica za oskrbnika Doma pri izviri Završnice, oskrbnik Planinskega doma na Kalu pa je iskal dodatni par pridnih rok za pomoč pri strežbi.

Komisija za planinske poti (KPP) je 139 planinskim društvom, skrbnikom planinskih poti, ki so izpolnjevali zakonske pogoje in so oddali poročilo o vzdrževanju planinskih poti za leto 2021, skladno s finančnim načrtom razdelila 20.000 evrov sredstev v obliki donacije.

KPP je razpisala usposabljanja za markaciste kategorije A, nadaljevalni tečaj za markacista kategorije B in obnovitvena usposabljanja. Rok prijav za vse je 28. februar.

V tokratni predstavitvi dela pohodniške poti *Alpe Adria*, ki povezuje avstrijsko Koroško, Slovenijo in Furlanijo-Julijsko krajino, so opisali pot iz Kranjske Gore prek Vršiča v Trento. CIPRA International je v sodelovanju s fundacijo Vaude Sport Albrecht von Dewitz ob 20. rojstnem dnevu poti *Via Alpina*, mednarodne pohodniške poti čez Alpe, podelila osem pohodniških štipendij.

Komisija za varstvo gorske narave je v januarju in začetku februarja pripravila sklop zanimivih spletnih naravovarstvenih predavanj, na katerih so predstavili seminarske naloge varuhinj in varuhov gorske narave generacije 2021.

Komisija za alpinizem (KA)

14. januarja je odšla na pot Alpinistična odprava Patagonija 2022, ki jo sestavljajo Luka Krajnc in Luka Lindič (oba AO PD Celje Matica), Blaž Karner in Gregor Šegel (oba AO PD Ljubljana - Matica) ter Krištof Freljih in Andraž Šparovec (oba AO PD

Prejemniki priznanja častni vodnik PZS za leto 2021 z načelnikom VK Francem Gričarjem (levo) in predsednikom PZS Jožetom Rovanom (za prejemniki)
Foto Matej Ogorevc

Radovljica). Vračajo se predvidoma 13. februarja.

Do 12. januarja je bil čas za registracijo odsekov, klubov pri KA, do 11. februarja pa čas za registracijo športnikov v športni panogi planinstvo-alpinizem. KA je objavila tudi razpis za akcije v letu 2022.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je obvestila mlade registrirane športnike od dopolnjenega 12. do dopolnjenega 13. leta starosti o možnosti brezplačnega preventivnega zdravstvenega pregleda.

KŠP je objavila razpis za organizacijo tekmovanj državnega prvenstva v športnem plezanju za sezono 2022, in sicer v težavnosti, balvanih in histrostri. Objavili so tudi razpis za vodjo programov usposabljanja KŠP za obdobje med letoma 2022 in 2025.

Do 28. februarja poteka registracija klubov in odsekov pri KŠP za leto 2022. Pravico do nje imajo vsa društva oz. odseki, ki so v letu 2021 gojili športno plezanje (organizacija začetnih/nadaljevalnih tečajev, udeležba na tekmovanjih, prirejanje

tekmovanj, organizacija tedenske vadbe, urejanje plezališč, udeležba na akcijah KŠP ipd.) ali pa imajo namen to storiti v letu 2022 in so člani PZS. Leto 2022 je prineslo spremembe v slovenski paraplezalni reprezentanci, ki jo je od ustanovitve po šestih letih uspešnega vodenja Jurija Ravnika iz njegovih rok prevzel paraplezalec Gregor Selak. Reprezentanca je pod vodstvom novega selektorja in trenerja 12. januarja že začela treninge, v roku dveh tednov pa pričakujejo tudi koledar mednarodnih tekem v letošnji sezoni.

Najpomembnejša mednarodna tekma na slovenskih tleh bo gotovo članska tekma svetovnega pokala v težavnosti 2. in 3. septembra v Kopru, kamor se je preselila iz Kranja, kjer je bilo med letoma 1996 in 2021 nanizanih 25 tekmovanj.

Komisija za gorske športe (KGŠ) Na Zelenici je 26. decembra potekala druga tekma slovenskega pokala v turnem smučanju – tekma v vzponu. Organiziralo jo je Društvo za razvoj turnega smučanja. Naj-

hitrejši je cilj dosegel naš odlični Luka Kovačič, drugo mesto je osvojil Klemen Španring, tretje pa Maj Pritržnik. V enotni ženski kategoriji je tekmovalo šestnajst tekmovalk; najhitrejša je bila Karmen Klančnik Pobežin, drugo mesto je zasedla Špela Zupan, tretje pa Ana Čufer. Član slovenske turnosmučarske reprezentance Luka Kovačič se je 15. in 16. januarja v Comapedrosi v Andori udeležil druge tekme svetovnega pokala 2022, kjer je na posamični preizkušnji dosegel 35., na tekmi v vzponu pa 18. mesto. Tekma mu daje še dodatno motivacijo za trening pred evropskim prvenstvom, ki tekmovalce v turnem smučanju čaka med 9. in 13. februarjem v Španiji.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je objavila razpis za registracijo turnokolesarskih odsekov in klubov ter razpis za registracijo turnokolesarskih vodnikov, oboje za leto 2022.

Preventiva. PZS je opozarjala na previdnost pri izbiri opreme, obutve in oblačil, na upoštevanje vremena, stopnje nevarnosti proženja snežnih

Novosti

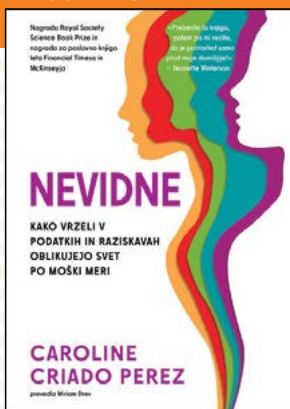
založba UMco

Uspešnici

Caroline Criado Perez

NEVIDNE

Kako vrzeli v podatkih in raziskavah oblikujejo svet po moški meri

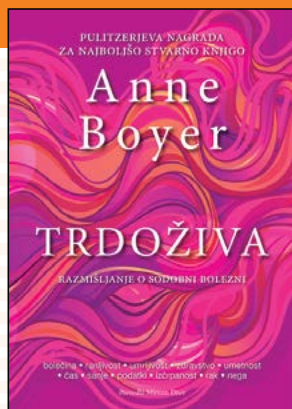
»Najvišje police na omarah so še vedno narejene tako, da jih lahko doseže moški, ne pa povprečno velika ženska.«

– Irena Štaudohar, publicistka in avtorica uspešnice Kaj hoče ženska?

Anne Boyer

TRDOŽIVA

Razmišljanje o sodobni bolezni

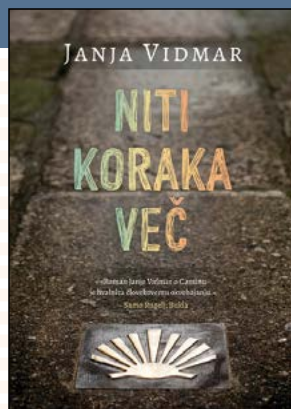

Pulitzerjeva nagrada za najboljšo stvarno knjigo.

Izviren in presunljiv spominski zapis o preživetju ter filozofska počastitev življenja, likovne umetnosti in književnosti ob soočenju s težko boleznijo.

Janja Vidmar

NITI KORAKA VEČ

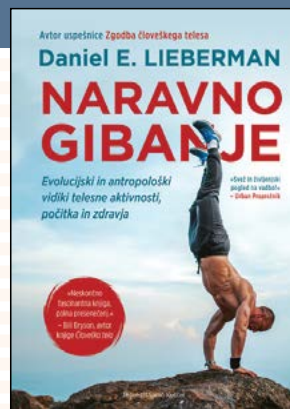

Roman o Caminu prjubljene slovenske pisateljice je hvalnica človeškemu osvobajanju.

»Branje te knjige je enako hoji. Hodimo, da bi svoje življenje videli z razdalje.« – Saša Pavček

Daniel E. Lieberman

NARAVNO GIBANJE

Nova knjiga avtorja uspešnice *Zgodba človeškega telesa*.

»Briljantna in poučna knjiga, ki razbije mnoge mite – Lieberman bo povsem spremenil način, na katerega razmišljate o svojem telesu.« – Alice Roberts

- V spletni knjigarni bukla.si je poleg knjig založbe UMco na voljo več kot 2000 izbranih knjižnih novosti in uspešnic drugih založb.
- Za ugodnejši nakup pobrsajte po naših akcijah in si izberite knjige po svojem okusu.

knjigarna www.bukla.si UMco

Naročila: na spletni strani www.bukla.si • po telefonu 01/520 18 39 • po e-pošti knjigarna@umco.si

plazov, na potrebno znanje uporabe zimske tehnične in zaščitne opreme ter na podobne vsebine zimskega gorništv. Sodelovali so v več radijskih oddajah.

Člani Službe za varstvo pred snežnimi plazovi Zelenica-Tržič in Zavod za varstvo pred snežnimi plazovi (ZVSP) so 10. januarja za vedno izklopili semafor prikaza trenutne stopnje nevarnosti snežnih plazov na območju Občine Tržič in Zelenice, ki je postavljen na Ljubelju. Namesto semaforja so poleg parkomata na Ljubelju namestili informacijski portal za obiskovalce gora, na katerem se bodo lahko seznanili s trenutnimi razmerami in nevarnostmi snežnih plazov, na televizorju pa so prikazane tudi slike vremenskih kamer z območja Zelenice.

Misija Triglavski ledenik v Peking je zasnovana kot ogliščno nevtralen projekt z dolgoročnim pozitivnim učinkom na okolje. Pivovarna Laško Union in Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS) bosta za vsak kilometer potovanja vzorčnega ledu s Triglavskega ledenika, poimenovanega Toli, na Kitajsko posadili eno drevo. Na uradni spletni strani projekta (<https://ledenikolympic.si/olimpijski-korak>) so zbrani predlogi, kako lahko vsak posameznik prispeva k zniževanju ogljičnega odtisa. Z vsakim prenosom brošure, kjer je opisan olimpijski izziv z razlago, kako lahko v vsakdanjem življenju delujemo bolj trajnostno, naredimo en olimpijski korak. Do zdaj je projekt zabeležil več kot 1300 korakov, medtem ko je cilj kampanje v sodelovanju s partnerji zbrati vsaj 20.000 korakov. Sodeluj in prispevaj tudi ti.

PZS je pozvala k sodelovanju v evropskem projektu *EU Erasmus+ Athletes as Entrepreneurs – AtLAS*, ki pri športnikih spodbuja podjetništvo, saj nekateri želijo svojo drugo kariero graditi v smeri razvoja svoje podjetniške ideje.

Po lanskim okrnjenim koronskim izvedbi bo letošnji 16. Festival gorniškega filma med 14. in 19. februarjem spet razprl krila na stalnih prizoriščih v Ljubljani, Domžalah, Radovljici in Celju. Ljubitelji gora čaka 28 filmov, tri predavanja in dva tematska pogovora.

Zdenka Mihelič

FILM

16. Festival gorniškega filma

Letos bo festival znova v Cankarjevem domu, in sicer od 14. do 19. februarja. Alpiniste, gornike, planince in druge ljubitelje gora čaka 28 filmov, tri predavanja in dva tematska pogovora. Med filmi je kar šest slovenskih. Projekcije bodo tudi v Domžalah, Radovljici in Celju. Če pandemija še ne bo izzvenela, bo treba upoštevati vse predpisane protikoronske ukrepe. Festival se bo začel s filmom *Stena – vzpon do zlata*, ki je kar pravišnji za slovesno otvoritev. Protagonistke so štiri vrhunske športne plezalke, naša Janja Garnbret, Angležinja Shauna Coxsey, Američanka Brooke Raboutou in Japonka Miho Nonaka. Predavali bodo Luka Stražar, dvakratni dobitnik zlatega cepina; Iztok Tomazin, ki bo predstavil svojo novo knjigo *Na meji*, v kateri piše o raznovrstnih mejah; Ivan Rejc, ki je začel plezati pred 45 leti, bo obujal spomine na svojo dolgo kariero in primorsko odpravo na Aconcagua pred 40 leti. V spremljevalnem programu bosta dva dogodka. V pogovoru ob predstavitvi monografije *Z znanjem do zvezd* bodo v središču pozornosti slovenska šola za nepalske gorske vodnike v Manangu, njen pobudnik Aleš Kunaver in številni inštruktorji ter zdravniki, ki so 40 let uresničevali plemenito idejo o usposabljanju domačinov za gorske vodnike. Z udeleženci se bo pogovarjala Manca Ogrin. V pogovornem večeru z naslovom *Romarke* bodo tri mlade ženske z vizijo in pogumom, da so jo uresničile. Maruša Orel, Hana Geder, Jera Musič so opravile vsaka svoj dolgi kulturni pohod. Maruša je prehodila celotno Dinarsko pot od Slovenije do Albanije, Hana najprej del hrvaške Vie Adriatice in nadaljevala z Vio Dinarico, Jera pa Apalaško pot v ZDA. Sodelovala bo tudi pisateljica Janja Vidmar, ki je prehodila del Jakobove poti. Moderatorica pogovora bo Mojca Volkar Trobevšek.

Filmsko žirijo sestavljajo poljska režiserka in plezalka Eliza Kubarska, bosanski alpinist in avtor 36 dokumentarcev v seriji *Vrhovi Balkana* Zehrudin Isaković ter slovenski alpinist in pisatelj Milan Romih. Celoten program je na voljo na povezavi <https://gorniski.si/>.

Po sporočilu za medije povzel
Mire Steinbuch.

U SPOMIN

Smiljana Škerjanc (1929–2021)

"Trenutek vselej mine, a spomin za vedno ostane."

V 92. letu se je poslovila gospa Smiljana Škerjanc, članica PD Maribor Matica, profesorica, planinka in markacistka, stvariteljica planinske poti čez Kozjak: Dravograd–Maribor, planinska vodnica, avtorica dnevnika *Pot čez Kozjak*, ljubiteljica gora in gorskih rož, Slovenije, še zlasti Bohinja in Pohorja, fotografinja ter najpomembnejša predraga teta. Bila je zelo dobra prijateljica Ivanu Šumljaku in dobitnica številnih nagrad Planinske zveze Slovenije ter avtorica objav tako v *Planinskem vestniku* kot tudi v glasilu *Planine ob meji*. Draga teta, hvala za priučitev ljubezni in spoštovanja do gor ter narave, vse izlete in ujete trenutke na fotografijah, znanje in vrline, stalno podporo in predvsem za vse spomine, ki toku življenja navkljub, ostanejo z nami, za vselej.

Ines Gorjup, "pranečakinja"

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Požarna varnost v kočah, sedemdeset let Nejca
Zaplotnika, reke v Alpah, etika v gorah, 110 let GRS

INTERJUJ

Uida Zupan Teuš, Marko Lukić, Oliver Čobec

Z NAMI NA POT

Po gorah Prenja, Nockbergi

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore-ljudje

IGLU ŠPORT

www.iglusport.si